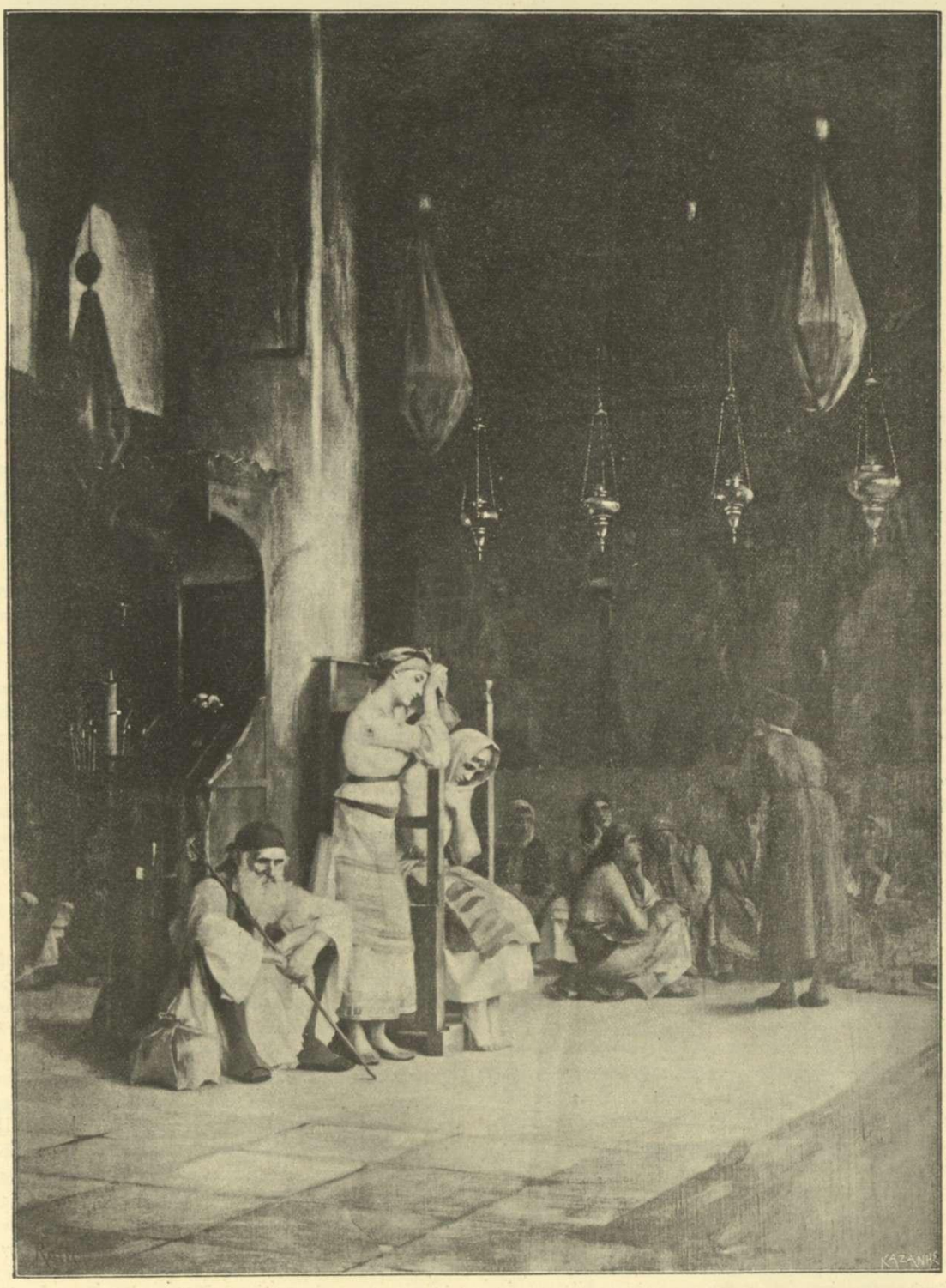

Φ. ΓΑΔΕΣ Θ. ΡΑΛΛΗ

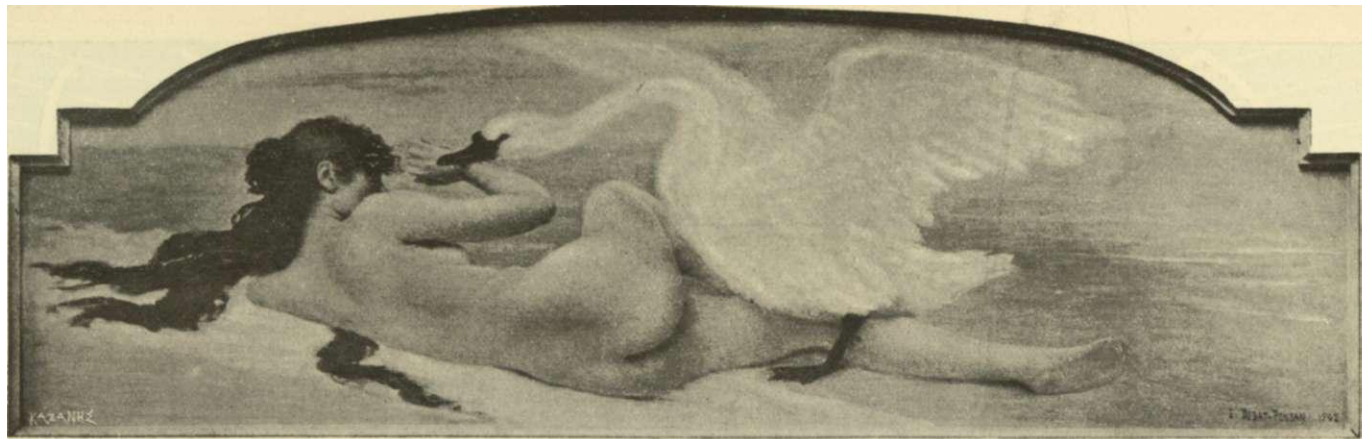

ΠΑΡΙΣΙΟΙ-ΑΝΑ ΤΟ ΛΟΥΒΡΟΝ *

Η ΠΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΝΕΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ

Εξ όλων των γυναικείων τύπων, ους **ή ανθρωπινή** φαντασία ήδυνηθη νά **συλλαβή,** ό τύπος της Αθηνάς, ώς βλέπομεν αυτόν έν τω Λούβρω, είνε ό συνενών **εις** ύψηλότερον βαθμόν την ούναμιν τής διανοίας μετά της θελκτικής χάριτος. **Λέν υπάρχει** ούτε σκιά μαλθακότητος έν τή στάσει της. ΙΙ άγνότης **αυτής** άπαυγάζει **ώς** σημείον της δυνάμεως της. Ουδέποτε γυνή ήξιώθη ευλάβειας μεγαλητέρας εκείνης, ήν **οί** "Ελληνες τή απένειμαν, ένσαρκώσαντες την ύψηλοτέραν φρόνησιν **εις** παρθενικον σώμα κεκοσμημένον μέ δλας τάς γοητείας και τελειότητας. Ή πόλις των Αθηνών, ή Ελλάς αύτη της Ελλάδος, ώς την ώνόμαζεν ό Θουκυδίδης, έτίμα την θεάν ταύτην υπέρ πάσας τάς άλλας θεότητας, και το κατ' εξοχήν έθνος του **αρχαίου** κόσμου τήν έλάτρευεν ώς πολιοΰχόν του. **"Εν** νεΰμα της θεάς ταύτης ήτο ίσοδύναμον προς τό του νεφεληγερε'του Διός. Εκείνο όπερ **ή** Παλλάς εγκρίνει, λέγει ό Καλλίμαχος, έπικυροΰται ύπό των υπέρτατων βουλών. Μόλις υποδεεστέρα του [/.άλλον παντοδυνάμου έκ των θεών. ήτο ύ-ερτε'ρα κατά τό κάλλος και αυτής της Αφροδίτης, καί άν ό Πάρις έκρινεν άλλως, τοΰτο προήλθεν έκ της άπειροκαλίας του χυδαίου ποιι/.ε'νος, ώς **εκφράζει** τοΰτο καθαρώς **τό επίγραμμα** του Έρμοδώρου. Αϊ της Αθηνάς προτομαί **ϊχουσι** χαρακτήρα σοβαρόν καί έν ταύτώ γλυκύν. Αί περιγραφα'ι τάς οποίας περιέσωσεν **εις** ημάς **ή** άρχαιότης έξαίρουσι το κυανοΰν των οφθαλμών της θεάς, ύποσημαίνουσαι τήν υπέρ τάς νεφέλας κατοικίαν της, κατ' αντίθεσιν προς τήν Άφροδίτην. ήτις παρίσταται έν τή Ιλιάδι μέ κομην καστανό/ρουν κα'ι μεγάλους μέλανας οφθαλμούς. Μάλλον βαρέως ώπλισμένη **της** έλαοίάς καί εύζώνου Αρτέμιδος έχει πάντοτε σχεδόν έτοιμους προς βοήΘειάν της ό'φεις συνεσπειραμένους περί τον χιτώνα της. ενώ βρακών αγρυπνεί πρό τών —οδών **της.** Τοιαύτη ύπήοξεν **ή** Αθηνά τών Ελλήνων, ήτις παρά τοις 'Ρωμαίοις απέβη **ή** πεζή καί βιομήχανος θεά **ή** προϊσταμένη τών βαναυσων τεχνών.

Τύπος συνήθης του ανδρικού κάλλους ό Απόλλων δέν απησχόλησεν ολιγώτερον της Αθηνάς καί Αφροδίτης τήν σμίλην τών Ελλήνων έρμογλύφων. Τό Μουσείον τού Λούβρου αριθμεί δεκάδα αγαλμάτων του θεού τούτου, μεταξύ δέ τούτων καί κεφαλήν του Ήλιου κε/.οσμημένην δι' ακτινών.

Άλλ' εΐ καί ύπάρχουσιν έν τώ Λούβρω πλείονες του ενός Ιΐύθ'.ο·. Άπολλωνες, ουδείς -τούτων δύναται νά συγκριθή πρός τόν περίφημον τοΰ Βατικανού Πύθιον Απόλλωνα, πρός τό ύπέροχον πρότυπον *das höchste Ideal der Kunst unter allen Werken,* ώς λέγει ό Βίγκελμαν. πρό του οποίου τό πνεύμα αίρεται μέχρι της σφαίρας τού άύλου κάλλους, καί φαντάζεται κόσμον εξόχως ύπερφυά καί θείον. Αί σχολαί της Ιταλίας έσχον μεγάλους καί υπέροχους καλλιτέχνας, ώς τόν Μιχαήλ "Αγγελον και Λεονάρδον Βίντσιον, άλλά μόνοι οί "Ελληνες ήδυνήθησαν νά φθάσωσιν εις τό ύπέρτατον εκείνο ύψος του απολύτου κάλλους, εις τήν άνευ *υποκειμενικότητας* τέχνην, εις τήν οποίαν συμμίγνυνται οι υψηλότεροι χαρακτήρες του κάλλους, θείον αμάλγαμα γλυκύτητος καί δυνάμεως, σεμνοπρεπείας καί ακμής, μεγαλοπρέπειας καί χάριτος. Ό Βίγκελμαν, προκειμε'νου περί της Ελληνικής τέχνης, εξέφερε τόν βαθύν τούτον στοχασμον ότι «τό ύπέροχον κάλλος είνε ώς τό διαυγές ύδωρ, όπερ ούδεμίαν έ'χει χαρακτηριστικήν γεύσιν». Τοιουτοτρόπως εις τήν Άφροδίτην της Μήλου καί τά γλυπτικά έργα τού Παρθενώνος, ή προσωπικότης τού γλύπτου έξηλείφθη τοσούτον, ώστε τά έργα ταύτα φαίνονται μάλλον δημιουργήματα αυτής της Τέχνης ή έργα καλλιτέχνου, διότι ό Φειδίας, άντί νά ζωογόνηση ταύτα διά πνοής της ψυχής του, ένεφύσησεν εις ταύτα τήν πνοήν τής παγκοσμίου ψυχής.

'Ανεκινήθη έν τούτοις καί ανακινείται καί σήμερον έτι έν τη αισθητική* τό ζήτημα, άν πρέπει νά διαγραφή ή μίμησις έκ τού φυσικού έν ονόματι τής αρχαίας Ελληνικής Τέχνης ή νά διαγραφή ή Ελληνική Τέχνη χάριν της έκ του φυσικού μιμήσεως. Τό ζήτημα ούτω τιθέμενον δέν είνε δύσκολον πρός λύσιν, καί όμως μεθ' όλην τήν έσχάτην αύτοΰ απλότητα μενε: σχεδόν εισέτι άλυτον. Διότι υπάρχει έν τή διατυπώσει τού ζητήματος τούτου διπλή πλάνη. 'Π αρχαία Ελληνική Τέχνη δέν αντιτίθεται ποσώς προς τήν έκ τού φυσικού μίμησιν. Δέν υπάρχει λοιπόν ανάγκη πρός έκλογήν απόλυτον μεταξύ τής Ελληνικής Τέχνης καί τής σπουδής καί μιμήσεως τής φύσεως. Έτέρωθεν ή έκ τού φυσικού μίμησις δεν έναντιούται ποσώς πρός τήν Έλληνικήν Τέχνην. καί ή ακριβής παρατήρησις τής φύσεως δέν άγει τό παράπαν εις τήν περιφρόνησιν τής Ελληνικής Τέχνης. Καί όμως

Συνέχεια ἴδε σελ. 212.

*** Blanche Beron, Duval, Jouve.**

ακούσατε τούς οπαδούς τής μιμήσεως" δέν βλέπουσιν έν τή Ελληνική Τέχνη ή συμφοράν καί κίνδυνον, άρνησιν πάσης αληθείας. Είνε αληθές ότι ούτοι άγνοούσι κλασσικώς τήν Ελλάδα. Ακούσατε τούς οπαδούς τών Ακαδημαϊκών διδασκαλιών δέν βλέπουσιν **εις** τήν έκ τοΰ φυσικού μίμησιν παρά πηγήν χυδαιότητος. Είνε **επίσης** αληθές ότι οί τελευταίοι ούτοι δέν γνωρίζουσιν ούτε νά παρατηρήσωσι τήν φύσιν ούτε νά τήν έννοήσωσιν.

Αναμφιβόλως ούοεμία επιστήμη πλειότερον τής αισθητικής προβάλλει δυσκολώτερα προβλήματα, καί άπό τού Πλάτωνος **μέχρι** τών καθ' ημάς χρόνων καλλιτέχναι καί φιλόσοφοι απετέλεσαν έκ τής Τέχνης παράδοξον κράμα λεπτεπίλεπτου φαντασίας καί υπερβατικών μυστηρίων, άτινα εύρίσκουσι **την** ύπερτάτην **αυτών** εκφρασιν έν τή άπολύτω συλλήψει τού ιδεώδους καλού, πρωτοτύπου θείου καί άμεταβολου τών *υπαρκτών* πραγμάτων. Εναντίον τής χιμαιρικής ταύτης οντολογίας, ώς τήν άπεκάλεσαν, πολλοί επεχείρησαν νά άντιταχθώσιν. 'ϋς δέν **ύπαρχε;** Τέχνη καθ' έαυτήν. λέγουσιν, έκ τού ότι τό απόλυτον ώραΐον είνε χίμαιρα, δέν υπάρχει **επίσης** αισθητική απόλυτος καί ώρισμένη. Οί **δ**ιάφοροι τυπο; **εντός** τών οποίων έζήτησαν νά έμπερικλείσωσι τό ώραίον, *Ιδεώδες, φυσιυλατρεία, πραγματισμός* κλπ., οέν είνε **ή** επόψεις τής τέχνης διάφοροι, άλλ' **ουδείς** περιλαμβάνει τούτο όλόκληοον. "Εκαστος έξ αυτών δύναται κατά τό μάλλον ή ήττον νά συναρμόζηται **προς** ταύτην **ή** έκείνην τήν άτομικήν καί έθνικήν ίδιοσυγκρασίαν. Είνε παράλογον νά τούς έπιβάλη τις εις ιδιοσυγκρασίας, α'ίτινες τούς άποκρούουσι. Δεν είνε ολιγώτερον άτοπον νά καταδικάση τις τήν Φλαμμανδικήν καί Όλλανδικήν Τέχνην έν ονόματι τής Ελληνικής Τέχνης, **ή** νά καταδικάση τήν Έλληνικήν Τέχνην έν ονόματι τής Ολλανδικής ή Φλαμμανδικής, ή νά λησμονή τήν μίαν διά τήν έτέραν, ώς συμβουλεύει τούτο ό Γκαίτε.

**** IVie aber kann sich Hans van Kyck***
Mit Phidias nur messen ? »
Ihr müsst, so lehr' ich, alsogleich
Einen um Jen Andern vergessen.

ΤΙ Αισθητική τού Πλάτωνος παραμένει σχεδόν καί σήμερον **έτι** ό τελευταίος λόγος τής Επιστήμης τού ωραίου. Καί άλλοι μεν έν **ονόματι** τού Πλάτωνος έσύγχυσαν τό ιδεώδες μετά τοΰ *γενικοΰ,* άλλοι δέ συνεταύτισαν τοΰτο μετ' αύτοΰ τοΰ θεοΰ. Κατά τούς τελευταίους τούτους ό θεός είνε ή καθολική εύκοσμία' τηρεί απανταχού τό **ακριβές** μέτρον, καί αποτελεί τήν παγκόσμιον άρμονίαν, όλον τό κάλλος είνε απόρροια τής διαχύσεως τών άκτίνων του. Κατ' **αυτούς** τό ώραίον εινε λαμπρότης τοΰ αληθούς, άλλά λαμπρότης ούτως ειπείν νοητή καί άγνωστος καθ'ολοκληρίαν **εις** τόν κόσμον τών αισθήσεων. **Αληθώς** αποτελεί τοΰτο άπομάκρυνσιν καί έξ αυτών **ακόμη** τών απωτάτων τής Τέχνης **ορίων,** διά νά φθάση τις **εις** τό τόλμη ρὸ ν καί αόριστον τοΰτο συμπέρασμα, τής έκ τού κέντρου προελεύσεως τών πάντων, τής άκτίνος **έκ** τοΰ ηλίου, τοΰ πλάσυ.ατος τοΰ φωτιζόμενου ύπό **μιας** τών αναρίθμητων τούτων άκτίνων έκ τοΰ Δημιουργού, όστις είνε **αυτό** τό φώς.

'Αλλ'έάν θέλη τις νά έννοήση τά διδάγματα άτινα ή φιλοσοφία τοΰ Σωκράτους ή συστηματοποιηθείσα ύπό τοΰ Πλάτωνος έπέβαλεν **εις** τήν Ελλάδα καί επιβάλλει καί σήμερον ετι απανταχού τού λογικευομένου κόσμου, **ανάγκη** ίνα επισκόπηση Οσον τό δυνατόν άκριβέστερον τά πράγματα έκ τής απόψεως έξ ής έκρίνοντο τότε, καί έμπνευσθή έκ τών άρχων, α'ίτινες έδέσποζον έν γένει πάντων τών συμπερασμάτων. 'Π πρώτη καί ουσιωδέστατη τών **άρχων** τούτων είνε ότι ή ανθρωπινή διάνοια **αυτή** καθ'έαυτήν εινε αδρανής. Έχει ανάγκην νά τεθή **εις** κίνησιν ύπό ξένης δυνάμεως, καί ή κίνησις αύτη περιορίζεται **εις** τήν παθ/,τικήν αναπαραγωγή-/, καί ώχράν άντανάκλασιν τής εικόνος τών πραγμάτων, άτινα πρό **αυτής** παρουσιάζονται. Είνε είδος κατόπτρου άντανακλώντος άδιαφόροις τούς τύπους τών γηίνων φαινομενικοτήτων η του: χαρακτήρας τούς μάλλον εξέχοντας τών *μεταφυσικών πραγματικοτήτων.* Παθητικότης καί αδράνεια, τοιαύτη είνε ή βάσις τών θεωριών τούτων, αϊτινες καί σήμερον **ακόμη** άποτελούσι τον θαυμασμον πάντων τών φιλοσόφων. **Έπί** τής βάσεως ταύτης ό Σωκράτης καί ό Πλάτων έστήριζαν πάσαν τήν μεταφυσικήν των.

'Από τοΰ πρώτου έν τούτοις βήματος ώρθούτο πρό αυτών σοβαρά καί ανυπέρβλητος δυσχέρεια" τό αίσθημα τοΰτο πρός τό βέλτιον, ή **ανάγκη** αύτη τής τελειοποιήσεως, ήτις απέβη νόμος ιστορικός, όστις άπό τών παλαιτάτων χρόνων δεσπόζει τής ιστορίας, **πριν** αύτη λάβη συνείδησιν αύτοΰ, αί ίδε'αι τοΰ απολύτου καλού, ωραίου καί αληθούς, ων δέν δύναται νά στερηθή ή μεταφυσική, πρός ποίας πραγματικότητας ανταποκρίνονται; Παραδεχόμενοι **ότι** ύπάρχουσιν έν άλλω κόσμω πώς δυνάμεθα νά έξηγήσωμεν ότι ό άνθρωπος δίκη **ν** κατόπτοου δύναται νά αντανακλά ταύτας **εις** τον κόσμον τούτον, Οπου δέν ύπάρχουσιν : **Τρεις** υποθέσεις ήρκεσαν **εις** τόν Πλάτωνα, όπως παράκαμψη άπάσας ταύτας τάς δυσκολίας.

Πρώτη ύπόθεσις. "Ανωθεν τοΰ ορατού κόσμου έν ω **ζώμεν** υπάρχει **αόρατος** κόσμος, τόν οποίον πληροΰσιν αί *ιδεώδεις ουσ'ιαι* τών πραγμάτων. Τά καθ' έ'καστον αντικείμενα, υποκείμενα **εις** τά όρια τοΰ τόπου καί τοΰ χρόνου, τοιαΰτα όποια τά βλέπομεν πέριξ ημών, άναπληροΰνται **εκεί** άπό τούς ιδεώδεις καί τελείους αυτών τύπους, τοιούτους όποιοι έξήλθον τό πρώτον έκ τής θείας διανοίας. "Εκαστος έκ τών *τύπων* τούτων έχρησίμευσεν έπειτα ώς πρότυπον **εις** άπειρον πληθύν αντικειμένων τής **αυτής** κατηγορίας. Υπάρχει τό δένδοον *κα&' εαυτό* ή τό τέλειον δένδρον, τό όποιον ή φύσις μιμείται κατά τό μάλλον ή ήττον **ατελώς** έν τή παραγωγή τών δένδρων, άτινα φύονται **έπί** τής γης. Ύπάρχουσι τό **αγαθόν,** τό ώραίον, τό **αληθές** καθ' έαυτά ή απόλυτα, άτινα κατά τό μάλλον ή ήττον άναπαράγουσιν οί άνθρωποι **εις** τάς πράξεις αυτών ή τά έ'ργα των.

Δευτέρα ύπόθεσις. Πώς ό άνθρωπος δύναται νά **είσδυση εις** τόν νοητον τούτον κόσμον άδιαπε'ραστον ύπό τού φυσικού οφθαλμού ; **Τούτο** μας **εξηγεί** ή δευτέρα ύπόθεσις ουχί ολιγώτερον έντεχνος τής πρώτης. **"1**'περθεν τών αισθήσεων αϊτινες έπιτρέπουσιν εις ημάς **νά** βλέπωμεν καί αίσθανώμεθα τά υλικά πράγματα, έχομεν είδικήν τινα δύναμιν, ήν ονοι/.άζομεν λόγον, όστις χρησιμεύει **ακριβώς** ίνα μεσολαβή μεταξύ τοΰ κόσμου τού αισθητοΰ καί τοΰ έτερου νοητού κόσμου. Ό λόγος είνε ή κατ' **εξοχήν** δύναμις τοΰ θείου. Εινε είδος παραθύρου ήνεωγμένου έπί τού άνωθι κόσμου, καί διά τού όποιου τά άνθρώπινον βλέμμα είσδύεται **εις** τήν σφαίραν τών καθαρών ιδεών. Ό λόγος ούτος είνε έν τούτοις πάντοτε παθητική δύναμις. Είνε πάντοτε κάτοπτρον, όπερ άντανακλαστικώς δέν δύναται νά παραγάγη **έτερον** τι ή εικόνας. Ό άνθρωπος, ό',τι δήποτε καί άν πράξη, δέν δύναται πάντοτε ή νά έπαναλαμβάνη διδαχθέν μάθημα. "Ολαι αί ίδέαι τάς οποίας δύναται νά **έκφραση** έχουσι τόν τύπον καί τό ιδεώδες αυτών πρότυπον έν τώ νοητώ κόσμω' ο άνθρωπος δέν εινε ή λογοκλόπος καί άντιγραφεύς. Αί ύψιπετέστεραι μεγαλοφυία-, έν **τή** φιλοσοφία, έν **ταίς** τέχναις καί **τοις** γράμμασιν εινε εκείνοι, **εις** ους αί *Ιδέαι* ή *βεϊαι ουσ'ιαι* τών πραγμάτων άπεκαλύφθησαν μάλλον τελείως, καί εκείνοι οϊτινες μάλλον ακριβώς άναπαρήγαγον τάς αποκαλύψεις ταύτας.

Υπολείπεται **νά** έξηγηθή πόθεν προέρχεται τό θέλγητρον όπερ εξασκεί έπί τοΰ άνθρωπου πάν ό',τι σχετίζεται πρός τόν ιδεώδη τούτον κόσμον. Υπάρχει τρίτον ακόμη σπουδαιότατον πρόβλημα, επειδή, άφού ή διάνοια καί ό ανθρώπινος λόγος είνε απλώς παθητικά ό'ργανα, έπρεπε νά εινε τελείως αδιάφορα πρός τήν φύσιν τών αντικειμένων ή τών ιδεών άς άντανακλώσιν. Άλλά τό πάν αποδεικνύε: ότι ή αδιαφορία αύτη δέν υπάρχει, καί ότι ό άνθρωπος έξ έμφυτου φέρεται

ΤΟ ΦΛΕΡΤ — Θ. ΡΑΛΛΗ

πρός δ.τι είνε [λίγα, ευγενές και ώραίον. Τρίτη ύττόθεσις παρέχει εις ημάς την λύσιν του ηθικού τούτου φαινομένου. Ό άνθρωπος είνε πεπτωκώς θεός διατηρών έσαει του ουρανού την άνάμνησιν. «Άρ' ούν ούτως έχει, έοη, ήμίν, ώ Σιμμία : εί μεν ϊστιν ά θρυλοῦμεν άεί, καλόν τε και αγαθόν και πάσα ή τοιαύτη ουσία, και έπ'ι ταύτην τά έκ των αισθήσεων πάντα άναφέρομεν, *υπάργουσαν τιρότερον* άνευρίσκοντες ήμετέραν ούσαν, και ταύτα εκείνη άπεικάζομεν, άναγκαιον, ούτως ώσπερ και ταύτα έστιν, ούτως και την ήμετέραν ψυχήν είναι και *πριν γεγονέναι ήμας*».

Ό άνθρωπος πριν κατέλθη **εις** την γήν, εις την κοιλάδα ταύτην της άθλιότητος και τών δακρύων, εΤ/ε κατά τον ΙΤλάτωνα ζήση μετά τών θεών. Πριν τίθή υπό τον ζυγόν τών αισθήσεων και έν τη κατασκότω ουλακή του σώματος ήτο καθαρόν πνεύμα. Ουδέν παρενετίθετο μεταξύ τών *τύπων* και αύτου" ή διάνοια του συνελάμβανεν άπ' αύθείας την καθαράν άλήθειαν και τό ύπε'ρτατον κάλλος. Τοιουτοτοόπως ή μακαριότης αύτου ήτο τελεία. Καταπεσών άπό του ούοανοΟ έπί της γης, συναπέφερε **[Λεθ'** εαυτού αόριστον τινα άνάμνησιν της προτε'ρας μεγαλοπρέπειας του, κα'ι ή άνάμνησις αύτη αρκεί ίνα διατήρηση έν τη καρδία του άνήκουστόν τινα θλΐψιν δι' δπερ απώλεσε, διαρκή τινα έπιθυμίαν προς άνάκτησιν του απολεσθέντος Παραδείσου. "Ενεκα του αύτου λόγου ή θέα τών ατελών και χυδκίων αντικειμένων, άτινα παρατηρεί πέριξ του, διεγείρουσιν έν τώ βάθει της μνήμης του χαρακτηριστικά κατά τό μάλλον ή ήττον συγκεχυμένα ή άπεσβεσμένα τών *τελείων ουσιών,* ας ά'λλοτε παρετήρησε, και άνάπτουσιν έν αύτώ έπί μάλλον και μάλλον την έπιθυμίαν νά άποκαταστήσωσι τό σύνολον, δπερ προϋποθέτουσι τά **ατελή** και διεσκορπισμένα ταύτα στοιχεία. Είνε αύτη ή τρίτη ύπόθεσις, μεθ' ην δυνάμεθα πλέον νά προσπελάσωμεν αυτήν τήν αίσθητικήν του Πλάτωνος.

Ή ύλη υπάρχει προ πάσης αίωνιότητος. Ό θεός έπεφόρτισε τον *Δημιουργον* ίνα διευθέτηση αυτήν. Εις τούτο συνοψίζεται άπασα ή Πλατωνική δημιουργία. Ό δημιουργηθείς κόσμος είνε υποκείμενος **εις** τό τριπλούν κράτος τοῦ χρόνου, του διαστήματος και της κινήσεως, **εις** τον νόμον τούτον, δστις δεσπόζει τυραννικώς και περιορίζει τά δημιουργηθέντα κτίσματα. Δεν δύνανται ταύτα νά διεκφύγωσι τήν μεταβολήν και τήν φθοράν, και ακριβώς έκ τού δτι είνε περιωρισμένα. φθαρτά και εύμετάβολα, δέν δύνανται νά ώσιν ωραία κατά τήν πλήρη της λέξεως ταύτης σημασίαν. Ουχί λοιπόν εις ταύτα ό έρως ημών προς τό ώραίον δύναται νά ϊκανοποιηθη τελείως.

Άλλ' ύπάρχουσι μεταξύ αυτών και πολλά, άτινα διατηροῦσι φανερά της καταγωγής αυτών ίχνη, διότι ή θέα αυτών αφυπνίζει έν ήμίν άφεστώσας αναμνήσεις της ποώτης ημών διαμονής έν τω μέσω τών ***-βαυαρών*** *ουσιών* και ζωογονεί έν ί ψυχη μας τόν έρωτα πρός τό αιώνιον κα'ι θείον κάλλος, ;ερ κατείχομεν άλλοτε. ΕΤνι ό ϊρως ούτος, δστις δίδει γένσιν εις τήν Τέχνην.

Δια νά σώσωμεν έκ **τ^ς** μιταβολής και της φθοράς τά ιτικείμενα, τών όποιων τό φ$αρτόν κάλλος μας ύπομιμνή-,«ι τάς άμεταβόλους ωραιότητας, τάς όποιας **εδόθη** ήμίν ί θεωρήσωμεν έν προϋπάρχονη κόσμω, προσπαθούμεν ν£ μηθώμεν τά αντικείμενα ταύτα, νά τά άναπαραγάγωμίν συνθήκας διαρκείας, **ΑΪτινες** άσφαλίζουσιν άν δχι τήν ωνιότητα, τουλάχιστον τήν έπί μακρόν παράτασιν τών τολαύσεων ημών. Καλλιτέχνης λοιπόν είνε εκείνος, δστις ιτήρησε ζωηροτέραν έν τη καρδία του τήν άνάμνητιν καιν έρωτα πρός τό αιώνιον κάλλος, και δστις επανευρισκιι ιχύτερον και άσφαλέστερον τά ϊχνη τού έρωτος τούτου ι'ς *ί* ορατά αντικείμενα" εκείνος παρά τώ όποίω ή εγγενής ία τού απολύτου κάλλους φωτίζεται διά ζωηροτε'ρας λάμ-!ως πρό τών θεαμάτων, άτινα παρουσιά,ει εις αυτόν **Ο** ίαμος της έπικήρου πραγματικότητος.

Άλλ'ακριβώς ένεκα του αύτου λόγου εννοεί τις δτι ή ίμησις, ην αποπειράται της πραγματικότητος, δεν δύναται ίο περιορισθη εις ακριβή και ίουλικήν μίμησιν. Τό ανπ-•ίμενον, δπερ απομιμείται, φωτίζεται **εις** τούς οφθαλμούς **3υ** έκ της άκτίνος εκείνης τού θείου κάλλους, ούτινος φι'ροιν έν ήμίν την άνάμνησιν. **Ό** καλλιτέχνης λοιπόν, άκριβώ; ιίπιίν. **έχει δύο** πρότυπα, ή **μάλλον τό φθαρτόν άντικίίμε**νον. ό'-»3 κατά **τό** φαινόμενον παρατηρεί, **έςαλ.είφεται βαθ**μιαίως εις τούς οφθαλμούς του διά νά μή άφήση ύπάρχουσαν παοά «.όνον τήν έντύπωσιν, ΐσκοτισμένην κατά **τό μάλλον η** ή^ττον κα'. ασθενή, άλλά πάντοτε ζώσαν, **της** ***Ιδεώδους*** οί'σύκ Π απομεμακρυσμένη αύτη **ε'**.κών της ***τυπικής*** τελειότητος τών πραγμάτων είνί τό ιδεώδες τού Πλάτωνος.

Ή διευθύνουσα τήν ψυχήν δύναμις, ό λόγος, κατέχει σπουδΐιότάτην θέσιν έν τώ συστήματι τούτω τού Πλάτωνος, άφοῦ κι"' αυτόν τό λογικόν ύπερβαλη κατά τόν σκοπόν τήν Τέχνην τειρώμενον νά ύψωθη μέχρις αυτού τού **θεού, δηλο**νότι τού απολύτου κάλλους, «έκείσε οίχεται ιίς τό καθαρόν τε **και** άί'. ον **και** άθάνατον και ωσαύτως έχον». ενώ τό προσιδιάζον ιίς τήν Τέχνην κάλλος είνε τό ιδεώδες Κάλλος. Έάν δέν ειχομιν τήν ΐδεαν της τελειότητος, τοιαύτην οίαν τήν αποκαλύπτει εις ήμας ό λόγος, θά ήμεθα απολύτως ανίκανοι **εις** τό νά κρίνωμεν και συγκρίνωμεν, πάν πράγμα θά ητο δι'ήμας ίσον έτέρω πράγματι. Άλλά χάρις είς την ίδέαν τής τελειότητος ή ιεραρχία αποκαθίσταται πανταχού. Είνε ή ιδέα αύτη ή ωθούσα ήμας πρός άναξήτησιν της τελειότητος ταύτης, ήτις δεν υπάρχει μήτε έν ήμίν, μήτε **εις** τά πρό ημών αντικείμενα, και ήτις επιτρέπει νά διαιρέσωμεν είς τάςεις τά αντικείμενα ταύτα αναλόγως τού βαθμού τής προσεγγίσεως αυτών πρός τό ύπε'ρτατον πρότυπον. Άλλ ή

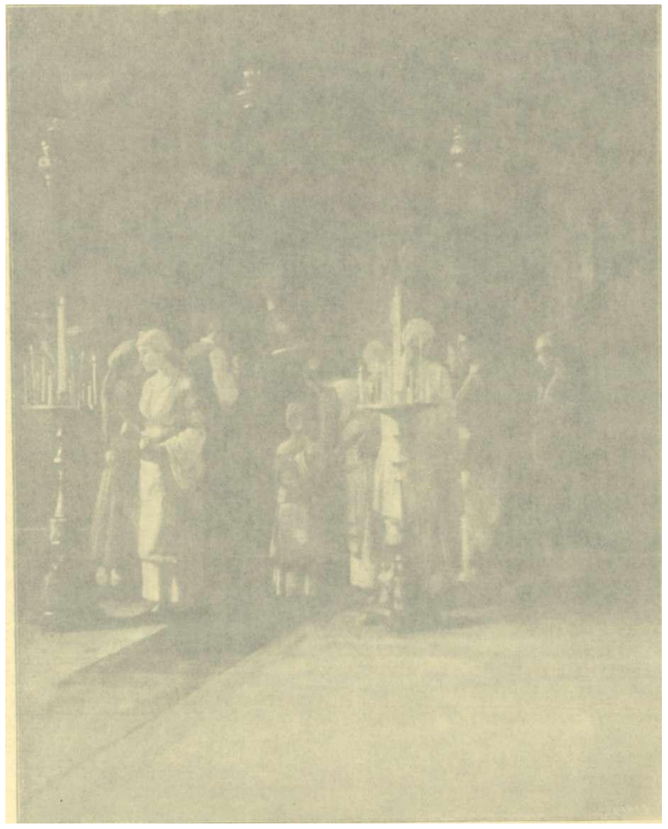

ΤΟ ΑΝΤΙΔΟΡΟΝ

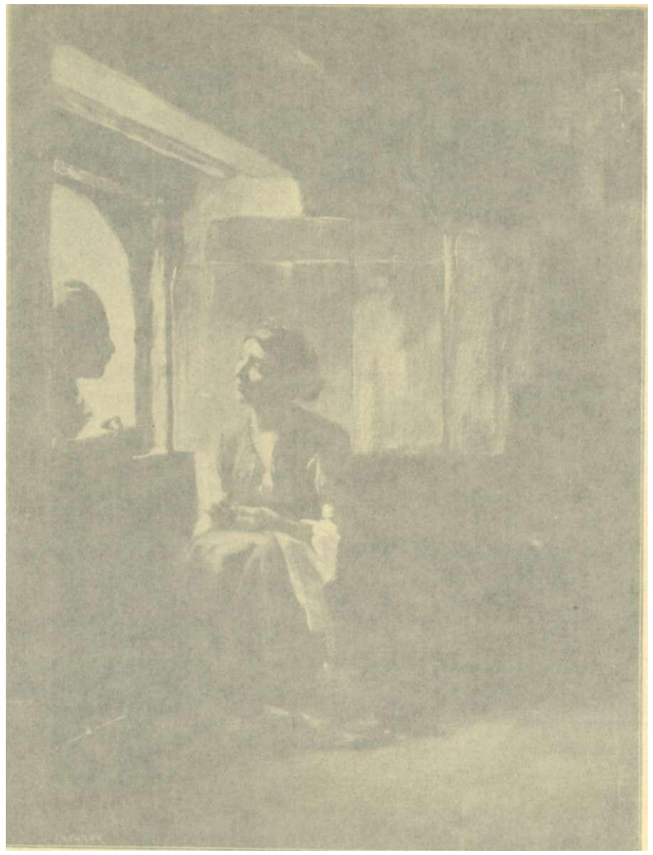

το ΦΛΕΡΤ

προ; δ.τι ***iht*** μέγα, ιύγινις χ*· ώραϊον. Τρίτη ύπόθεσις παρέχει **εις** ημάς τήν **λύβιν** του τ&χοϋ τούτου φαινοαίνου. Ό άνθρωπος είνε πεπτωκώς θ«ός ΐιχτηρών εσαεί **τοδ** ούρα-

Σιμμία ; **ει** μεν εστίν **χ θρυλούΐΑΐν** ά«ι. **κα/ον** τε καί αγαθόν χαΐ πάσα ή τοιαύτη ουσία, και ir; **ταύτΥ**,ν **τα** έχ **τών** αισθήσεων πάντα άναφέρομεν, *υπάρχονσαν πρότερ*»·* χνιυρίσκοντες ήμετέραν ούσαν, και ταύτα εκείνη άπειχάζοαιν, άναγκαίον, ούτως ώσπερ και ταύτα εστίν, ούτως καί την ήμετέραν ψυχήν είναι καί **πριν** *γεγονέναι ημάς**.

Ό άνθρωπος πριν κατέλθη **εις** την γην, **εις** την κο-.λάδα ταύτην της άθλιότητος καί τών δακρύων, είχε κατά **τον** ΙΐΛάτωνα ζήση μετά τών θεών. Πρίν τεθη υπό **τον** ζυγόν τών αισθήσεων καί **έν** τη κατασκότω φυλακή του σώματος ητο καθαρόν πνεύμα. Ουδέν παρενετίθετο μεταξύ τών *τύπων* καί **αυτού-** ή διάνοια του συνελάμβανεν **άπ'** αύθείας τήν κάθαράν άλήθειαν καί **το** ύ*»ρτχτον κάλλος. Τοιουτοτρόπως ή μακαριότης **αυτού** ητο τ»λ« * Καταπεσών **άπα** τού ουρανού **έπί** της γης, συναπέφερε μιθ έ**τού **αόριστον** τίνα ά**νάpWty τίί** προτέοας μεγαλοπρεπ«ί*ς του, καί ή άνάμνησις αύτη άρχει ίνα διατήρηση έν τ?, χΐΐδίχ του ανήκουστόν τίνα **θλίψιν** δι' δπερ απώλεσε, διαρκ-ή τιν* έπιθυμίαν προς άνάκτησιν τού απολεσθέντος Παράδεισου. Ένικα του αύτοϋ >όγου ή θέα τών **ατελών** καί χυδαίων αντικειμένων, άτινα παρατηρεί πέριξ του, διεγείρουσιν έν τώ βάθει της μνήμη του χαρακτηριστικά κατά τό μάλλον ή ήττον συγκεχυμε'ν: ή άπισβισμένα τών *τείείων ουσιών,* άς άλλοτε παρετήρησι και ανάπτουσιν έν αυτώ επί μάλλον και μάλλον τήν έπιθυμιαν να αποκαταστησωσι τό σύνολον, δπερ προϋποθετουσι τ: ατελή και διεσκορπισμένα ταύτα στοιχεία. Είνε αύτη | τρίτη ύπόθεσις, μεθ' ήν δυνάμεθα πλέον νά προσπελάσωμι αυτήν τήν αίσθητικήν του Πλάτωνος.

Η ύλη υπάρχει προ πάσης αιωνιότητος. Ό θεός έπεφόρ· τισε τόν *Δημιονργον* ίνα διευθέτηση αυτήν. Εις τούτο συνοψίζεται άπασα ή Πλατωνική δημιουργία. Ό δημιουργηθεί κόσμος είνε υποκείμενος εις τό τριπλούν κράτος τού χρόνου τού διαστήματος και της κινήσεως, είς τόν **Λ**»όμον τούτον δστις δεσπόζει τυραννικώς καί περιορίζει τά δημιουργηθέντ: κτίσματα. Δέν δύνανται ταύτα νά διεκφύγωσι τήν μεταβολην και τί]ν φθοράν, καί ακριβώς έκ τού δτι εινε περιωρι· σμένα, φθαρτά καί εύμετάβολα. δεν δύνανται νά ά»**τ** ωραία κατά τήν πλήρη της λέξεως ταύτης σημασίαν. ***Οΰγ*** λοιπόν είς ταύτα ό «ρως ημών πρός τό ώραίον δύναται ίκανοποιηθη τελείως.

Άλλ' ύπάρχουσι μεταξύ αυτών καί πολλά, άτινα διαττροϋσι φανερά της καταγωγής αυτών ίχνη, διότι ή θέα αύτώ> αφυπνίζει έν ήμίν άφ-στώσας αναμνήσεις της πρώτης ήμώ> διαμονής εν τώ μέσω τών *καθαρών ουσιών* και ζωογονεί έι

τη ψυχή μας τόν έρωτα προς τό αίώνιον και θείον κάλλος, δπερ κατείχομεν άλλοτε. Εινε ό έρως ούτος, όστις δίδει γέννησιν εις τήν Τέχνην.

Δια νά σώσωμεν έκ τής μεταβολής και τή; φθοράς τά αντικείμενα, τών οποίων τό φθαρτόν κάλλος μας ύπομιμνήσκει τάς άμεταβόλους ωραιότητας, τάς οποίας εδόθη ήμίν νά θεωρήσωμεν έν προύπάρχοντι κόσμω, προσπαθούμεν νά μιμηθώμεν τά αντικείμενα ταύτα, νά τά άναπαραγάγωμεν ύπό συνθήκας διαρκείας, αιτινες άσφαλίζουσ;ν ***hi*** δχι τήν αιωνιότητα, τουλάχιστον τήν έπι μακρόν παράτασιν τών απολαύσεων ημών. Καλλιτέχνης λοιπόν είνε εκείνος, όστις διετήρησε ζωηροτέραν έν τη καρδία του τήν άνάμνησιν καί τόν έρωτα προς τό αίώνιον κάλλος, καί δστις έπαν εύρισκε ι ταχύτερον και άσφαλέστερον τά ίχνη τού έρωτος τούτου είς τά ορατά αντικείμενα· εκείνος παρά τώ όποίω ή εγγενής **ιδέα** τού απολύτου κάλλους φωτίζεται διά ζωηροτέρας λάμψεως προ τών θεαμάτων, άτινα παρουσιάζει είς αυτόν ό κόσμος τής έπικήρου πραγματικότητος.

Άλλ'ακριβώς ένεκα τού αυτού λόγου εννοεί τις ό'τι ή μίμησις, ήν αποπειράται τής πραγματικότητας, δέν δύναται νά περιορισθή είς ακριβή και δουλικήν μίμησιν. Τό Χντικείμενον, ό'περ απομιμείται, φωτίζεται είς τούς οφθαλμούς του έκ τής άκτΐνος εκείνης τού θείου κάλλους, ούτινος φε'ρομεν έν ήμίν τήν άνάμνησιν. Ό καλλιτέχνης λοιπόν, ακριβώς ειπείν, έχει δύο πρότυπα, ή μάλλον τό φθαρτόν άντικείμενον, δπερ κατά τό φαινόμενον παρατηρεί, εξαλείφεται βαθμιαίως είς τούς οφθαλμούς του διά νά μή άφήση ύπάρχουσαν παρά μόνον τήν έντύπωσιν, έσκοτισμένην κατά τό μάλλον ή ήττον καί ασθενή, άλλα πάντοτε ζώσαν, τής *Ιδεώδους ουσίας.* Ή απομεμακρυσμένη αύτη είκών τής *τυπικής* τελειότητας τών πραγμάτων είνε τό ιδεώδες τού Πλάτωνος.

Ή διευθύνουσα τήν ψυχήν δύναμις, ό λόγος, κατέχει σπουδζιοτάτην θέσιν έν τω συστήματι τούτω τού Πλάτωνος, άφού κατ' αυτόν τό λογικόν ύπερβάλη κατά τόν σκοπόν τήν Τέχνην πειρώμενον νά ύψωθή μέχρις αυτού τού Θεού, δηλονότι τού απολύτου κάλλους, «έκείσε οίχεται είς τό καθαρόν τε και άει ον και άθάνατον καί ωσαύτως έχον», ένω τό προσιδίαζαν είς τήν Τέχνην κάλλος είνε τό ιδεώδες Κάλλος. Έάν δεν είχομεν τήν ίδέαν τής τελειότητος, τοιαύτην οίαν τήν αποκαλύπτε; είς ημάς ό λόγος, θά ήμεθα απολύτως ανίκανοι είς τό νά κρίνωμεν και συγκρίνωμεν, πάν πράγμα θά ήτο δι'ημάς ίσον ετέρω πράγματι. Άλλα χάρις είς τήν ίδέαν τής τελειότητος ή ιεραρχία άποκαθίστατχ; πανταχού. Είνε ή ιδέα αύτη ή ωθούσα ημάς προς άναζήτησιν τής τελε;ότητος ταύτης, ήτις δέν υπάρχει μήτε έν ήμίν, μήτε είς τά προ ημών αντικείμενα, καί ήτ;ς έπ;τρε'πει νά διαιρέσωμεν είς τάξεις τά αντικείμενα ταύτα αναλόγως τού βαθμού τής προσεγγίσεως αυτών προς το υπερτατον προτυπον. Άλλ'

ΤΟ ΑΝΤJΔΩΡΟΝ θ. ΡΑΛΛΗ

τελειότης δεν υπάρχει τ, έν τώ Θεώ, καί διότι ό θεός **υπάρχει**, ή **ιδέα** τής τελειότητας ευρίσκεται μεταξύ τών εννοιών, **άς** ό λόγος δύναται νά **συλλαβή.** Επομένως άν καί ό Θεός δέν δύναται νά είνε ό σκοπός τής Τέχνης, διότι τό απόλυτον κάλλος ϊσταται απείρως ύψηλότερον τών προσπαθειών του ανθρωπίνου πνεύματος, δέν είνε έν τούτοις ολιγώτερον **αληθές** ότι ή ύπαρξις τού θεϊκού κάλλους είνε ή μόνη καθιστώσα δυνατήν και **εις** ημάς τήν άντίληψιν τού διαμέσου τούτου κάλλους, όπερ καλείται ιδεώδες, καί ότι άνευ τής **ιδέας** του θεού ή Τέχνη δέν θά ήδύνατο νά ύπαρξη.

Άλλά πώς ή τελειότης αύτη δύναται νά πραγματοποιηθή ; Διά τού "Ερωτος ! «πάς γούν ποιητής γίγνεται, κάν άμουσος ή τό πρίν, ου άν ό "Ερως άψηται" ού δ' άν "Ερως μή έφάψηται, *σκοτεινός*». Αληθής καλλιτέχνης δέν είνε μόνον εκείνος, ούτινος ή διάνοια εξαίρεται τοσούτον, ώστε νά αναζήτηση τήν χώοαν τού ιδεώδους καί νά συλλάβη άμυδρώς τήν ίδέαν τού κάλλους, ώς απεκάλυψε τούτο ό θεός **εις** τούς πρώτους τύπους τών πραγμάτων. Ανάγκη πρός τούτοις ίνα καί ό "Ερως, ον έμπνέουσιν εις **αυτόν** οί τύπο; ούτοι, είνε αρκούντως ισχυρός ώστε νά γονιμοποίηση την σύλληψιν ταύτην. Εκείνο όπερ καθίστα τόν καλλιτέχνην άξιον του **ονόματος** τούτου είνε τό δημιουργόν πνεύμα. Άντικείμενον τής Τέχνης ώς επίσης του "Ερωτος δέν είνε μόνον τό κάλλος, εινε πρό πάντων ή γένεσις καί παραγωγή διά του κάλλους. Δι' **αυτών** καί μόνων Τέχνη καί Έρως προσπαθούσι νά διαιωνισθώσι καί άποκτήσωσ; τήν άθανασίαν, διεκφύγωσι δηλαδή τό κράτος του χρόνου, του διαστήματος καί τής κινήσεως, άτινα περισσότερον πάντων τών άλλων άποτροπιάζονται οί καλλιτέχναι, **ακριβώς** διότι άπασαι αί δυνάμεις **αυτών** τείνουσιν **εις** τήν **ιδεώδη** σφαίραν, ήτις κύριον **ακριβώς** έχε; χαρακτήρα, τό ό'τ; ευρίσκεται έκτος τών συνθηκών τού φθαρτού καί εύμεταβόλου τούτου κόσμου.

Ή θεωρία τού Πλάτωνος χρονολογουμένη άπό δισχιλίων καί έπέκεινα **ετών εξασκεί** πλήρες εισέτι τό κράτος της, άπασαι δ' αί κρατοΰσαι σήμερον περί Τέχνης νεώτεραι αισθητικά; θεωρίαι φέρουσ; καταφανή τά **ί**'χνη **αυτής, ώς** δύναται νά γείνη δήλον διά βραχείας καί συντόμου αντιπαραβολής.

Κατά τάς κρατούσας σήμερον θεωρίας, όταν ή φαντασία ινδαλματοποιή πλάττουσα **έπί** τών στοιχείων, άτινα παρέχει **εις αυτήν** ή πραγματικότης, καί τροποποιή τά στοιχεία ταύτα, πράττει τούτο κατά δύο τινάς τρόπους: *Η άνερευνα τάς σχέσεις, αϊτινες ένοΰσι τά στοιχεία ταύτα έν τή πραγματ;κότητ; άποχωρίζουσα δ,τι υπάρχει έν αύτοίς ίδιον ή **ελλιπές** ίνα **ύψωση** ταύτα **εις** τύπον, Οστις είνε ή τελειότερα έκφανσις τής πραγματικότητος. ή μάλλον αύτη ή πραγματικότης **εις** τό ύψιστον σημείον τής τελειότητος, **εις** δ ήδύνατο νά άναχθή' ό τύπος ούτος είνε τό ιδεώδες. "Η χωρίς νά λάβη ύπ' δψιν τάς σχέσεις ταύτας συνδυάζει έκ παντός τρόπου τά στοιχεία τής πραγματικότητος καί κατασκευάζει έξ αυτών εν Ολον, **εις** τό οποίον **ουδέν** ανταποκρίνεται τό πραγματικόν ό τύπος ούτος είνε τό *πλάσμα.* Παράδειγμα τού τελευταίου τούτου τύπου είνε ή Χίμαιρα, ό έν τώ Βατικανώ Απόλλων είνε τό παράδειγμα τού πρώτου τύπου.

Άς καταστήσωμεν έτι μάλλον καταφανείς τάς διαφοράς, αϊτινες χωρίζουσι τά δύο ταύτα προϊόντα τής φαντασίας. Πάσα πραγματικότης σύγκειται έκ στοιχείων ή μερών, μεταξύ τών όποιων ύπάρχουσι φυσικαί τίνες καί ουσιώδεις σχέσεις, ώστε ή τελειότης πραγματικού τίνος αντικειμένου είνε κατά τοσούτο μάλλον μεγαλητέρα, καθ'ό'σον τά στοιχεία **αυτού** συνδέονται **έπ' ακριβές** διά τών σχέσεων τούτων. "Οταν έπισταμένη σπουδή τής φύσεως μάς διδάξη τάς ουσιώδεις ταύτας σχέσεις, τό ιδεώδες συνίσταται **εις** τό νά θέσωμεν έν τάξε; τά δημιουργήματα ημών, ή μάλλον τούς *συνδυασμούς* τούτους τής φαντασίας ημών, ούτως ώστε νά χαρακτηρίζωσι τούτους αί μάλλον φυσικαί σχέσεις καί αί μάλλον ίκαναί όπως παρουσιάσωσι τόν τύπον τούτον τής αληθείας καί της τελειότητος, τόν όποιον ό *λόγος* επιτρέπει **εις** ημάς νά συλλαμβάνωμεν έπί παντός πράγματος. **Τό** χιμαιρικόν **τουναντίον** διαφεύγει τόν νόμον τούτον, όστις δέν ζητεί **ή ομογενή** στοιχεία όπως προσάρμοση ταύτα κατά τάς αληθείς αυτών σχέσεις. Το χιμαιρικών επίσης δανείζεται πάντοτε, είνε αληθές, τά υλικά στοιχεία τών συνδυασμών του έκ τής πραγματικότητας, διότι δέν δύναται νά πράξη **άλλως,** άλλά δανείζεται ταύτα έκ παντός είδους αντικειμένων, συνάγει καί συνενοΐ ταύτα διά τών μάλλον **αλλόκοτων** καί ήκιστα φυσικών σχέσεων, καί κατασκεύαζε; ές **αυτών** εν όλον, ούτινος τά διάφορα μέρη δύνανται ν' άναγνωρισθώσιν ώς **ανήκοντα** **εις** γνωστάς πραγματικότητας, άλλ'**αυτό** τούτο **εις** **ουδέν** ανταποκρίνεται δ'ν, εις ούδεμίαν υπάγεται δυνατήν πραγματικότητα. Τό χιμαιρικόν δέν μέριμνα ποσώς περί τής πραγματικότητος. Τοιουτοτρόπως έφ'ό'σον ή πραγματ;κότης είνε τοιαύτη, οία οφείλει νά είνε. σύμφωνος πρός τούς διέποντας, καί πάντας τούς διέποντας αυτήν νόμους, έπί τοσούτον απομακρύνεται τού χιμαιρικού καί προσεγγίζει τό ιδεώδες. Τό ιδεώδες δέν υφίσταται άνευ τής πραγματικότητος καί έκτος **αυτής.** Όρένεται τουναντίον νά είνε τοσούτο σύμφωνον πρός τήν πραγματικότητα καί την άλήθειαν, ώστε πάσα πραγματικότης, έφ' όσον είνε τοιαύτη, όποια ώφειλε νά είνε. έπί τοσούτον προσέγγιζε; τό ιδεώδες τούτο. Άναμφ;βόλως τό ιδεώδες αντικειμενικώς δέν **υφίσταται** ώς τό χιμα;ρ;κόν. Τό πρότυπον τού έν τώ Βατ;κανώ Απόλλωνος δέν ύφίστατα; περ;σσότερον ή αί Σφίγγες. Άλλ' **υπάρχει** ή διαφορά" αύτη δτι, έφ' Οσον ό άνθρωπος είνε **αληθής** άνθρωπος, κατά τοσούτο μάλλον προσεγγίζει **εις** τόν Απόλλωνα καί απομακρύνεται τής Σφιγγός καί τοΰ Κενταύρου" έφ'δσον άνήρ τις είνε ισχυρός, κατά τοσούτο περ:σσότερον προσεγγίζει **εις** τόν Ψαρνέσιον Ήρακλέα καί αφίσταται τού Βριάρεω. Άλλ' έκ του δτι δέν υπάρχει πανόμοιον πρότυπον, πρός ο νά άνταποκρίνηται πράγματι καί τό **ιδεώδες, δέν** έπεται ποσώς ότι πρέπει νά συμπεράνωμεν ότι τό **ιδεώδες** τοΰτο είνε χιμαιρικόν καί ψευδές. Πολλού γε καί οεί. Διά τοΰ λογικού τό νοητικόν ον προχωρεί καί φθάνει ουχί μόνον μέχρι τής πραγματικότητος τοιαύτης, οποία εινε, άλλά προχωρεί καί έπέκεινα, μέχρι τής πραγματικότητος, τοιαύτης όποια ώφειλε νά είνε έν άπάση **αυτής** τη τελειότητι διά τοΰ λογ;κοΰ προχωρεί καί φθάνει μέχρι τής ύψηλοτέρας **αληθείας.** Ενταύθα **ιδίως** ή θεωρία τοΰ Πλάτωνος αναφαίνεται έν άπάση **αυτής** τή λαμπρότητι. Υπάρχει διαφορά λέξεων μόνον καί ουχί εννοιών. Άπαραλλάκτως, ώς έν τή Πλατωνική θεωρία, τό ιδεώδες παρίσταται ώς άποκάλυψις, υπεράνθρωπος τ;ς συνείδησ;ς τής τελειότητος κα·. πάσης αληθείας, άντανακλώσα καί παρουσιάζουσα τήν άλήθειαν τό ιδεώδες άρα όρέγετα: **εις** τό νά είνε πάν τό μάλλον **αληθές,** δ;ότ; **ορέγεται** εις τό νά παρουσίαση την άλήθειαν κατά τήν ύψηλοτέραν αυτής έκοανσιν. **εις** τό νά άποτελέση τύπον, **εις** τόν όποιον κατά τοσούτο μάλλον θά άνταποκρίνηται ή πραγματικότης, καθ' ό'σον αύτη θά είνε τελειότερα.

Τό ιδεώδες λοιπόν είνε **αλήθεια,** τό χιμαιρικόν είνε ψεύδος καί πλάνη.

"Εκαστος **έξ** ημών γνωρίζει κατά **τό** μάλλον ή ήττον οποίαν **ευτυχή** ή όλεθρίαν έπιρροήν εξασκεί ή φαντασία έπί τής ζωής καί τής ευτυχίας, **άλλ'** δλος ό κόσμος δέν διακρίνει ποΰ έγκειται **τό έκ** τής **επιρροής** ταύτης προερχόμενον **αγαθόν** ή κακόν. "Οταν **αυστηρά** μελέτη τού βίου καί γνώσ;ς **ακριβής** τής πραγματικότητος μάς άποκαλύψωσι τί είνε έκαστος **έξ** ημών **έν τή** φύσει καί **έν τή** κοινωνική ζωή, τάς σχέσεις αϊτινες συνδέουσα ημάς πρός τήν πρώτην καί την δευτέραν, τάς συνθήκας καί **τά** πραγματικά στοιχεία τής ζωής καί τής ευτυχίας, ή φαντασία δύναται **νά** συνδυάση **τά** στοιχεία ταύτα κατά τάς ούσ;ώδε;ς **αυτών** σχέσεις, καί μάς **υπόδειξη τό** ιδεώδες ζωής **ευτυχούς,** δυναμένης μονο-

νουχί νά πραγματοποιηθή, άφοΰ γνωρίζομεν κατά ποίας **αληθείς** συνθήκας δυνάμεθα νά τήν πραγματοποιήσωμεν. **Ή** φαντασία εμπνέει τότε τήν ζεσιν καί τον ένθουσιασμόν, όστις άγει εις τά μεγάλα εγχειρήματα καί ασφαλίζει τήν έπιτυχίαν. "Ολως τουναντίον συμβαίνει όταν συλλέγωμεν εική **καί** ώς έ'τυχε τά στοιχεία τής ζωής καί τής ευτυχίας, χιμαιρικώς έπ' αυτών οίκοδομούντες, χωρίς νά λάβωμεν ύπ δψιν τάς πραγματικάς σχέσεις, αϊτινες συνδε'ουσ; τά στο;χεία ταύτα πρός άλληλα, καί **πράς** ημάς **αυτούς.** Τά άτακτα ημών δνείρα, α; φαντασιοκοπία; μας αύτα;, μάς δεικνύουσι κόσμον χιμα;ρ;κόν καί άνευ **αληθείας, εις** τόν όποιον θυσιάζομεν καθήκοντα καί αγαθά όλως πραγματικά. Καί τότε ή **ευτυχία,** κατόπιν τής **οποίας** τρέχομεν, είνε χίμαιρα **επίσης** αδύνατος καί ανεύρετος ώς ή Χίμαιρα τών παλαιών χρόνων. **Τό** αποτέλεσμα τών προσπαθειών μας πρός άναζήτησιν **αυτής** είνε άναποφεύκτως άπογοήτευσις καί πολλάκις απελπισμός, πάντοτε δ' άρνησις τής ευτυχίας.

Τοΰτ' **αυτό** άπαραλλάκτως συμβαίνει **εις** τήν Τέχνην καί τήν Ποίησιν. Άν καί είνε ή φαντασία ή παρέχουσα **εις** άμφοτέρας ταύτας τά στοιχεία πρός δημιουργίαν, άλλά τά δημιουργήματα αυτών δέν δύνανται νά ύπάρξωσι καί βιώσωσιν ή διά τοΰ ιδεώδους. **Ή** πραγματικότης μόνον μετά τών πολλαπλών **αυτής** σχέσεων δύναται νά κίνηση τό ενδιαφέρον ημών, είνε αύτη **ή** παρέχουσα τά στοιχεία τοΰ ωραίου. Έάν έν τή ποιήσει μάς μαγεύωσιν ενίοτε πλάσματα λαμπρά τής φαντασίας, τοΰτο προέρχεται **έκ** τών σχέσεων άς διατηροΰσιν **ακόμη** μετά τής πραγματικότητος. Εινε άναπαράστασις **ακριβής** άλλά κεκαλυμμένη τής πραγματικότητος. Έφ' όσον ή Ποίησις προοδεύει, έπί τοσούτον απορρίπτε; τά πλάσματα καί τάς **χίμαιρας. Ή** χίμαιρα είνε **ή** απώλεια τής Τέχνης, τό **ιδεώδες** μόνον είνε τό παρέχον διάρκειαν καί ζωήν.

Έφ' όσον αί κοινωνίαι τελειοποιούνται, τό **αίσθημα** τοΰ **αληθώς** ωραίου παρακολουθεί τήν πρόοδον, καί τά χιμαιρικά καί άμορφα προϊόντα τών πρώτων χρόνων διαδέχονται κατ' **αρχάς** μεν πισταί τής πραγματικότητος άντιγραφαί, άλλ' είτα συλλήψεις υπέροχοι, αϊτινες δέν περιορίζονται μόνον **εις** την πραγματικότητα, άλλ'α'ίτινες τελειοποιούσι καί ύπερβάλλουσιν αυτήν, διότι προσαρμόζονται άκριβέστερον **προς** τούς νόμους αυτής. Τοιαύτη ύπήρξεν ή **αρχαία ελληνική** Τέχνη. Τά θρησκευτικά **αυτής** πλάσματα άντιπαρήλθον, άλλά τό **ιδεώδες,** όπερ έναπέθεσαν **εις** τήν **αναπαράσταση** τής **ανθρωπινής** μορφής, εξακολουθεί νά ύπάρχη **εσαεί** ύπε'ροχον καί άνυπέρβλητον.

Μ. Ι. Δαεκαλακης

ΠΟΥΪΟΥ Η ΥΣΤΕΡΟΓΕΝΝΗΤΟΣ*

*Η/ιήτηρ Γή, γυνή εξόχως **ωραία** και μεγαλοπρεπήςι είχε πολλά τέκνα" ή πρώτη δ' αυτής φροντις ήτο νά προαπαϋή, δπως **δια** παντός τρόπου εξασφάλιση δσον ήδύνατο καλλίτερον **το** μέλλ,ον και τήν ευημερίαν των. Εις εκαστον τούταιν έδιδε δώρον ανά ενα κήπον κεχωρισμένον, και γλώσααν Ιδίαν. Ό πρωτότοκος ήτο κάτοχος τοΰ μάλλον ηλιόλουστου καί εύφορωτέρου έκ τών κήπων τούτων υψηλοί φοίνικες τον έπεσκίαζον, ό δε ήλιος έσκόρπιζεν έπ'αυτού τάς γλνκυτέ.ρας τών άκτίνων του. Επειδή απέκτησε πολλΛ τέκνα, ή γη τήν οποίαν τοις έδιδε δώρον έπεξετείνετο βαίίμιαίως άπό δυσμών προς βορράν, δπου ή ϋερμότης ήτο ολιγώτερον φλογερά, και ώς έκ τούτου **το** έδαφος άπήτει καλλιέργειαν έπιμονωτέραν και μάλλον προσεκτικήν.*

Τίνες τών κήπων τούτων εκειντο έπί τών ορέων, άλλ.οι έπί χωρών διαρκώς χιονοσκεπών, καί άλλοι έπί νήσων έν τώ μέσω του αχανούς ώκεανοϋ.

*Άλλά φευ ! μεταξύ τών τέκνων τά όποια δεν ήσαν, ώς ώφειλον άλλως, ευχαριστημένα έκ τής κληρονομικής των μερίδος, ανεφύη ταχέως φοβερά διχόνοια, εις τήν οποίαν δχι **ολίγον** συνετέλει ή διαφορά τής λαλονμένης ύπ αυτών γλώσσης.*

*Αί φιλονικία» και έριδες αύται έξετραχύνϋηααν έπί τοσούτον, ώστε ή μήτηρ Γή ήσ&άνΐη πλέον ή άπαξ τά στήί/η της διαβρεχόμενα ύπό τού αίματος αυτών τούτων τών τέκνων της. Βραδύτερον ετεκε και έτερον τέκνον χαριτόβρυτον με **οφ**&αλμους μαύρους, μεγάλους, σκιαζομένους ύπό μακρών μεταξίνων βλεφαρίδων, καί όφρύς διαγραφομένας έν είδει γραμμής λεπτεπίλεπτου χρωστήρος, ενώ ή μαύρη και πλούσια του κόμη έκυμάτιζεν έπιχαρίτως περί τήν ώραίαν κεφαλήν του.*

*Αιά τήν κόρην αυτήν τήν νεωτέραν και μάλλον προσφιλή έξ **ό'Αcor** τών τέκνων της είχε διαφυλάξει τό καλλίτερον μέρος τής περιουσίας της. ΕΙχεν ανακαλύψει μεταξύ τών κήπων τών αδελφών της, ύπό τήν προσταaίαν τών **όποιων ή**&ελε νά τήν ϋέση, τοποδεσίαν **εξόχως** ώραίαν και μαγευτικήν, ήν περιέβαλλον γύρωϋεν βουνά και διέρρεε μέγας ποταμός, έίτέρμαινον δ' άφιΐόνως αί ήλιακαι ακτίνες, **καί** έγονιμοποίει ή βροχή, και έδρόσιζεν ή χιών, και κη&ίατοίν μαγικώς φαιδρά τά χλοάζοντα δένδρα και οι έπαν&ούντες αμπελώνες.*

*Και δπως έπι&έσΐ] τήν κορωνίδα εις τά δώρα ταύτα ή μήτηρ γή έν τή φιλοστοργία της είχε προικοδοτήσει **το** ύατερογέννητον **αυτής** τέκνον /ιε γλώσσαν τόσον μελφδικήν, ώστε δταν ή Πουΐου έχόρευε συνοδευομένη ύπό ασμάτων, άνάδε**σμος** έξ άν&έων πορφυροχρόων περιέβαλλε τους **ατίθασους** αυτής βοστρύχους, ό ουρανός, ή γή, **ό** ήλιος και οί **αγροί** ήσαν ευτυχείς νά τήν βλέπωσι' τά φυτά ήνϋουν αυτομάτως ύπό τους πόδας τής φιλομειδούς μικράς, ήτις δεν εϊχεν οΰτο) ανάγκην νά ρυπαίνΐ] **καί φ**&είρη τήν μικράν **αυτής** χείρα σκάπτουσα τήν γήν.*

*Άλλά τά άλλα της τέκνα παρετήρονν με **οφ**&αλμους ζηλότυπους τήν ώραίαν Που'ίού, **προς** τήν οποίαν ή γή, ή κοινή αυτών μήτηρ, έδείκνυε τόσην προτίμησιν μεριμνώσα άπαύστως περί αυτής.*

*Ουδέποτε έπήλ&εν **εις τον** νουν τής μητρός Γής δτι τά λ,οιπά τέκνα της, τά όποια αναμεταξύ των διέκειντο πάντοτε έγβρικώς, δέν ΰά έπροστάτευον αρκούντως τήν άβράν Πουΐού.*

*Καί δμως οι αδελφοί της, πολύ ισχυρότεροι, καϋίαταντο τόσον ζηλότυποι και δύστροποι, **ώστε,** οσάκις 'έβλεπον τήν νέον άδελφήν των κάτοχον φυτείας τινός, έρρίπτοντο λυσσωδώς **έπί** τού κήπου της, και άπεκόμιζον τά αν&η και τούς καρπούς ή έρίζοντες αναμεταξύ των μετέβαλλον **τον** κήπον*

**** Πονϊον ή ϋστερογέννητος έν τφ αυμβολικψ τούτω διηγήματι είνε ή έπίχαρις έναάρχωσις της χώρας εν&α βασιλεύει ή εστεμμένη συγγραφεύς.***

τής Πουϊου, ὁστις ενρίσκετο ης το μέσον των ιδικών των, εις θέατρον τών ἀγώναιν των καταστρέφοντες και ερημούντες παν το περιεχόμενοι:

Ἡ Πουϊου ἀντεπεξήρχετο κατά τών επιδρομέων, ἀ/.λ' ὑπέκνπτε πάντοτε, υπό τάς προσβολάς των.

*"Αλλοι αδελφοί ὑπεκρίνοντο δτι ἤρχοντο εις βοήθειάν της, χωρίς εννοείται αντη **να** ζητήση την νποστήριξίν των ἄλλ' ούτοι δεν εκαμνον τίποτε ἄλλο ἡ **να** παρατείνωσι τον αγώνα και ἀπεγύμνουν την ἀδελφήν των τών καλλιτέρων μερών τον κήποῖ" τ>/ς, υπό το πρόσχημα δτι δεν είχεν αντη την ἀπαιτονμένην δύναμιν **να** καλλιεργή έδαφος τόσον απέραντοι: Ἐπί τέλους εις εκ τών αδελφών της την καθυπέταξεν εξ ολοκλήρου, την ἐδέσμευσε και την διέταξε **να** τώ παραδώση δ,τι τυχόν τη εμενεν ακόμη εκ τον κήπου της.*

"Ἡ ωραία Πουϊου ἔψαλλε τόσον πενθίμως εν τη αιχμαλωσία της, ὡστε ἡ μήτηρ της, δταν την ἤκονσε, συνεκινήθη μεγάλως.

Ἡ Πουϊου, ἀποθαρρυνθεωα τελείως, εξετέλει τόσον ἀμελώς την ἐργασίαν την οποίαν επέβαλλεν εις αυτήν ὁ αδελφός της, δστις την ειχ_ε καθυποδουλιόαει, ὡστε ούτος ἠπείληαεν δτι ƒ)ὰ την ετιμώρει αυστηρώς. Παρίστατο αδιάφορος εις τάς μάχας, αἵτινες ελάμβαναν χώραν εκάστοτε, διότι οι αδελφοί της εξέλεγον ἀιεταβλήτο>ς τον κήπόν της οσάκις ἤρχοντο εις ρήξιν, ουδείς δμως ἐσκέπτετο να ελευθέρωση την μικράν αυτού ἀδελφήν εκ τών χειρών του τυράννου της. Ἡμέραν τινά ἡ Πουϊου ἀπεκοιμήθη ἰν τω μέσῳ τών ανθέων της. Ἡ κεφαλή της ἐπανεπαύετο ἐπι τών ἀλύσεων, αἵτινες περιέσφιγγον τους ἀσβενεῖς βραχίονας της' αἳ βλεφαρίδες της εβάρυναν υπό το βάρος τών δακρύων, ἀτινα ἐπλημμύριζον τους οφθαλμούς της' βα&εῖς αναστεναχμοί διεξέφευγον τών ρόδινων αυτής χειλέων και ανήρχοντο μέχρι του απομεμακρυσμένου ουρανού, αναμίγνυαμενοι μετά τών αρωμάτων τών μυροβόλων ανθήσεων τών δένδριον και τών φυτών.

Ὁ κρότος του κεραυνού την ἀφύπνιαεν ἤκουσε φωνήν, ἥτις τή εφάνη δτι προήρχετο εκ τών εγκάτα>ν της γής. Ἠπο ἡ φωνή τής μητρός Γής.

— Πουϊου, τή ἔλεγε, διατί ἐίσαι τόσον ἀπηλπισμένη Ακουσον. Πρέπει νά ὑπακοΰσης χωρίς ἀντιλογίαν εις δ,τι θά σε συμβουλεύσω νά κάμης : Την νύκτα, δπου επικρατεί ἄκρα σιγή, προσπάθησον διά τίνος ρίνης νά θραύσης τάς ἀλύσεις σου, αλλά με τρόπον τοιούτον, ι'ὁστε νά μή σε υποπτευβή ἀνθρα>πος. Μόλις δε τελείωσης την εργασίαν αυτήν, νά μή τάς αποτίναξης αν δέν σοι διόσω τ<> σημεΤον εγώ.

*Ἡ Πουϊου διήλθε την μακράν νύκτα της ὀνίζουσα ἀδιακόπως τάς ἀλύσεις αυτής, αἵτινες ἤσαν στερεώς εαφνρηλατημέναι. Αἴαν ἐπιδεξίως και ἄνευ θορύβου κατώρθωσε νά φέρη εις πέρας τήν δύσκολον αυτήν εργασίαν, χωρίς νά ἀνακαλυφθή. Ἐάν ὁ αδελφός τι/ς εγνιόριζε τάς προσπάθειας, τάς ὁποιας κατέβαλλεν δπως ανάκτηση τήν ἐλευθερίαν, **θά** εδιπλασίαζε **τά** δεσμά της.*

*Ἐὸα τέλους **ἤτο** ελευθέρα πλέον. "Ιατατο ὀρβία εις **το** ἄκρον του βουνού και περιέμενε μετ αγωνίας **το** σύνθημα τής μητρός της. Ἔτυπτε μετ ανυπομονησίας **το** ἔδαφος διά τών λεπτοφυών ποδών της, και εδάγκανε **τά** ρόδινα αυτής χείλη διά τών αδαμάντινων ὀδόντυίν της. Ἐνεθυμεῖτο τήν γλυκύτητα τής ελευθερίας και ἐπεθύμει ἁπλήστως ἵνα δοκιμάση ταύτην εκ νέοι:*

Ακριβώς, κατά τήν κρίσιμον αυτήν στιγμήν, φιλονικία ανεφύη μεταξύ τών αδελφών. Εις εξ αυτών εἰσήλθεν εις τον κήπον τής νέας ἀδελ.φής του, ὡς ἐχῦρός, με τήν πρόθεσιν νά υποδούλωση τον ἄλλον.

*Εκείνος δστις ἐίχεν υπαγάγει υπό δουλείαν τήν Πουϊου περιέμενε τήν εφοδον με με'ωπον προκλητικό)!: Μάχη φοβερά συνεκροτήβη και ὁ ἐφορμήσας περιήλθεν εις **το** σημεῖον νά νικηβή. Ἡ Πουϊου, /ιάρτυς σιωπηρός του αγώνος, ἤκουσεν αἰφνιδίως μίαν φωνήν, ἥτις τή εφάνη δτι ἐξήρχετο ἀπα τής γής'*

— Εἶνε ἡ στιγμή ἡ κατάλληλος

hai ἡ νέα κόρη ἀπετίναξε τά δεσμά της, τά ὁποια ἔπεσαν εκ τών βραχιόνων της και ἀνέπεμιρε κραυγήν χαράς.

*Αἱ ἀλύσεις κατέπεσαν εις τους πόδας της' ἔλαβε τότε διά τών χειρών της, ελευβέροίν ἤδη, μέγα λίθον και μετά τοσαύτης δυνάμεως, τής ὁποιας ουδέποτε επίστευεν δτι ἤτο κάτοχος, εξηκόντισε **το** φοβερόν τούτο τεμάχιον επί τής κεφαλής τού ἀδελφ>ον της, δοτις ἤτο ἡ κυρία αιτία τών συμφορών της, και τώ ἐ'βραυσε τήν 'κεφαλήν. Τότε ἀνο)ρβώβη πλήρης νεότητος και καλλονής μ δλην τί/ν λάμψιν τού μεσημβρινού ἡλιοι: Εἶδε τάς ἀλύσεις της νά κυλίωνται υπό τους πόδας της, **το** ἡκρωτηριασμένον σώμα τού ἀδελ,φού της, και τον ὡριίιον κήπον δστις, το')ρα, κατά πρώτην φοράν, τή ἀνήκεν εξ ὁλ.οκλήρου. Και /ιειδίαμα ἀκτινοβόλον υπέρτατης ευδαιμονίας διεχύβη επί τού προσιόπου της.*

*Ἡ Γ'ή ἀνεσκίρτησεν υπό τής χαράς μόλις εἶδε **το** προσφιλές και μεγαλοπρεπές τέκνον της, και ἡ απέραντος βι'ίλαασα εστει/.ε τήν μάλλον γλυκεῖαν αὔραν της. δπιος τήν βαίπεύση και παίξη με τήν ἐβενιόδη κόμην της. Ἐνόμιζέ τις δτι ὁ τρομώδης ψίθυρος τον δάσους ἀνέμελπεν ἤδη ἰπνίκιόν τι ἄσμα. Καί **από** τού βάθους ἤκουσθη ἡ φωνή τής μητρός Γής'*

*— Δέν σ ἰπροστάτενσα ; Ἠδνναοο νά πιστεύσης δτι σεπροίκισα ματαίυίς με τόσην καλλονήν και τόσην ὑψηλοφροσύνην ; Θά ζήσης, ιΤ ἀκμάσης και κατά τήν δόξαν και κατά τήν δύναμιν δλος ὁ κόσμος βά γαρή καί **ita** ὠφεληθη '.κ τής αφθονίας τιόν καρπών σον.*

*Ἡ Πουϊου ἠγέρθη καί παρετήρει μακράν, πολύ μακράν εις **το** ἄπειρον. Εις τους ρεμβώδεις αυτής οφθαλμούς επέλαμπεν ἤδη ἡ πρόβλεψις ένας μεγάλου μέλλοντος.*

ΚΑΡΜΗΝ ΣΥΛΒΑ

Η ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΤΟΥ "ΑΣΤΕΩΣ,,

Ο ΣΙΕΓΓΙΕΒΙΤΣ ΠΕΡΙ ΖΟΛΑ

Θέλεις νά σοι εἴπω τί σκέπτομαι περί του δόκτορος Πχσκάλ του Ζολά κχ'ι έν γένει —spi του κύκλου τών *Rougon-Macquar t.*

Κατάγομαι από μέρος όπου καταναλίσκει τις πολλάς ζωϊκάς δυνάμεις χωρίς νά κκτορθώση νά φθάση **εις** τό προσδοκώμενον άποτέλεσμκ, καί διά τούτο δοκιμάζω άνκμφιβόλως ίδίχν τινά εύχαρίστησιν, **οσάκις** εύρι'σκομχ; **πρό ενός** έργου σκόπιμου κχί τελείου. Μόλις κκτορθώσω **νχ** γράψω εις **το** τέλος ενός τών βιβλίων μου τήν λέξιν «τέλος», αισθάνομαι ένδόμυχον εύχχρίστησιν, **5yt** μόνον διότι έτελείωσχ 'έν έργον **κχ**'ι δύνχμχι **νχ** υπολογίζω ήδη τήν κκτά τό μάλλον ή ήττον πλήρη χυτού έπιτυχίαν, άλλά πρό πάντων διότι κχτώρθωσχ ν' άγάγω **εις** πέρχς τον προτιθέμενον σκοπόν. "Εκχστον βιβλίον, δύναται τις νά **εί**'πη, είνε έν έργον κχλόν ή κχκόν. τετελεσμένον όμως. Μία δέ σειρά βιβλίων **κχ**'ι προ πάντων όταν γράφωντχι τχύτα **προς τον** σκοπόν ίνα έξυπηρετήσωσιν ίδέαν τινά, την οποίαν ό συγγραφεύς φχίνε**τχ;** επιδιώκων άπ' αρχής μέχρι τέλους, είνε μία **αποστολή** έκπληρωθείσα. Τόσχι δέ προσπάθειχι έπιστεφθεΐσχι ύπό τελικής επιτυχίας είνε ή «Εορτή τών θεριστών», πανηγυριζόντων τήν συγκομιδήν.

Άλλ' εννοείται, ότι ή άξια είνε κατ' εύθύν λόγον πάντοτε **προ:** τήν συγκομιδήν. Τό επάγγελμα τού άνθρωπου τών γραμμάτων είνε πραγματικώς τό μάλλον ακανθώδες, καί ό αναγνώστης δέν αμφιβάλλει περί τούτου. '() αγρότης αποταμιεύων **τον εις** στάχυς **ακόμη** σίτον **αυτού** εις τόν σιτοβολώνα, είνε πεπεισμένος καί βέβαιος ότι άποτχμιεύει **εκεί** προϊόντχ, τά όποίχ θά χρησιμεύσουν ώς τροφή αύριον εις τους συμπολίτχς του. Ένώ τούνχντίον εις συγγρχφεύς, όσον καί άν γράφη μετά πεποιθήσεως, έχει στιγμάς κατά τάς όποίχς αμφιβάλλει, φοβείτχι μή άντί άρτου παρέχη **εις** τούς άνχγνώστας αύτοΰ δηλητήριον. Φοβείται μή τό έργον αύτοΰ άποτελή μεγάλην τινά πλάνην ή μέγα τι σφάλμα· δέν θά ήτο προτιμότερον κχί δι' **αυτόν** κχί διά τό κοινόν νά **μή** έγρχφε τίποτε κχί νά εμενεν άφχνής ;

Ή αμφιβολία είνε ό εχθρός τής ισορροπίας εκάστου άτομου, άλλά συγχρόνως είνε καί τό διυλιστήριον, όπερ εμποδίζει τήν ίλύν νά διέλθη. Ειν κακόν, τή άληθεία, τό νά μή έχη τις πεποίθησιν **εις** εαυτόν καί νά "άμφιβάλλη διαρκώς, άλλά δέν ειν καλόν **επίσης** καί νά μή άμφιβάλλη ποσώς· διότι **εις** μεν τήν πρώτην περίπτωσιν δύναται ν' άπολέση **τό** θάρρος του **εις** βαθμόν τοιούτον, ώστε νά μή δύναται **νά** δράση, ένώ τουναντίον **εις** τήν δευτέραν θά **ενεργή** άσυνειδήτως σχεδόν εντεύθεν ή **ανάγκη** γνώμονός τίνος έξωθεν ημών λαμβανομένου.

Άλλ' οί Γάλλοι συγγραφείς διεκρίθησαν πάντοτε **εις** τοΰτο, ότι δέν λαμβάνουν ύπ' δψει ή τήν προσωπικήν των μόνον ατομικότητα, ή δέ θρησκεία, ήτις πανταχού άλλοθι ε/**ρη**σίμευεν ώς γνώμων, έπαυσε **προ** πολλού νά ύπάρχη δι' **αυ**τούς. Βεβαίως υπάρχουν καί εξαιρέσεις. Ό Βαλζάκ ύπεστήριζεν ότι κατέβαλλε πάσαν προσπάθειαν, Οπως ύπηοετή έξ ίσου τήν τε θρησκείαν καί την μοναρχίαν. Άλλά τά έργχ όλων **έν** γένει εκείνων, οΐτινες έκαμνον τοιαύτας δηλώσεις, εύρίσκοντο πάντοτε **εις** άντίφρχσιν **προς** έχυτούς, δύνχτχί τις δέ νά εί'πη δ'τι ήρεσκεν **εις** τούς συγγραφείς νά έξηγώσιν ούτω τά έργχ των, ένώ **το** μέγα κοινόν ήδύνατο νά τά διερμήνευση, καί τά διηρμήνευε συχνάκις ώς άρνησιν πάσης πεποιθήσεως κοινωνικής, θρησκευτικής καί ηθικής· άλλ' εσχάτως ή παρεξήγησις αύτη δέν ήτο πλέον δυνατή, οί συγγρα**φείς** συνήλθον φανερά **εις αγώνα** όπως ύποστηρίξωσι τάς **ιδέας** των καί τάς άτομικάς των πεποιθήσεις· δέν σέβονται πλέον τίποτε, και **Αηρύσσονται** εχθροί κατά παντός φραγμού κοινωνικού. Άλλο: αρκούνται **εις** μίχν άνάλυσιν άντικειαεν:κήν, τιθέμενοι **εις** αντίθεσιν τό κχλόν κχί τό κχκόν. **Ευρέθη** τις πρό ενός **αληθούς** κκτκκλυσμοΰ βιβλίων, τά οποία κατέκλυζον **όχι** μόνον τήν Γαλλίαν, άλλά τήν Εύρώπην όλόκληρον, βιβλία γεγραμμένα έπιπολαίως καί άνευ ακριβολογίας, τόσον τολμηρά, μή λαμβάνοντα σχεδόν ύπ' δψει τήν τυχοΰσαν εύθύνην απέναντι τοΰ κόσμου, ώστε καί **αυτοί** οί άναγνώσται, οί τόσον ολίγον λεπτολόγοι συνήθως, ήρχισαν νά πτοώνται διά τοΰτο. θά έλεγε τις ότι έκαστος συγγραφεύς συνήθροιζε τάς δυνάμεις του διά νά ύπάγη μακρύτερα **ακόμη** ή όσον ήδύνατο τις νά ύποθέση. Κκτώρθωνεν ούτω νά άπολαμβάνη τήν φήμην **ενός** *grand libre - penseur* ή ενός καλλιτέχνου όλως πρωτοτύπου. Οί συγγραφείς, οΐτινες *« εαέβοντο εαυτούς»,* άνεζήτουν θέματα δύσκολα, σκοτεινά, τά όποια εννοείται δτι έπραγμχτεύοντο μ' ένχ τρόπον όχι ολιγώτερον σκοτεινόν. Ή κχκή πίστις άνεμίχθη είτχ, έκτος άν άσυνειδήτως τι: ήπχτάτο. άπατων τούς άλλους.

Η άνάλυσις! Τπδ **το** δνομα τής **αληθείας,** τήν όποίχν οφείλει τις ν' άναζητή πάντοτε, ήρξαντο ν' χναλύωσι τά πάντχ, άλλ' ΐδιχιτέρως έστρεψαν τήν προσοχήν των **προς** πάν ό',τι ήτο κακόν, ρυπχρόν καί σηπεδονώδες. Δέν παρετήρησχν όμως ότι ή ψευδής αύτη άνάλυσις έπαυσεν **εντελώς** νά ειν αντικειμενική, καί ότι κατήντησε μάλλον νοσηρά και παθολογική **προς** τήν σαπρίαν προτίμησις. Ευρίσκω δύο κυρίας χίτίχς τοΰ φαινομένου τούτου· α') έλλειψιν αριστοτεχνικής καλλαισθησίας καί β') τήν εύκολίαν τοΰ έπιτυγχάνειν άποτελέσμχτχ. προερχόμενα έκ τής φύσεως σκχνδχλωδών θεμάτων. Πράγμχτι, αί εντυπώσεις αΐ άσεμνοι κχί **ειδεχθείς** μάς φαίνοντχι περισσότερον ίσχυραι καί μάλλον **αληθείς,** παρά αί ευάρεστοι εντυπώσεις· έπωφελήθησαν δέ μεγάλως καί έξε^ μεταλλεύθησαν **τον** κανόνα **αυτόν τον** φυσιολογικόν. Έσχηματίσθη όμιλος εμποροβιομηχανικός, έργον έχων τήν διάδοσιν **τής** σαπρίας. Τάρχαία θε'ματχ ευρέθησαν τχχε'ως τετριμμένχ καί έξηντλημένα, κχί έδέησεν ίνα ζητήσωσι κχί εύρωσι κάτι τι **το** νέον, όπερ νά ευχάριστη τό πλησμονώδες κχί άνόρεκτον κοινόν. Περί τής **αληθείας,** χάριν τής **οποίας** ώφειλον τά πάντα νά γίνωντχι, δέν ήτο πλέον λόγος.

Γνωρίζεις την *Γήν* τοΰ^Ζολχ. Ευρίσκει τις έκε£τήν ύποτιθεμένην πρχγμχτικήν εικόνα **μιας** κώμης Γαλλικής. Άνκποληισον **προς** στιγμήν εις τήν μνήμην σου μίαν κώμην είτε τής Γαλλίας, είτε άλλου τινός μέρους οιουδήποτε. Τί **ευρί**σκεις **εκεί** ; Καλύβας, ερείπια, δένδρα, αγρούς καλλιεργημένους, **αγρούς** κεκαλυμμένους άπό στάχυς, άνθη τών **αγρών,** φώς. άσματα, μικρά συμφέροντα καί έργασίαν. Εις δλα ταύτα ή κόπρος δεν παίζει βεβαίως τδ μικρότερον μέρος, καί έκτος **αυτής** υπάρχει αναμφιβόλως κάτι. Έν τούτοις **εις** τήν κώμην τοΰ Ζολά δέν ευρίσκει τις ή κόπρον καί έγκλημα. Επομένως ή είκών δέν είνε **αληθής,** ή **αλήθεια** ειν έπεσ/.οτισμένη, καθόσον ή πραγματική έντύπωσις είνε όλως διάφορος. Έάν τις ελάμβανε τον κόπον ν' **απαρίθμηση τά:** ηθικώς έκπεπτωκυίας γυναίκας τών Γαλλικών Μυθιστορημάτων, θά εύρισκε μίαν άναλογίαν **95** τοΐς **100.** Έν τούτοις ή αναλογία αύτη μοί φχίνετχι άτοπος κχί αλλόκοτος. Πιθανώς δέν **υπήρξε** ποτέ, ούτε εις τό μέρος **ακόμη** όπου ελατρεύετο άλλοτε ή Άστάρτη. Έν τούτοις οί συγγραφείς θέλουν νά μάς πείσουν ότι μάς δίδουν μίαν εικόνα πραγματικήν τής κοινωνίας καί ή άνάλυσίς των είνε πάν ό',τι **υπάρ**χει άντικειμενικόν. Τό ψεύδος, ή υπερβολή, ή άναζήτησις επιβλαβών θεμάτων, **ιδού** ή είκών **τής** φιλολογικής συγκομιδής τών τελευταίων χρόνων. Αγνοώ άν ή φιλολογία ώφε-

λήθη τι έκ τούτων. Έν πάση περιπτώσει ό διάβολος δέν έχασε τίποτε. Τδ ηθικόν αίσθημα έμπεποτισμένον ύπό **τοΰ** βορβόρου καί τού δηλητηρίου, παρεξέκλινεν έπί τοσούτον ώστε τελευταίως παρεδέχοντο ώς τά φυσικώτερα τών πραγμάτων βιβλία, τά όποια **προ** δεκαετίας θά ώδήγουν τούς συγγραφείς των ενώπιον τού Πλημμελειοδικείου. Μόλις δύναται τις νά πιστεύση **ό**'τι ή κυρία *Μποβαου* έστοίχισε δύο δίκας **εις τον** συγγραφέα της. Έάν έγράφετο εΐκοσιν έτη βραδύτερον. θά την εύρισκον πολύ έπιφυλακτικήν.

Άλλά τό άνθρώπινον πνεύμα, τό όποιον δέν άποκοιμάται, ό **οργανΓσμος,** δστις θέλει νάζήση, δέν ύποφέρουσι τδ δηλητήριον **εις μεγάλας** δόσεις. Ή στιγμή τοΰ κόρου έφθασε τέλος πάντων φωναί **ολίγον** κατ' ολίγον πολυαριθμότερα; ηκούσθησαν, ζητοΰσαι τροφήν προσφορωτέραν διά τδ πνεύμα κχί τήν ψυχήν. Αισθάνεται τις αυτομάτως ότι δέν δύναται πλέον ν' άκολουθήση τήν **όδον** αυτήν, καί ότι **ανάγκη** ν' άνεγερθή νά καθαρισθή άπό τού βορβόρου καί νά έξαγνισθή. Ό χύδην λαός δέν δύναται νά όρίση **ακριβώς** εκείνο το οποίον επιθυμεί, άλλά γνωρίζει καλώς πάντοτε δ',τι τού απαρέσκει· γνωρίζει ότι είσέπνευσε μιάσματα καί άποπνίγετα; ήδη. Πάντες κατελήοθ.ησχν ύπό ανησυχίας. Εις τήν Γαλλίαν μάλιστα ζητοΰσι καί έπιδιώκουσι μεταβολάς. Όλος **ό** κόσμος διαμαρτύρεται κατά τής παρούσης καταστάσεως τών πραγμάτων, καί πολλοί τών συγγραφέων αισθάνονται τήν άνησυχίαν ταύτην. Μή δυνάμενοι νά διανοίξωσι νέας **οδούς** καταλαμβάνονται ενίοτε άπό άποθάρρυνσιν, φόβον καί πικρίχν. Ίδετε **ολίγον** τά τελευταία έργχ τών *Bourget, Barres Desjardins,* τά ποιήματχ τών *Rimbeaud, Verlaine, Hérédia, Mallarmé* κχί ακόμη τού *Maeterlinck* καί τών όπχδών αυτού. Τί ευρίσκει τις εκεί; πυρετώδη άναζήτησιν νέων θεμάτων, σχημάτων πολύπλοκων καί αβεβαιότητα **προς τον** επιδιωκόμενον σκοπόν. Αί αναζητήσεις αύται ρέπουσι **προς τον** μυστικισμόν, άποβλέπουσι τήν θρησκείαν ή **προς** καθήκοντα ούδεμίαν έχοντα σχέσιν **προς** τήν θρησκείαν, **προς τον** πατριωτισμδν και τήν ανθρωπότητα. Άλλά πρώτιστα πάντων βλέπει τις έκεΐ μίαν μεγάλην άνησυχίαν. Έν τούτοις δέν κατορθοΰσι νά εύρωσι διέξοδον, διότι προσαπαιτοΰνται δύο τινά : [/ία μεγάλη **ιδέα** καί έξοχος ιδιοφυία, καί ή **ιδέα αυτών** ειν αόριστος, ή δέ ιδιοφυία των άνευ τινός επιρροής, έξ **ού** ή ανησυχία αυτών αύςάνεται όλοέν κχί εκείνοι οίτινες έξανίστχντο τδ πρώτον κατά τής δυσοίωνου καί άπειροκάλου φυσιολχτρίας έγένοντο καί **αυτοί ούτοι** φυσιολάτραι ήδη· ή επιθυμητή άναμόρφωσις χωλαίνει καί επιβραδύνει. Τί προκύπτει λοιπόν έκ τούτου ; Μία μορφή *(forme)* πχράδοξος, **ανόητος,** κχί ουδέν πλέον. Χάνονται κχί έπισκοτίζονται **εις** τό ίδιότροπον τοΰτο τής μορφής· **ολίγον** ένδιχφέρει άν αύτη ονομάζεται συμβολισμός ή *impressionisme.* Χάνει τις **εκεί** τήν ίσορροπίαν τήν καλλιτεχνικήν, τήν ορθοφροσύνην, την γαλήνην τής ψυχής, έπχνχπίπτων, όσον άφορα τό θέμχ, κχί πάλιν **εις** τήν άρχχίχν σχπρότητχ. **Ουδείς** σχεδόν έξ **κυτών** είνε ειλικρινής, διότι μ' όλην τήν κχλήν θέλησιν τήν **οποίαν** έχει **εις** τό νά δώση κάτι τι νέον **εις** τδ κοινόν, δέν κατορθώνει ποτέ νά τδ εύρη.

Ιδού ή παροΰσχ κατάστχσις τών πραγμάτων **ολίγον** ένδιχφε'ρει «ν πάς κλέπτης δημοσίου ή ίδιωτικοΰ πλούτου ή πάς δολοφόνος έπιμαρτύρετχι **προς** άθώωσίν του προμήτορα νευρασθενικήν Ή δικαιοσύνη θά τόν ρίψη **εις** τάς φύλακας χωρίς **νά** λάβη κάν ύπ' δψιν τον κύκλον τών *Rougon-Macquar t.* Άλλά δεν είνε χί μεμονωμένχι αύται περιπτώσεις, αΐτινες προξενοΰσιν όλον αύτδ τδ κχκόν. Τδ κχκδν είνε δτι ή **απαι**σιοδοξία αύτη κατέκλυσε τάς ψυχάς τών ανθρώπων, επέφερε μίαν άνήκουστον άποθάρρυνσιν, διά τής όποιας άπώλεσεν ο άνθρωπος τήν γοητείαν τής ζωής, τήν ελπίδα, τήν δράσιν, τδ θάρρος διά νά ζήση ώς επίσης καί νά καταβάλη τήν έλαχίστην προσπάθειαν **προς** τδ καλόν. Καί πάντα ταύτα διατί ; Ιδού 'έν ζήτηι/.α. τδ όποιον επιβάλλεται άφ εαυτού. Τδ βιβλίον έν τούτοις δύναται τις νά ειπη ότι είνε εις δημιουργός, όστις μορφώνει, όστις ζυμώνει τήν ψυχήν. Έάν **τουλά**χιστον ό αναγνώστης ηδύνατο νά εύρη **εις** τά βιβλία τού Ζολά τά καλά καί τά κακά μέρη τής ζωής **εις** άντίστοιχον άναλογίαν ή τουλάχιστον **εις** άναλογίαν πραγματικήν τών δύο παραγόντων! Ματαία έλπίς! Πρέπει νά γνωρίζη **τις** ν' άνέρχηται πολύ **υψηλά** διά ν' αποσπά τά χρώματα τής **αυγής** και τής ίριδος, ένώ τό νά ζωγραφίζη διά τού σιάλου είνε πολύ εύκολον καί έχει πάντοτε **εις** τήν διάθεσίν του αρκούσαν ποσότητα τούτου. Ό φυσιοδίφης προτιμκ τά άκοπώτερα τών αποτελεσμάτων. Προτίμα τάς δυσοσμίας μάλλον παρά τάς εύαρέστους καί **υγιείς** όσμάς, τήν σαπρίαν άπό **τό** κυκλοφορούν αίμα, τό σκωληκόβρωτον ξύλον άπό τά χυμώδη φυτά, τήν κόπρον άπό τά άνθη, τό άνθρώπινον κτήνος άπό τήν ψυχήν τοΰ άνθρωπου.

Έάν έδίδομεν εις ένα κάτοικον τοΰ "Αρεως ή τής Αφροδίτης τά μυθιστορήματα τοΰ Ζολά διά νά μόρφωση μίαν ίδέαν τής ζωής έπί τής γής, θά μάς άπαντα αναμφιβόλως : «Αύτη ή ζωή είνε, άπό καιρού εις καιρόν, αρκετά καθαρά, δπως τό ***"Ονειρον,*** άλλ' έν κεφαλαίω είνε ωσαύτως εν πράγμα λίαν νκυτιώδες, έμπνέον άποστροφήν εις τό νά έγγίση τις, καί συχνάκις πολύ φοβερόν». Καί όταν ακόμη αί θεωρίαι, έπί τών οποίων στηρίζεται ό Ζολά, ήσαν άλήθειχι άνεγνωρισμέναι— καί άπέχουσι νά είνε τοιαΰται—πόσον θά ήτο ολίγον φιλάνθρωπον νά παρουσιάζη τήν ζωήν τοιουτοτρόπως εις εκείνους, ο'ίτινες εινε υποχρεωμένοι νά τήν ύπομένωσι τοιαύτην! θά έλεγε τις ότι δέν φροντίζει ή πώς νά κορεσθώμεν τών πάντων, νά μολύνωμεν τά πάντα, νά δηλητηριάσωμεν πάσαν δράσιν, νά παραλύσωμεν πάσαν ένέργειαν καί ν' άφαιρέσωμεν πάσαν έπιθυμίαν τοΰ σκέπτεσθαι. Καί έξ αιτίας όλων τούτων καταφέρονται κατά τής ιδιοφυίας αυτού, **θά** ήτο καλλίτερον δι' αυτόν, καλλίτερον διά τήν Γαλλίαν νά μή είχε ποτε τοιαύτην. Καί ενίοτε έκπλήσσετχί ***τις*** δτι δέν φροντίζει περί ούδενός, κχί ότι ένώ κχταλαμβάνονται ύπ' ανησυχίας καί εκείνοι ακόμη οΐτινες διδάσκουσι τήν άποθάρρυνσιν άλλ' ουχί παρά τό μέτρον, αυτός ευχαριστείται εις τό βλαβερόν αύτοΰ έργον καί φέρει εις πέρας τούς *Rougon-Macquart* του μετ'αταραξίας τοιαύτης ώσεί νάήτο πεπεισμένος δτι συντελεί εις τήν ζωτικότητα τής Γαλλίας. Πώς δέν τώ επέρχεται εις τόν νουν δτι οί άνθρωποι οί τρεφόμενοι διά τοΰ έφθχρμένου τούτου άρτου καί τοΰ μεμολυσμένου τούτου ύδατος δέν θά ήδύναντο ν' άντιστώσι ποτέ εΐς τήν θύελλαν καί ότι δέν θά είχον προς τοΰτο ούτε τήν έλαχίστην κάν έπιθυμίαν ; **Ο** *Musset* έγραψε τήν λίαν γνωστήν φράσιν : «Κατείχομεν άλλοτε τόν Γερμανικόν σας Ρήνον», ό Ζολά ανατρέφει τους συγχρόνους του μ'ένα τρόπον τοιούτον, ώστε, έάν αί ίδέαι καί "θεωρίαι του έρριζοΰντο αληθώς, ή συνέχεια τής φράσεως αυτής ηδύνατο νά είνε ώς έξης : «Άλλά σήμερον θά σάς δώσωμεν και τόν Σηκουάναν μετ' αυτού». Έν τούτοις ή Γαλλία δέν έφθασεν ευτυχώς ακόμη εις τό σημείον αυτό.

Έάν ήμην Γάλλος, θά έθεώρουν τήν ίδιοφυίαν τοΰ Ζολά ώς δυστύχημα Ιονικό**V,** καί θά ηύχόμην νά παρέλθη **Ό** χρόνος αυτού, καί οί μάλλον θερμοί οπαδοί του ν' άποτχχθώσι τοΰ διδασκάλου των, άφίνοντες αυτόν έν πλήρει κχί τελεία απομονώσει. Είνε δύσκολον νά προίδη τις—τό κατ' έμέ αμφιβάλλω—άν τδ δνομά του θά φθάση εις τούς έπιγιγνομένους. καί άν ή φήμη του θά ύπερβή τά δρια τής εποχής μας. Εις τδν κύκλον τών *Rougon-Macquart* ευρίσκονται τεύχη άζια λόγου, δπως ό *Germinal ou la Débâcle.* Άλλ' έάν έξ ενός τό φυσικόν καί έμφυτον αύτοΰ τάλαντον ήδύνατο νά τώ δώση τό δικαίωμα δπως φιλόδοξη τήν άθανασίαν, έξ άλλου οφείλει τις νά τώ άρνηθή τοΰτο ένεκα τής προτιμήσεως αύτοΰ προς τόν ναυτιώδη πραγματισμόν καί τήν όλως χσεμνον αύτοΰ γλώσσαν. Ή Φιλολογία δέν πρέπει νά μεταχειρίζηται εκφράσεις τοιαύτας, διά τάς όποιας αίσχύνεται καί αυτός ό χύδην λαός. 'Π πραγματική αλήθεια, όταν δέν άσχολή-

ταί τις περί εγκληματιών, ανθρώπων δηλ. ηθικώς έκπεπτωκότων, δύναται **να** έκφρασθή κατ' άλλον τρόπον, δια τού όποιου να δύναται ν' άναπαράγη ακριβώς την κατάστασιν της ψυχής των, τάς σκέψεις των, τάς πράξεις των, τον τρόπον τού έκφράζεσθαι, χωρίς νά είνε ανάγκη να διηγήται αύτολεξεί τάς βλασφημίας των **και** τάς λε'ςεις τάς μάλλον αηδείς. Ή φρόνησις και ή καλλαισθησία έχάραξαν όρια εκεί, **τα** όποια όμως ό Ζολά υπερέβη μέχρις ενός σημείου **(εις** την *Γήν),* όπου ουδείς είχε φθάσει **προ** αύτοῦ. **Τα** νοσηρά προϊόντα είνε καταδεδικασμένα **εις** καταστροφήν, διότι είνε νοσώδη, και οφείλει τις ν' άπαλλάσσηται ενός βιβλίου **το** όποιον προκαλεί ναυτίασιν. Τοιαύτη είνε ή φύσις τών πραγμάτων. Μεταξύ τών αρχαίων έργων άτινα περιήλθον **εις** τούς μεταγενεστέρους, ευρίσκει τις έργα χονδροειδή, προωρισμένα **δια να** προκαλέσωσι τον γέλωτα (Αριστοφάνης, *Rabelais)* η έργα ελαφρά, άλλα δριμέα και γεγραμμένα μετά χάριτος, άλλ' ουδέποτε έγράφη βιβλίον δια νάπροκαλή ναυτιάσεις. Ό Ζολά έφόνευσε τό φιλολογικόν αυτού μέλλον ένεκα τού προς τον θόρυβον έρωτος του και τού σκανδάλου **τό** όποιον προύκάλει έ'καστον βιβλίον του δημοσιευόμενον. Ούτω συνέβη τό έξης παράδοξον. Έν ώ έγραφεν ακολουθών προκεχαραγμένον διάγραμμα, κύριος εαυτού **και** δεσπόζων δσον ουδείς τού θέματος του, συνέτασσε τάς καλλιτέρας αυτού σελίδας, δτε εφαίνετο έστενοχωρημένος **εις** την έπιδίωξιν τού σχεδίου του και την άνάπτυξιν τού δόγματος του, και **προ** πάντων όταν έδέσποζεν όλιγώτερον τού θέματος του, ή μάλλον Οταν έδεσπόζετο ύπ' αυτού.

Τούτο συνέβη **εις** την *Germinal* **και εις** τήν *Débàcle.* ΤΙ δύνααις τού σοσιαλισμού και τού πολέμου συνέτριψε τόν Ζολά μετά τού μηχανήματος του. **Εις** 'έν τόσον τεράστιον και μεγαλοπρεπές πλαίσιον αί δοξασίαι τού Ζολά ευρέθησαν λίαν μικραί, μόλις τάς άντελαμβάνετό τις **δια** μέσου του πάταγου τής πλημμύρας τής κατακλυζούσης τά μεταλλεία *(Germinal)* *αί έν τω μέσω τών θρυμμάτων τών Πρωσσικών οβίδων. Δεν έμεινε πλέον ή ή ιδιοφυία. Ούτως εις τά δύο τελευταία τεύχη εύρίσκομεν σελίδας Δαντείους αληθώς.

— Μέ τόν *Δόκτορα Πασκάλ* συνέβη ακριβώς τό εναντίον. Επειδή ήτο τό τελευταῖον τεύχος τής σειράς, ώφειλε κατ' ανάγκην νά είνε ή άνακεφαλαίωσις τού όλου έργου, ή συστηματοποίηση τού φιλοσοφικού του δόγματος, εις πύργος συμπληρών τό όλον οικοδόμημα. Τούτου ένεκα γίνεται λόγος εκεί περισσότερον ή εις τά προηγούμενα βιβλία περί τού δόγματος, και επειδή τό δόγμα τούτο είνε άστοχον, ψευδές **και** πενιχρόν, και επειδή δέν έχει καμμίαν άξίαν, **δια** τούτο ό *Δόκτωρ Πασκαλ* είνε τό χειρότερον και άηδέστερον βιβλίον ό'λου τού κύκλου τών *Rougon-Macquar t.* Μία σειρά σελίδων κενών, άνουσίων, όπου μία ανία βαθεία ένοῦται μετά τής πενιχρότητος τού όλου άνευ αισθήματος ηθικού, μετά εικόνων άναμίξ ωχρών και άμαυρών, ιδού ό δόκτωρ Πασκάλ' ό Ζολά θέλει νά είνε άνθρωπος όπως είνε ανάγκη νά είνε εἷς τήν άνθρωπίνην κοινωνίαν, δέν είνε καθόλου όμοιος πρός εκείνους τών *Rougon-Macquart.* Εις τό σύστημα τής κληρονομικότητος ευρίσκονται ενίοτε εξαιρέσεις επίσης ευτυχείς, **—ό** Δόκτωρ δέν τάς αγνοεί—θεωρείται ώς μία έκ τών εξαιρέσεων εκείνων τών ευνοουμένων ύπό τής Τύχης, και έκ τής πεποιθήσεως ταύτης αντλεί τά αισθήματα μιάς μεγάλης εσωτερικής παρηγοριάς. Μόλον τούτο, αγαπά τό άνθρώπινον γένος, ζητεί νά τώ είνε ωφέλιμος, τή δυνάμει ενός υγρού έφευρεθέντος ύπ' αυτού, φαρμάκου αλάνθαστου **δι'** όλας τάς παθήσεις. Είνε εις πράος σοφός, δστις εξετάζει τήν ζωήν, συλλέγει κατά συνέπειαν *«documents humainsy>* και κατασκευάζει μετά μεγάλης δυσκολίας τό γενεαλογικόν δένδρον τής οικογενείας τών *Rougon-Macquart.* τών όποιων **και** αυτός ό ίδιος είνε απόγονος, **και** καταλήγει διά τών αναζητήσεων και συνδυασμών **εις** τά αυτά αποτελέσματα, οία και ό Ζολά. Είνε δύσκολον ν' άποκριθή τις ποία ; θέλει σχεδόν νά **εἴ**πη ότι αέάν τις δέν ύγιαίνη, τούτο είνε διότι είνε έν γένει ασθενής, και δτι ή κληρονομικότης υπάρχει, άλλ' ότι και αί μητέρες και οί πατέρες απόγονοι μιάς άλλης οικογενείας, δύνανται ν' άναμίξωσιν εις **τό** αίμα τών τέκνων των 'έν άλλο αίμα. ώστε ή κληρονομικότης νά δύναται νά μεταβληθή **εις** βαθμόν τοιούτον, ώστε πράγματι νά μή ύπάρχη καθόλου».

Ό Δόκτωρ Πασκάλ είνε έκτος τούτου **και** θετικιστής. Δέν θέλει νά ύπάγη μακρύτερον, άλλ' υποστηρίζει δτι ή επιστήμη, εις τήν παροῦσαν κατάστασιν, δέν μάς επιτρέπει νά έξαγάγωμεν άλλας συνεπείας ή έκείνας αἵτινες **απορρέουν** έκ τής παρατηρήσεως γεγονότων εγνωσμένων. Επομένως ταύτας μόνον όφείλομεν νά λαμβάνωμεν ύπ' **ό**'ψιν χωρίς ν' άσχολώμεθα περί τών λοιπών. Έπί τού θέματος τούτου δέν μάς διδάσκει τίποτε νέον, **επειδή** τό γνωρίζομεν ήδη διά τών καθημερινών άρθρων τών νέων θετικιστών. Διά τάς ανάγκας τής ψυχής, αἵτινες καταφαίνονται τόσον έπιτακτικαί ό'σον τό αίσθημα τής πείνης και τής δίψης, και αἵτινες μάς κάμνουσι νά σκεπτώμεθα περί θεού, Θρησκείας **και** Αθανασίας, ό Δόκτωρ δέν έχει ή έν μειδίαμα επιεικείας" εδώ αρχίζει νά μάς έκπλήττη ολίγον τι.'Ηδύνατό τις νά τόν έννοήση **ακόμη,** αν δέν παρεδέχετο δτι ήδύνατο νά έπιλύστ, διάφορα προβλήματα, άλλά δέν βλέπει ούτε καν τήν ανάγκην **πρός** τούτο. Έν τούτοις ή **ανάγκη** αύτη **υπάρχει,** και **ό**'χι πολύ μακράν, εις τήν ιδίαν **αυτού** οίκίαν, **εις** τό πρόσωπον **της ανεψιάς** του. Ή νέα αύτη έμποτισθεῖσα ύπό τών **άρχων** αύτοῦ, **αντελήφθη** αιφνιδίως δτι έστερείτο **ερείσματος"** εις τήν ψυχήν **αυτής** γεννώνται ήδη ζητήματα και άμφιβολίαι, **εις** τάς όποιας ό Δόκτωρ δέν ευρίσκει τίποτε ν' άποκριθή **και** άπό τής στιγμής ταύτης **αρχίζει** τό δράμα **και** διά τούς δύο.

«Δέν θέλω νά σταματήσω έκεῖ. ανακράζει ή **ανεψιά,** άποπνίγομαι, θέλω νά μάθω, θέλω νά είμαι βεβαία και πεπεισμένη περί **πράγματος** τίνος, **και** άν ή επιστήμη σου δέν είνε **αρκετή** όπως εύρη διέξοδόν τινα, πηγαίνω τότε εκεί ό'που **ό**'χι μόνον θά μέ καταπραύνωσι και θά μοί έξηγήσωσι τά πάντα, άλλ' ό'που θά είμαι και **ευτυχής"** πηγαίνω εις **τήν** 'Εκκλησίαν».

Και πηγαίνει έκεί' ή **οδός** τήν **οποίαν** άκολουθοῦσιν **ό** Διδάσκαλος **και** ό μαθητής, αποβαίνει βαθμηδόν έκ διαμέτρου αντίθετος" ό μαθητής κατορθώνει νά πείση εαυτόν **ότι** ή επιστήμη αύτη, ήτις δεν χρησιμεύει ή **ώς** σχοινίον διά νά περισφίγξη, τόν άνθρώπινον λαιμόν, ολύτως ψευδής και θά ήτο μία **αρετή** ενώπιον τού Θεού **τό** νά καύση τις όλα **αυτά** τά παλαιόχαρτα, δπου ό Δόκτωρ συσσωρεύει τάς θεωρίας του. Και το δράμα προχωρεί, διότι μ' όλα τά 60 έτη τού Δόκτορος και τά 20 τής Κλοτίλδης, άγαπώνται **αμοιβαίως** και όχι ώς συγγενείς, άλλ' ώς ό άνήρ άγαπα τήν γυναίκα και αντιστρόφως. Ό έρως ούτος προσθέτει πικρίαν **εις** τήν πάλην κα'ι επισύρει τήν καταστροφήν.

Εις τό περιβάλλον **αυτό** δπου δλοι ζητοῦσιν έπιψηλαφοῦντες, άποπλανώνται και ζώσιν **εις** τήν άγωνίαν, δέν υπάρχει ή εις μόνος όστις έμεινεν ήσυχος, έχων πεποίθησιν **εἷς** εαυτόν **και εις** τήν διδασκαλίαν του, **ατάραχος** και **απαθής** εις τήν άπαισιοδοξίαν του, **και** ούτος είνε **ό** Αιμίλιος Ζολά. Μία μεγάλη ιδιοφυία, μία δύναμις βραδεία, άλλ' ισχυρά, και καρτερική, ήν διακρίνει άντικειμενικότης — όταν πρόκειται περί αισθημάτων—εκπληκτική, γειτνιάζουσα προς τήν άδιαοορίαν τήν μάλλον απόλυτον, μία δύναμις κεκτημένη τό έξαιρετικόν δώρον τού νά περιβάλλη τήν ψυχήν τού άνθρωπου **μέχρι** τών μυχιαιτέρων **αυτής** πτυχών, όπερ μόνον **εις** τούς μυστικιστάς ευρίσκει τις. Ταύτα πάντα δίδουσιν εις τόν Ζολά μίαν σφραγίδα ασυνήθη **και** λίαν πρωτότυπον. Τό έξωτερικόν ενός άνθρωπου δέν είνε πάντοτε ή πιστή είκών τού ήθικου αύτοῦ. Εις τόν Ζολά **αμφότερα** ταύτα φαίνονται στενώς συνδεδεμένα. Τό πρόσωπον τετράγωνον. το μέτωπον στενόν κα'ι ρυτιδώδες, ή κεφαλή οιονεί

ΦΑΝΤΑΣΙΑ

ΑΝΑΠΑΥΣΙΣ

ται τις >[Λ·Λ,ιματίων, ανθρώπων οηλ. ηθικώς εκπεπτωκότων, δύναται νά εκφρασθώ χατ' άλλον τρόπον, διά τού οποίου νά δύναται ·' άναπαράγη ακριβώς τήν κατάστασιν της ψυχής των, τάς σκέψεις των, τάς πράξεις των, τον τρόπον τού έκφράζεσθχι, νωρίς νά είνε ανάγκη νά διηνήτα·. αύτολεξε'ι τ»ς βλασφημίας των και τάς λέξεις τάς μάλλον αηδείς. Ή ©ρόνησις και ή καλλαισθησία έχάραξαν Ορια εκεί, τà ο«οία δμως ¿ Ζολΐ υπερέβη μέχρις ενός σημείου (εις την *Γ^fir),* όπου ουδείς είχε φθάσει προ αύτοΰ. Τά νοσηρά προϊόντα «ίν» καταδεδικασμένα εις καταστροφήν, διότι είνε νοσωδη. κα'. οφείλει τις ν' άπαλλάσσηται ενός βιβλίου το όποιον προκαλεί ναυτίασιν. Τοιαύτη εΐνε ή φύσις των πραγμάτων. Μεταξύ των αρχαίων έργων άτινα περιήλθον είς τούς μεταγενεστέρους, ευρίσκει τις έργα χονδροειδή, προωρισμένα διά νά προκαλέσωσι τον γέλωτα (Αριστοφάνης, *Rabelais)* ή έργα ελαφρά, άλλά δριμέα και γεγραμμένα μετά χάριτος, άλλ' ουδέποτε έγράφη βιβλίον διά νάπροκαλή ναυτιάσεις. Ό Ζολά έφόνευσε τό φιλολογικόν αυτού μέλλον ένεκα τού πρός τον θόρυβον έρωτος του και του σκανδάλου τό όποιον προύκάλει έ'καστον βιβλίον του δημοσιευόμενον. Ούτω συνέβη τό έξης παράδοξον. Έν ώ έγραφεν ακολουθών προκεχαραγμένον διάγραμμα, κύριος εαυτού και δεσπόζων δσον ουδείς του θέματος του. συνέτασσε τάς καλλιτέρας αυτού σελίδας, δτε έφαίνετο έστενοχωρημενος ι!ς rr.ν επιδίωξιν τού σχεδίου του και τήν άναπτυςιν τού δόγματος του, και προ πάντων όταν εδέσποζεν όλιγώτερον τού θέματος του, ή μάλλον δταν έδεσποζετσ ύπ' αυτού.

Τούτο συνέβη εις τήν *Germinal* και εις την *Débàcle.* ΤΙ δύναμις τού σοσιαλισμού και τού πολέμου συνέτριψι τόν Ζολά μετά τού μηχανήματος του. Εις έν τόσον τεράστιον και μεγαλοπρεπές πλαίσιον αί δοξασία·, τού Ζολά ευρέθησαν λίαν μικραί, μόλις τάς άντελαμβάνετό τις διά μέσου τού πάταγου της πλημμύρας της κατακλυζούσης τά μεταλλεία *(Germinai)* χαί έν τω μέσω των θρυμμάτων των Πρωσσικών οβίδων. Δεν έμεινε πλέον ή ή ιδιοφυία. Ούτως εις τά δύο τελευταία τεύχη εύρίσκομεν σελίδας Δαντείους αληθώς.

— Μέ τόν *Δόκτορα Πασχάλ* συνέβη ακριβώς τό εναντίον. Επειδή ήτο τό τελευταϊον τεύχος της σειράς, ώφειλε κατ' ανάγκην νά ειν ε ή ανακεφαλαίωσις τού δλου έργου, ή συστηματοποίηση τού φιλοσοφικού του δόγματος, είς πύργος συμπληρών τό δλον οικοδόμημα. Τούτου ένεκα γίνεται λόγος έκ··. περισσότερον ή είς τά προηγούμενα βιβλία περί του δόγματος, και επειδή τό δόγμα τούτο ειν ε άστοχον, ψευδές και πενιχρόν, και επειδή δεν έχει καμμίαν άξίαν, διά τούτο ό *Δόκτωρ Πασκάλ* είνε τό χειροτερον και άτ,δεστερον βιβλίον δ'λου τού κύκλου των *Rougon-Macquurt.* Μία σειρά σελίδων κενών, άνουσίων, δπου μία ανία βαθεία ένούται μετά τής πενιχρότητος τού δλου άνευ αισθήματος ηθικού, μετά εικόνων άναμίξ ωχρών και άμαυρών, ιδού ό δόκτωρ Πασκάλ* ό Ζολά θέλει νά ειν ε άνθρωπος όπως ιίνε ανάγκη νά ΐΐνε εις την άνθρωπίνην κοινωνίαν, δέν είνε καθόλου όμοιος προς εκείνους τών ***Rougon-Macquart.*** Εί;τό σύστημα της κληρονομικότητος ευρίσκονται ενίοτε εξαιρέσεις επίσης ευτυχείς, —ό Δόκτωρ δέν τάς αγνοεί—θεωρείται ώς μία έκ τών εξαιρέσεων εκείνων τών ευνοουμένων ύπό τής Τύχης, και έκ τής πεποιθήσεως ταύτης αντλεί τά αισθήματα μιάς μεγάλης έσω-' τερικής παρηγοριάς. Μόλον τούτο, άγαπ* τό άνθρώπινον γένος, ζητεί νά τω είνε ωφέλιμος, τή δυνάμει ενός υγρού έφευρεθέντος ύπ' αύτου, φαρμάκου αλάνθαστου δι' δλας τάς παθήσεις. Είνε είς πρ*ος σοφός, όστις εξετάζει τήν ζωήν, συλ,-λέγει κατά συνέπειαν ***(idiìcunwnts liumainsn*** και κατασκ*υάζει μετά μεγάλης δυσκολίας τό γενεαλογικόν δένδρον της οικογενείας τών ***Rougon-MHCquart.*** τών οποίων και αυτός ό ίδιος είνε απόγονος, και καταλήγει διά τών αναζητήσεων και συνδυασμών εις τά αύτα αποτελέσματα, οία και ο Ζολά. Είνε δύσκολον ν' άποκριθή τις ποία ; Θέλει σχεδόν νά είπγι ότι «εάν τις δέν ύγιαίνη, τούτο είνε διότι είνε έν γένει ασθενής,· κα'ι δτι ή κληρονομικότης υπάρχει, άλλ' δτ. και αί μητέρες και οί πατέρες απόγονοι μιάς άλλης οικογενείας, δύνανται ν' αναμίξωσιν είς τό αίμα τών τέκνων τα» έν άλλο αίμα. ώ<τπ ή κληρονομικότης νά δύναται νά μεταβληθή είς βαθμόν τοιούτον, ώστε πράγματι νά μή ύπάρχη καθόλου».

Ό Δόκτωρ Πασκάλ είνε έκτος τούτου και θετικιστής. Δέν θέλει νά ύπάγη μακρύτερον, άλλ' υποστηρίζει δτι ή επιστήμη, είς τήν παρούσαν κατάστασιν, δέν μάς επιτρέπει νά έξαγάγωμεν άλλας συνεπείας ή έκείνας αίτινες απορρέουν εχ τής παρατηρήσεως γεγονότων εγνωσμένων. Επομένως ταύτας μόνον όφείλομεν νά λαμβάνωμεν ύπ' δψιν χωρίς ν' άσχολώμεθα περί τών λοιπών. Έπι τού θέματος τούτου δέν μας διδάσκει τίποτε νέον, επειδή τό γνωρίζομεν ήδη διά τών καθημερινών άρθρων τών νέων θετικιστών. Διά τάς ανάγκας της ψυχής, αϊτινες καταφαίνονται τόσον έπιτακτικαί όσο>. τό αίσθημα τής πείνης και της δίψης, και αίτινες μάς κάμνουσί νά σκεπτώμεθα περί θεού, θρησκείας και Αθανασίας, ό Δόκτωρ δέν έχει ή έν μειδίαμα επιεικείας· έδώ αρχίζει νά μάς έκπλήτττ, ολίγον τι. Ήδύνατό τις νά τόν έννοήση ακόμη, άν δέν παρεδέχετο δτι ήδύνατο νά έπιλύση διάφορα προβλήματα, άλλά δέν βλέπει ούτε κάν τήν ανάγκην πρός τούτο. Έν τούτοις ή ανάγκη αύτη υπάρχει, και δχι πολυ μακράν, εϊς τήν ιδίαν αυτού οίκίαν, είς τό πρόσωπον τής ανεψιάς του. Ή νέα αύτη έμποτισθείσα ύπό τών άρχων αυτού, αντελήφθη αίφνιδίωζ δτι έστερεϊτο ερείσματος" είς τήν ύυχήν αυτής γεννώνται ήδη ζητήματα και αμφιβολία·., ((ς τάς όποιας ό Δόκτωρ δέν ευρίσκει τίποτε ν'άποκριθή' κα'ι άπό τής στιγμής ταύτης αρχίζει τό δράμα και διά τούς δύο.

«Δέν θέλω νά σταματήσω εκεί, άνακράζει ή ανεψιά, άποπνίγομαι, θέλω νά μάθω, θέλω νά είμαι βεβαία και πεπεισμένη περί πράγματος τίνος, κα'ι άν ή επιστήμη σου δέν είνε αρκετή δπως εύρη διε'ξοδόν τινα, πηγαίνω τότε εκεί δπου οχι μόνον θά μέ καταπραύνωσι κάί θά μο'ι έξηγήσωσι τά πάντα, άλλ' δπου θά είμαι και ευτυχής" πηγαίνω είς τήν Έκκλησίαν».

Και πηγαίνει έκεϊ' ή οδός τήν οποίαν άκολουθοΰσιν ό Διδάσκαλος κα'ι ό μαθητής, αποβαίνει βαθμηδόν έκ διαμέτρου αντίθετος" ό μαθητής κατορθώνει νά πείση εαυτόν δτι ή επιστήμη αύτη, ήτις δέν χρησιμεύει ή ώς σχοινίον διά νά περισφίγξη τόν άνθρώπινον λαιμόν, είνε απολύτως ψευδής και θά ήτο μία αρετή ενώπιον τού θεού τό νά καύση τις δλα αυτά τά παλαιόχαρτα, δπου ό Δόκτωρ συσσωρεύει τάς θεωρίας του. Κα'ι τό δράμα προχωρεί, διότι μ' δ'λα τά 60 έτη τού Δόκτορος και τά 20 τής Κλοτίλδης, άγαπώνται αμοιβαίως και δχι ώς συγγενείς, άλλ' ώς ό άνήρ άγαπ* τήν γυναίκα και αντιστρόφως. Ό έρως ούτος προσθέτει πικρίαν είς τήν πάλην και επισύρει τήν καταστροφήν.

Εί;τό περιβάλλον αυτό δπου δλοι ζητούσιν έπιψηλαφούντες, άποπλανώνται κα. ζώσιν είς τήν άγωνίαν, δέν υπάρχει ή είς μόνος όστις έμεινεν ήσυχος, έχων πεποίθησιν εις εαυτόν και είς τήν διδασκαλίαν του, ατάραχος και απαθής είς τήν άπαισιοδοξίαν του, και ούτος είνε ό ΑιμΓλιος Ζολά. Μία μεγάλη ιδιοφυΐα, μία δύναμις βραδεία, άλλ' ισχυρά, κα'ι καρτερική, ήν διακρίνει άντικειμενικότης — δταν πρόκειται περ'ι αισθημάτων—εκπληκτική, γειτνιάζουσα πρός τήν άδιαφορίαν τήν μάλλον απόλυτον, μία δύναμις κεκτημένη τό έξαιρετικόν δώρον του νά περιβάλλη τήν ψυχήν τού άνθρωπου μέχρι τών μυχιαιτέρων αυτής πτυχών, όπερ μόνον είς τούς μυστικιστάς ευρίσκει τις. Ταύτα πάντα 8;-δουσιν είς τόν Ζολά μίαν σφραγίδα ασυνήθη κα'ι λίαν πρωτότυπο ν. Τό έξωτερικόν ενός άνθρωπου δέν είνε πάντοτε "Β πιστή είκών του ηθικού αυτού. Εί;τόν Ζολά άμοοτερ* ταύτα φαίνονται στενώς συνδεδεμένα. Τό πρόσωπον τετραγωνον. τό μιτωπον στενόν και ρυτιδώδες, ή κεφαλή οίον*ν

ΦΑΝΤΑΣΙΑ

ΑΝΑΠΑΥΣΙΣ

κεχωσμένη **εις τον** βραχύν αύτοῦ τράχηλον, όλα ταῦτα τω προσδίδουσ; μίαν φυσιογνωνίαν χονδροε:δή **και** τραχείκν. **Το** πρόσωπον **αυτό και αί** περί τους οφθαλμούς ρυτίδες **μας** κάμνουν να προμαντεύωμεν ότ; είνε **είς** άνθρωπος, ό όποιος γνωρίζει **να** ύποφέρη πολύ, ισχυρογνώμων, ύπερμε'τρως ύπομονητικός **όχι** μόνον ό'σον άφορα τήν εκπλήρωσιν τών σκοπών του, άλλ' **επίσης** και είς **τον** τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι. Λεν είνε πνευματώδης. Βλε'πει τις εκ πρώτης **αφετηρίας ότι** είνε άνθρωπος, όστις δεν **αγαπά** τάς διαχύσεις της καρδίας, δεν γνωρίζει τίποτε άλλο **άπο** τάς θεωρίας του. Έπομε'νως δεν έμπεριλαμβάνει μεγάλα διαστήματα, βλέπει **τα** πάντα **εις** μίαν γωνίαν στενήν, άλλά **τα** βλέπει καθαρώς. Το **πνεύμα** του **είδος αμυδρού** φανού, επιρρίπτει θαμπεράς τινας ακτίνας **προς** ώρισμένην διεύθυνσιν **και** ακολουθεί την διεύθυνσιν ταύτην μετ' **ατάραχου** βεβαιότητας" και **ιδού** πώς εξηγείται ή εκτενής αύτη ιστορία τών *«Rougon-M acquari»* .0 Ζολά συνέλαβε τήν ίδέαν **να** συγγράψη την ίστορίαν μιάς οικογενείας τών χρόνων τής Αυτοκρατορίας, λαμβάνων ύπ' όψει τάς σχετικάς περιστάσεις της **εποχής** εκείνης Οπως **και** τήν κληρονομικότητα. Αύτη ή κληρονομικότης ώφειλε μάλιστα νά χρησιμεύση ώς βάσις φυσιολογική τοῦ όλου έργου.

Άλλ' **υπάρχει** ενταύθα μία προφανής άντίφασις. Οι *Rougon-Macquavt,* ύπό έποψιν ίστορικήν, ώφειλον νά είνε **ή** είκών **τής** Γαλλικής κοινωνίας τών τελευταίων χρόνων, τοιαύτη όπως έκδηλοῦται είς τήν φυσικήν ζωήν, επομένως ώφειλον **αυτοί** ούτοι ν' άνήκωσιν είς μίαν οίκογένειαν φυσιολογικήν.Άλλ' έν τοιαύτη περιπτώσει τί τό κοινον μετά τής κ)ηρονομικότητος ; Βεβαίως παρατηρείται αύτη και είς τάς φυσιολογικάς οικογενείας κατ' άναλογίαν **προς** τούς κανόνας **αυτής,** άλλ' **έν** τοιαύτη περιπτώσει είνε αδύνατον νά **το** αποδείξωμεν. Τούτο μόνον είς φυσιολογικάς τινας περιπτώσεις δύναται νά γίνη. Οί *Rougon-Macquart* είνε λοιπόν μία οικογένεια νοσηρά. Είνε τέκνα νευροπαθή" ή προμήτωρ **αυτών** είχε προσβληθή ύπό νευροπάθειας **και** έκτοτε οί **απόγονοι αυτής** έφερον έκ τών προτέρων έν έαυτοίς τον τύπον της ασθενείας ταύτης. Ούτω πως τό έκρινεν ό συγγραφεύς και πρέπει ν' άσπασθή τις τήν γνώμην του. 'Εν τούτοις δέν μάς **εξηγεί** πώς ή ιστορία μιάς οικογενείας, προσβληθείσης **εξαιρετικώς** ύπό νευροπάθειας, δύναται ν' άποτελέση συγχρόνως τήν εικόνα **της** Γαλλικής κοινωνίας έν γένει. Άν μάς άπεκρίνετο ότι **άπο** τών **χρόνων τής** Αυτοκρατορίας ή κοινωνία άπασα ήτο **ασθενής,** τοῦτο **θα** ήτο υπεκφυγή. Μία κοινωνία, όσον άφορα τήν πολιτικήν **και τα** ήθη. δύναται νά παρεκκλίνη, όπως συνέβη εις τήν ίδικήν μας τον XVIII αιώνα, **και** νά είνε νοσηρά ύπό γενική ν έποψιν, **και** έν τούτοις ν' αποτελήται **άπο** άτομα **και** οικογενείας **υγιείς.**

Γίνε δύο πράγματα όλως διάφορα" **και** τότε πρέπει νά ύποθέση τις: ή ότι οί *Rougons* είνε άνθρωποι νοσωδεις και ο κύκλος τών μυθιστορημάτων τών ασχολουμένων περί αυτών δέν είνε ή μία είκών τής Γαλλίας τών χρόνων τής **Αυτο**κρατορίας, **προ** πάντων μία σπουδή ψυχολογική" ή ότι όλη αύτη ή βάσις ή φυσιολογική, όλη **αυτή** ή κληρονομικότης, ήτις έχρησίμευσεν ή κρηπίς τοῦ όλου έργου, και έν γένει όλη ή θεωρία τοῦ Ζολά είνε άλογος **και** ανυπόστατος. Αγνοώ άν άπεπειράθη τις ποτέ νά έπισύρη τήν προσοχήν τοῦ Ζολά έπί τοῦ διλήμματος τούτου. Εινε φανερόν έν πάση περιπτώσει ότι ούτε **αυτός** ό ίδιος δέν τό έσκέφθη ποτέ. **"Αλλως** τοῦτο ήδύνατο πιθανώς νά τον άφήση και εντελώς άδιάφορον. Οί κριτικοί τής περί κληρονομικότητας θεωρίας του τον επηρέαζαν επίσης πολύ ολίγον. Μάτην τω άντέτασσον σωρείαν αποδείξεων ευλογοφανών και αναμφισβήτητων* τοῦτο **ουδόλως** τον **ανησυχεί.** Μάτην υπεστήριζαν ότι ή περί τής κληρονομικότητος θεωρία δέν δύναται νά διερευνηθή ούτε ν' άποδειχθή διά τής επιστήμης, και ότι έπί τοῦ παρόντος είνε αδύνατον νά προσδιορίσωσι και νά καθαρίσωσι ταύτην **ακριβώς** στηριζόμενοι έπί γεγονότων. Μάτην τω άπεδείκνυον **ότι** ή φυσιολογία δέν δύναται νά είνε ποτέ φανταστική, ούτε αί άρχαί **αυτής** δύνανται νά ύπαχθώσιν ύπό τήν αύθαίρετον φαντασίαν τών μυθιστοριογράφων. Ό **Ζολά** ήκουεν ήσυχος, έξηκολούθει νά γράφη και είχε πρόσθεση **είς τό** τελευταίον **αυτού** τεύχος εν δένδρον γενεαλογικόν τών *Rougon.-Macqv.art,* τόσον άταράχως, ώσεί νά μή είχε θέση κανείς ύπό συζήτησιν τήν θεωρίαν του. Συνελόντι ειπείν, **τό** δένδρον αυτό τό γενεαλογικόν έχει εν μέρος **καλόν.** Δι' αύτοῦ ό **Ζολά** παρίσταται τόσον απαιτητικός, ώστε καθίσταται γελοίος και αφαιρεί άπό της θεωρίας του τό ύπόλοιπον της σπουδαιότητος, τήν **οποίαν** ήδυνατο νά έχη διά τά πνεύματα τά ολιγώτερον κριτικά. **Μάς** καθιστοί γνωστόν Οτι έκ μιας προμήτορος προσβληθείσης ύπό νευροπάθειας έγεννήθη μία **ολόκληρος** γενεά προσβεβλημένη ύπό **τής αυτής** νόσου. Άλλ' εάν τις έφρόνει ότι ή νευροπάθεια του έκδηλοῦται εις τούς απογόνους κατά τρόπον ώρισμένον, διά μιάς κλίσεως **ιδιαιτέρας** ή πάθους προς τοῦτο ή εκείνο τό πράγμα, δέν θά έσκέπτετο ορθώς. Τουναντίον" τό θαυμάσιον δένδρον παράγει καρπούς ποικίλους και διαφόρους. Βλέπει τις εκεί μήλα ροδόχροα, άπια, δαμάσκηνα, φοινικοβαλάνους, χρυσόμηλα **και** ό',τι δήποτε άλλο θέλει. Και όλα ταύτα έξ αίτιας τής νευροπάθειας της προμήτορος' άλλά συμβαίνει ούτως έν **τη** φύσει ; δέν δυνάμεθα νά τό ει'πωμεν. Και **αυτός ό** Ζολά δέν έχει άλλας αποδείξεις προς ύποστήριξιν **ειμή** γεγονότα τινά ανάξια λόγου, **θά έλεγε** τις ότι είνε άρθρα περικεκομμένα άπό τάς εφημερίδας, **αναφερόντα** διάφορα **εγκλήματα,** τά **όποια** φυλάττει επιμελώς ώς επίσημα έγγραφα τής άνθρωπότητος και ωφελείται έκ τούτων κατά το δοκούν αύτώ. Τοῦτο τω είνε επιτετραμμένων. άλλά τουλάχιστον άς μή μάς πωλή τάς φανταστικάς αύτάς **ιδέας** ώς νόμους αλάνθαστους τής φύσεως. Ή προμήτωρ είχε νευρασθένειαν, οί οικείοι αυτής, οί στενώτεροι τών φίλων της έζήτουν μέσα παρηγοριάς πανταχόθεν, δέν κατέφυγον όμως **και** είς τον φαρμακοποιόν. Έπομε'νως οί άρρενες και θήλεις απόγονοι τής προμήτορος είνε ό',τι υπεχρεώθησαν νά είνε ακριβώς, δηλ. έγκληματίαι, κλέπται, γυναίκες επιλήψιμου διαγωγής, άνθρωποι καθώς πρέπει, **αλλόφρονες** πολιτικοί, πρότυπα μητέρων, μεσῖται, τραπεζίται, γεωργοί, δολοφόνοι, **ιερείς** στρατιώται, υπουργοί" τό πάν εκτυλίσσεται **εκεί** όπως εις έν καλειδοσκόπιον. Δέν εννοεί τις τίποτε **αληθώς, και** διερωτδ: εαυτόν : **Και** όλα ταύτα συνεπεία τής νευρασθενείας **τής** προμήτορος; Βεβαίως ! αποκρίνεται ό συγγραφεύς. **Και** όμως άν ή Άδελαίς **ί'Οϊί***que,* δέν είχε προσβληθή ύπ' **αυτής,** οί **εγγονοί** της θά ήσαν και πάλιν έξ ανάγκης καλοί ή κακοί **και** θά κατείχον έξ ίσου Ολα τά είδη τών επαγγελμάτων, τά όποια κατέχουσι συνήθως οι άνδρες και αί γυναίκες είς όλόκληρον τόν κόσμον. Βεβαιότατα, αποκρίνεται ό Ζολά, άλλ' ή Άδελα**'ίς** ήτο προσβεβλημένη ύπό νευροπάθειας. Και αποβαίνει **αληθώς** δυσκολον νά συζητή τις περισσότερον, άφοῦ έχει νά κάμη μέ άνθρωπον, ό'στις υποκαθιστά αυτήν ταύτην τήν φαντασίαν του **εις** τούς νόμους της φύσεως, και τοῦ όποιου τό πνεῦμα **αποφεύγει** πάσαν λογικήν. Ιδού Οπ έδημιούργησεν έν δένδρον γενεαλογικόν τό δένδρον τοῦτο ήδύνατο νά είνε διάφορον. άλλ' άν ήτο διάφορον, θά ύπεστήριζεν ότι δέν είνε δυνατόν νά είνε τοιούτον όποιον ειινε, και θά ήδύνατο τις μάλλον νά τόν φονεύση ή νά τω απόδειξη Οπ ή θεωρία του ούδεμίαν έχε; άξίαν.

Άλλως δέ είνε θεωρία άναξία συζητήσεως. Είπον προ πολλού ότ; είς τόν Ζολά ευρίσκει τις δύο πράγματα, έξ ων τό μεν είνε καλόν, και είνε τούτο ή ιδιοφυία του, τό δέ έτερον κακόν, και είνε τοῦτο τό δογματικόν του σύστημα : Έάν έξ αίτιας τής νευροπάθειας τοῦ αύτοῦ προγόνου δύναται τις νά είνε άνθρωπος τόσον κραιπαλώδης όσον και τίμιος, τόσον Νανά όσον και μία **αδελφή** τοῦ ελέους, τόσον **αχθοφόρος** όσον και σοφός, έ ! λοιπόν τότε πρόκειται περί κληρονομικότητος, ήτις δέν υπάρχει.

Ό άνθρωπος δύναται νά είνε ό',τι θέλε;" ήδύνατο τις νά εί'πη είς τόν συγγραφέα οτ: *too much ado about nothing* (θόρυβος πολύς δ;ά τίποτε)" **άλλ'** εκείνος αποβλέπει είς κάτι τι άλλο **ακόμη.** Αύτη ή θεωρία του δέν δύναται νά στηριχθή, **και** συνελόντι ειπείν δεν υπάρχει τοιαύτη" **εξάγει** έν τούτοις διάφορα συμπεράσματα. "Ολα τά τεύχη τοῦ κύκλου του λέγουν σαφώς και άνευ **αμφιβολίας** : «Οιοσδήποτε **και** άν είσα;, κακούργος ή άγ:ος. είσαι κατ' ανάγκην και χάρις είς τήν κληρονομικότητα, είσαι τοιοῦτος, **όποιος** ύπεχοεώθης νά είσαι, **και** έν πάση περιπτώσει δέν είσαι ούτε άπό σφάλμα σου ούτε χάριν τής **άξιας** σου». Α! **ιδού** τό ζήτημα τής **ευθύνης.** Άλλά δέν είναι **έδώ** ούτε ή στιγμή ούτε τό μέρος κατάλληλον νά έπιχειρήσωμεν μίαν τοιαύτην συζήτησιν. Ή φιλοσοφία δέν κατώρθωσεν **ακόμη** ν' **απόδειξη** ότι ό άνθρωπος υπάρχει, άφοῦ τό *cogito ergo sum* του *Descartes* δέν **ευρέθη επαρκές,** τό ζήτημα μένει έως τώρα άνευ απαντήσεως. Είνε τό αυτό και διά τό ζήτημα της **ευθύνης.** Και αί^ φιλοσοφίαι τοῦ κόσμου όλου άν κηρυχθώσιν **υπέρ τής ευθύνης ή** ού. ό άνθρωπος θά μένη πάντοτε βαθέως πεπεισμένος **Οπ** υπάρχει και όχι δέ ολιγώτερον πεπεισμένος ότι ειινεί υπεύθυνος, **και** ή ζωή του **Οίη** στηρίζεται έπί **τής** σταθεράς ταύτης πεποιθήσεως. "Αλλως ή **επι**στήμη δεν έλυσεν **ακόμη** τό ζήτημα τής αύτεξουσιότητος, ούτε τό^ζήτημα τής ευθύνης. Εναντίον τών επιστημονικών κορυφών δύναται τις νά θέση κατά νραμμήν άλλας τοιαύτας, εναντίον τών αποδείξεων νά προσκόμιση άλλας **αποδείξεις,**εναντίον τών γνωμών νά έκφε'ρη άλλας γνώμας. Άλλά διά τόν Ζολά είνε ζήτημα λελυμενον. Δεν υπάρχει **ευθύνη"** υπάρχει μόνον **μία** τις προμήτωρ επονομαζόμενη Άδελαις **ή** είς προπάτωρ ύπό τό **ο**'νομα *Jacques,* έξ ού εξαρτάται τό πάν. **Και** έδώ **αρχίζει,** κατ έμέ, ή όλεθρία έπίδρασις τοῦ συγγραφέως τούτου. Όχι μόνον επιλύει ζητήματα άλυτα μέχρι τούδε, κατά τήν γνώμην αύτοῦ, άλλά τά εκλαϊκεύει **ωσαύτως,** τά έγχαράττει και διδάσκει τήν άποσύνθεσιν.

Νύκτα τινά ό Δόκτωρ καταλαμβάνε: τήν άνεψιάν του έτοιμον νά διάπραξη έγκλημα. Είχεν άνοιξη τήν ίματιοθήκην της, **εξήγε** τά παληόχαρτα **και** ήτοιμάζετο νά τά καύση. Αρχίζουν λοιπόν νά διαπληκτίζωνται. Τί ώραίον θέαμα ! Εκείνος μόνον μετά τοῦ χιτώνος. εκείνη ένδεδυμένη ελαφρώς ωσαύτως" άποσπώσιν αμοιβαίως τάς **τρίχας** τής κεφαλής των, σύρονται, ωθούνται **και** καταθρύπτοντκ:. Είνε ισχυρότερος, και εκείνη καίτοι δκρείσα. καθημαγμένη. δοκιμάζει έν τούτοις μίαν αί'σθησιν έκ τών μάλλον εύαρεστων, διότι ήσθάνθη τήν δύναμιν τήν άνδρικήν νά καταπίπτη έπί τοῦ τρυφερού δέρματος **τής** κόρης. Και έδώ έπανευρίσκομεν τόν Ζολά. Άλλ' άς άκούσωμεν, διότι ή κρίσιμος στιγμή πλησιάζει. **Και** ό Δόκτωρ **αυτός** ό ίδιος, άφοῦ άνεπνευσεν ολίγον, τήν αναγγέλλει πανηγυρικώς. Ό αναγνώστης αισθάνεται φρίκην ήδη. Μήπως ό Δόκτωρ διά μιάς δυνάμεως υπερφυσικής θά άνασύρη, ούτως ειπείν, τό παραπέτασμα τοῦ **ουρανού** και θά δείξη είς τήν άνεψιάν του έν κενόν ύπερθεν τών αστέρων, **ή** μήπως διά τής ρητορικής αύτοῦ δεινοτητος θά κατορθώση νά μεταβάλη είς σποδόν τήν έκκλησίαν της, τήν θρησκείαν της και έν γένει τάς παραφοράς της **και** τάς ελπίδας **της ; "Ω** ! τοῦτο θά ήτο κάτι τ: τό φρικώδες.

Έν τω μέσω σιωπής βαθείας **άκουε:** τ:ς τήν χαμηλήν φωνήν τοῦ Δόκτορος.

— «Δέν ηθέλησα νά σοι τό δείξω, άλλά δέν δύναται τις νά εξακολούθηση ούτω τήν ζωήν και ή στιγμή **επέστη.** Δότε μοι τό δένδρον τό γενεαλογικόν τών *Rougon-Macquart».*

— Τί; τί;

— Άλλά ναι, είνε **αυτό** τοῦτο ! Τό δένδρον τό γενεαλογικόν τών *Rougon- Macquart.* ΤΙ άνάγν;.>σις **αρχίζει** είς μίαν σιωπήν βαθείαν. Τίτο ή Άδελαις *Fouque,* ήτ:ς είχεν ώς σύζυγον τόν *Rougon* και τόν *Macquart* ώς φίλον. Έκ τοῦ *Rougon* έγεννήθη ό **Ευγένιος** *Rougon,* **επίσης** ό Πασκαλ *Rougon,* ό Αριστείδης, ή Σιδωνία και έπειτα ή Μάρθα. Έκ τοῦ Αριστείδου έγεννήθη **ό** Μάξιαος, ωσαύτως ή Κλοτίλδη **και** ο Βίκτωρ. Έκ τοῦ Μαςίμου έγεννήθη ό Κάρολος και τέλος. Άλλ' ή Σιδωνία είχε μίαν κόρην, τήν Άγγελικήν, και ή Μάρθα, ήτις ένυμφεύθη τόν *Mouret,* είλκε τό γένος έκ τής **αυτής** οικογενείας τών *Macquart,* είχε τρία τέκνα κ.τ.λ.

Ί Π νύς προχωρεί, παρέρχεται, ή άνάγνω^ις εξακολουθεί. Μετά τούς *Rougons* έρχονται οί *Macquart,* έπειτα τά τέκνα τών δύο οικογενειών συνηνωμε'νων. Τά επίθετα και **τα ονόματα** τά οικογενειακά διαδέχονται ούτως άλληλα. Υπάρχουν **και** καλά, υπάρχουν **και** κακά, υπάρχουν και **ασήμαντα, και** έν γένει όλαι αί καταστάσεις, τά επαγγέλματα άπό του υπουργού, τοῦ τραπεζίτου, τοῦ έμπορου μέχρι τοῦ άπλοῦ στρατιώτου **και** τοῦ φαύλου, όστις δέν απασχολείται **εις** τίποτε. Τέλος ό Δόκτωρ περατοί την άνάγνωσίν του **και** άφοῦ έρριψεν 'έν βλέμμα άνθρωπου σοφοῦ έπί τής ανεψιάς του, έρωτό; : _ .

— «Τί θά μοί εί'πης τώρα ;»

Και ή **ωραία** Κλοτίλδη ριπτομε'νη είς τάς άγκάλας του αναφωνεί :

— *« Vicisti ! Vicisti ! ».*

Και ό Θεός της, ή θρησκεία της, ή εκκλησία της καταρρε'ουσιν έν ριπή οφθαλμού. Διατί ; Ποία ήτο ή σπουδαία αύτη άφορμη ; Τί τή άπεδείκνυε λοιπόν τό δε'νδοον **αυτό :** Διατί δέν έθετεν εις έαυτήν τό ζήτημα, τό οποίον έπεβάλλετο έξ **ανάγκης** είς έκαστον άναγνώστην ; Τί έπεται λοιπόν έκ τούτου ; Δέν τό γ^νωρίζομεν. Δεν μο; συνέβη νά ΐδω ποτέ συγγραφέα ν' άποδίδη τόσον σπουδαία και λογικά αποτελέσματα είς αιτίας όλως διόλου μηδαμινάς **και ασήμαντους.** Δέν θά μ' έξέπληττε περισσότερον ούτος, άν ήθελε νά μάς πείση έπί τέλους ότι αί άρχαί **και** ή θρησκεία της Κλοτίλδης κατέρρευσαν συνεπεία της αναγνώσεως ενός ημερολογίου, **ένας** οδηγού τών σιδηροδρόμων, **ενός** καταλόγου τών όψων ή **ενός** καταλόγου τοῦ μουσείου. Είνε κάτι τι περισσότερον τής ποιητικής άδειας, τό πάν τέλος είναι άκατανόητον. Ό αναγνώστης διερωτκ εαυτόν άν αυτός ούτος ό συγγραφεύς δέν φαντασιοκοπεί ή δέν προσπαθεί νά έπιρρίψη κόνιν είς τά όμματα τοῦ κοινού. Και τό έξοχον τοῦτο μέρος τοῦ μυθιστορήματος του τό καταστρέφει, τό μεταβάλλει είς συντρίμματα, καθώς **και** άπασαν τήν θεωρίαν αύτοῦ. Ή Κλοτίλδη ώφειλε νά απάντηση.

« Ή θεωρία σου δεν έχει ούδεμίαν σχέσιν **προς** τήν λατρείαν μου. Αί συνέπειαι, τάς **οποίας** ανασύρεις έκ τής κληρονομικότητός σου, είνε τόσον άντιφατικαί, ώστε δέν μοι λέγουν απολύτως τίποτε, ούτε ή μία ούτε ή άλλη, επειδή στερούνται εντελώς υποστάσεως. Κατά τήν γνώμην σου, ή Νανά ήτο **μία** κόρη χαλαρών ηθών, ένω ή Αγγελική ήτο **μία άγια.** Ό ηγούμενος Μουρέ είνε είς **ερημίτης,** ό *Jacques Lantier* εις δολοφόνος, και ταύτα όλα ένεκα τής προμήτορος Άδελαίδος ; Και έγώ σοι λέγω ότι οί καλοί είνε καλοί διότι ασπάζονται τήν πίστιν μου. Αναγνωρίζουν τήν εύθύνην τήν οποίαν υπέχουν, **και** πιστεύουσιν είς τήν άθανασίαν τής ψυχής, οί δέ κακοί είνε κακοί, διότι δεν πιστεύουν είς τίποτε. Διά τίνος τρόπου δύνασαι νά μοι **απόδειξης** ότι ή Άδελαις *Fouque* είνε ή πηγή όλου του κακοῦ καθώς **και** τοῦ καλού συγχρόνως ; Το πολύ πολύ νά ήδύνασο νά μοι δώσης τόν λόγον σου και νά με διαβεβαίωσης ότι είνε ούτως, επειδή δέν είνε διαφορετικά" άλλ' έγώ θά ήδυνάμην να σοι εἴπω **ακόμη** ότι παλαιόθεν ή πίστις και ή συναίσθησις τής **ευθύνης** ήμπόδιζον τό κακόν νά έπεκταθή, **και** δέν θά ήδύνασο βεβαίως νά τό άρνηθής, όσον θετικιστής **και** άν είσαι. Έν ενί λόγω, έγώ έχω αποδείξεις άντικειμενικάς εναντίον τών διαβεβαιώσεων σου περισσότερον ή άτομικάς. **και επειδή** έχε; ούτως, άφες με είς τήν πίστιν μου και ρῖψον κάλλιον **το** γενεαλογικόν σου δένδρον είς τήν πυράν».

Ἀλλ' ἡ Κλοτίλδη δεν αντιτάσσει ούδεμίαν ἐκ τών **αντιρ**ρήσεων ἐχείνων, τάς ὁποιας ἠδύνατο να κάμη· τουναντίον αποκόπτει αμέσως, ἄνευ δισταγμού τίνος, 'ἐν μήλον ἐκ του ελεεινού τούτου δένδρου, και τάσσεται ψυχή τε **και** σώματι **ὑπό** τον Δόκτορα. Ἡ θέλησις τού Ζολά ε·**νε** εδώ **ο** μόνος λόγος αποκλειστικώς **τής** μεταγνώσεως ταύτης.Ἄλλος λόγος δεν ὑπήρχεν, ούτε ἠδύνατο να **ὑπαρξη** τοιούτος.

Ἠδύνατό τις* νά παραδεχθή **ακόμη** τήν τελικήν **αυτήν** ἀπόοασιν, ἐάν ἐκηρύσσετο αὐτη νικηθεῖσα ἤδη, ὡς ἐκ τού προς τον Δόκτορα **ἐ**'ρωτός της, αιτία λίαν ευλογοφανής ἄλλως διά μίαν γυναίκα. Ἀλλ' ὅλως διόλου. Τί θά ἀπεγίνετο τότε **ἡ** θεωρία, **τού** Ζολά ; Είνε **εκείνη** ἡτις είνε προωρισμένη νά ἐπιφέρη τήν κρίσιν αυτήν **εις** τάς σκέψεις **τής** Κλοτίλδης, είνε **εκείνη** ἡτις μέλλει νά προκαλέση τήν θαυμασίαν ταύτην μεταβολήν. Και τό πάν συμβαίνει όπως **αυτός** το ἠθέλησεν, ἀλλά πάντοτε εννοείται προς βλάβην τής λογικής και τής ὀρθοφροσύνης. Εφεξής, τά πάντα θά είνε επιτετραμμένα, θά είνε ἐπιτετραμμένον νά κάμωμεν τον ἀναγνώστην νά πιστεύση ὁτι εις ἄνθρωπος, τού ὁποιου **ὁ ἔ**ρως είχεν ἀποκρουσθή, κατώρθωσε **ν'** ἀγαπηθή, δίδων **ν' ανά**γνωση **εις** τό ἀντικείμενον τού 'ἐρωτός του μίαν προκήρυξιν **ενός** γαλακτοπώλου **ἡ ενός** μεταπράτου. Ἰδού εως πού δύναται νά φθάση μία πραγματική και ἐξοχος ἰδιοφυία, ὁταν δεν ἀποβλέπη **ἡ** προς τό δόγμα της και μόνον.

Κα'ι είνε αὐται αἱ θεωρίαι **ακόμη,** αἵτινες καταστρέφουν τό ηθικόν τού ἀνθρωπου. Ἡ κληρονομικότης αὐτη είνε ἐν τείχος, **εις** τό ὁποιον δύναται τις νά διάνοιξη ὁσα παράθυρα κα'ι ἀν θίλη' **ὁ** Δόκτωρ είνε 'ἐν ἀπό τά παράθυρα ταύτα. Θεωρεί τον εαυτόν του ὡς εξαιρετικώς ἀπηλλαγμένον τής νευροπάθειας, ὑφ' ἧς ἅπασα **ἡ οικογένεια** του ἡτο ποοσβεβλημένη, κα'ι ἐπεθύμει επομένως νά κληροδοτήση τήν ὑγείαν του και εις τούς απογόνους του. Ἡ Κλοτίλδη συμμερίζεται τήν γνώμην του, και επειδή ἀγαπώνται, συζευγνύονται. Και συζευγνύονται φυσικά ὁπως ἔκαμνον κα'ι εις τούς προϊστορικούς χρόνους. Ὁ Ζολά θεωρεί τούτο φυσικόν, **ὁ** Δόκτωρ Πασκάλ ωσαύτως, **και** επειδή **ἡ** Κλοτίλδη είνε οπαδός των τόρα, δεν διαμαρτύρεται **ουδόλως.** Τούτο φαίνεται κάπως παράδοξον. Και ἐν τούτοις δέν είνε πολύς χρόνος Οπου ἐπίστευεν **εις** τήν θρησκείαν. Ούτε τό νεαρόν τής ηλικίας της ούτε **ἡ απειρία** της δικαιολογοῦσι τούτο.

Κοράσια **8 ετών** ἔχουσιν ἤδη ἐμούτως συναίσθησιν τής αἰδοῦς. Μία κόρη **20** κα'ι ἐπέκεινα **ετών** υπέχει ἤδη εὐθύνας διά πάν 6,τι κάμνε: και επομένως δέν δύναται νά θεωρηθή ὡς θύμα. Ἐάν ἀποφασίζη νά παραδοθή, τό κάμνει **ἡ ἐ**ξ' ιδιοσυγκρασίας ἡ ἕνεκα ἔρωτος, **ὁ** ὁποιος εξευγενίζει τάς **ορμάς τάς** φυσικά; και παρουσιάζει αὐτάς ὡς μίαν **πράξ'.ν** αμοιβαίας υποταγής και καθήκοντος. Ἀλλ' **ὁ** ἔρως τότε πρέπει νά θεωρηθή **επίσης** ὡς καθήκον νόμιμον. Μία γυνή ἀθρησκος, ἐάν δέν ὑπανδρεύεται **εις** τήν Ἐκκλησίαν, δύναται ὁμως πάντοτε **νά** απαίτηση ὁπως **ὁ** ἔρως **αυτής** θεωρηθή νόμιμος μεταξύ τών ανθρώπων, του ιερέως ἡ τού κυρίου Δημάρχου. Ἡ Κλοτίλδη **ἐν** τούτοις, ἡτις ἀγαπα τον Δόκτορα Πασκάλ, δέν απαιτεί τίποτε. Γάμος συναφθείς ενώπιον ἑνας Δημάρχου τή φαίνεται ανωφελής και περιττός. Κα'ι ἐνταῦθα ακόμη δέν δυνάμεθα **νά** κατανοήσωμεν τήν σκέψιν του, διότι **ὁ αληθής** ερως αποβλέπει **εις** τούτο και μόνον, **εις** τό **νά** καταστήση δηλ. τάν συνδεσμον αὐτοῦ στερεώτερον και διαρκέστερον. "Αλλως θά συμβή γενικώς ὁ,τι συνέβη εις τό περί ου **ὁ** λόγος μυθιστόρημα" αφού ἅπαξ διασπασθώσιν, τούτο θά είνε διά παντός τό τέλος τού δεσμού τούτου. Ἐάν ειχον νυμφευθή ἔστω και ενώπιον του Δημάρχου μόνον, θά ἐμενον νυμφευμένοι, **θ'** ανήκον πάντοτε ἀλλήλοις. κα'ι κεχωρισμένοι ἀν ἡσαν ἀκόμη. Ἐπειδή ὁμως δέν ἡσαν νυμφευμένοι και **επειδή** ἐχωρίσθησαν κατόπιν, εκείνος μέν εθεωρείτο ἀγαμος ὁπως και πρότερον, Δόκτωρ Πασκάλ, αυτή δέ Δ'[5] Κολτίλδη, νέα κόρη αποπεπλανημένη. **Ἀπό** τ/;; **εποχής τής** συμβιώσεως των ἐπισυνέβησαν εις **αυτούς** φοβερά δυστυχήματα και σκηναί **αλη**θώς σπαρακτικά·. Ἡ Κλοτίλδη επιστρέφει **π. χ.** ἡμέραν τινά δαχρυρροούςα και ἐπτοημένη, και ἀπαντα κατόπιν εις τάς ερωτήσεις τού τεθορυβημένου Δόκτορος.

«Ἀ ! αἱ γυναίκες αὐται! Βαδίζουσα **εις** τό σκότος ἐπανέκλεισα τό ἀλεξίβροχόν μου κα'ι εσχον τό δυστύχημα ν'ἀπωθήσω 'ἐν παιδίον. Τότε ἐπέπεσον ὁ'λαι εναντίον μου, τί δέν **μοί** είπαν ! . . . πράγματα, πράγματα ! . . . "Οτι δέν θ' αποκτήσω ποτέ τέκνα· δέν είνε ταύτα διά γυναίκας ὁπως ἐγώ ; . . . ακόμη ἄλλα πράγματα, τά **ὁποια** δέν θά ἠδυνάμην, ἀλλ'ούτε κα'ι θά ἐπεθύμουν ποτέ νά επαναλάβω **και** τά **ὁποια** μάλιστα δέν ἐνόησα». (Βραδύτερον θά **απόκτηση** τέκνον).

Στεναγμοί συνετάρασσον το **στήθος** της. Εκείνος, **ωχρός** ἐκ τής συγκινήσεως, τήν ἐ'λαβεν **εις** τάς ἀγκάλας του, τήν ἐκάλυψε διά φιλημάτων κα'ι τήν παρηγόρησεν.

«—• Είνε σφάλμα μου, ἐξ αιτίας μου **υποφέρεις.** "Ακουσον, θά ὑπάγωμεν **εις** 'ἐν μέρος, μακράν ἀπ' εδώ ὁπου ἀνθρωπος δέν θά σέ γνωρίζη κα'ι ὁλος ὁ κόσμος θά σέ χαιρετίζη μετά σεβασμού· **εκεί** θά είσαι **ευτυχής».**

Ἐν μόνον πράγμα δέν τοίς ἐρχεται **εις** τόν **νουν,** δηλ. νά νυμφευθώσιν. **ΤΙ** μήτηρ τού Πασκάλ τοίς **ομιλεί** περί γάμου, ἀλλά δέν τήν ἀκούουσιν· ἡ νεανική της **αιδώς** δέν τήν συμβουλεύει νά ζητήση ἱκανοποίησιν δι' **αυτού.** Εκείνος δέ ἐξ ἄλλου δέν ἐλάμβανεν ὑπ' ὄ'ψιν ὁτι διά του γάμου ἠδύνατο νά τήν **προφύλαξη** ἀπό τάς ὑβρεις και νά **εδραίωση** τήν εὐδαιμονίαν της. Διατι' ; Δι' ἑνα λόγον ἄνευ ὑποστάσεως· διότι ἁ Ζολά δέν θέλει νά είνε ούτω.

Αλλά τότε ἴσως νά θέλη νά μάς **απόδειξη** τάς τραγικάς συνεπείας, αἵτινες προκύπτουσιν ἐξ **ενός** ἔρωτος ελευθέρου ; "Ολως διόλου.Ἐάν ἑνυμφεύοντο κανονικώς, τό δράμα δέν θά **ελάμβανε** χώραν, **και** ὁ συγγραφεύς ἔχει **ανάγκην** ενός τοιούτου. Ἰδού ὁ λόγος.

"Ερχεται κατόπιν ἡ χρεωκοπία τού Δόκτορος. Πρέπει νά χωρισθώσι. Κα'ι ὁ χωρισμός ούτος θά σύντριψη τήν ζωήν των· ὁ δόκτοιρ θ' ἀποθάνη. Αισθάνονται αμφότεροι ὁτι τό πάν θά τελείωση τότε και δέν θέλουσιν ούτε ὁ εις ούτε ὁ ἄλλος νά συμβή τούτο, ἀλλ' **ουδείς** ἐκ τών δύο σκέπτεται νά προσδράμη **εις** τό μόνον **αυτό** μέσον, τό ὁποίον θ' ἀπεδείκνυε διά παντός ὁτι ανήκουν αμοιβαίως **εις αλλήλους,** και τό ὁποιον θά καθίστα τόν χωρισμόν των στιγμιαίον μόνον καί δέν νυμφεύονται.

*Γισαν ἀθρησκοι και κατά συνέπειαν δέν είχον **ανάγκην** ιερέως· αυτό **ακόμη** εννοείται. Ἀλλά διατί δέν ηθέλησαν τόν δήμαρχον : Ἡ ἐρώτησις μένει ἄνευ απαντήσεως.

Ενταύθα **εξελέγχει** τις παρά τήν ἐλλειψιν παντός αισθήματος ηθικού κα'ι παντελή ἐλλειψιν λογικότητος. Τό μυθιστόρημα ὁ'χι μόνον είνε **ανήθικο** ν, ἀλλ' ομοιάζει ωσαύτως πρός ἀθλιόν τι παράπηγμα, συνηρμολογημένον διά σανίδων **ουδόλως** προσηρμοσμένων και τό ὁποιον καταρρέει ἀφ' εαυτού μόλις ἔ'λθη **εις** ἐπαφήν μετά τής λογικής και τής φρονήσεως. **Εις** τήν λίμνην αυτήν τών παραλογισμών ἀπεπνίγη ἡ **ιδιο**φυία τού Ζολά.

"Εν πράγμα μένει μόνον. Είνε τό δηλητήριον, τό ὁποιον **εισέρχεται** ἡσύχως **εις** τήν ψυχήν τού ἀναγνώστου. **Τά** πνεύματα τιθασεύονται, ἐξοικειοῦνται πρός **τό** κακόν και δέν εξανίστανται πλέον κατ' **αυτού. Τό** δηλητήριον διαρρέει και καταστρέφει **τήν** απλότητα τής ψυχής, τήν ἠθικήν ευαισθησία-/ και τό αίσθημα τής συνειδήσεως, τό ὁποιον διακρίνει **τό** καλόν τού κακού.

Μετά τόν χωρισμόν ὁ δόκτωρ αποθνήσκει ἐκ λύπης. **ΤΙ** Κλοτίλδη ασχολείται **εις** τήν ἀνατροφήν τού τέκνου της· **Ἀλλ'** ἀδιάφορον εξακολουθεί κα'ι **πάλιν, ακόμη** και περισσότερον ἴσως, **νά** καλλιεργη τάς **ιδέας** τού Δόκτορος, αἵτινες λαμβάνουσι μίαν ἀνάπτυξιν ἀνήκουστον. **Ἠγάπα** τήν ζωήν, και τήν ἀγαπα και τόρα **ακόμη,** τήν εγκρίνει ὁχι **διά** της καρτερικότητας κα'ι **τής** υποταγής, **ἀλλά διότι τήν** εγκρίνει.

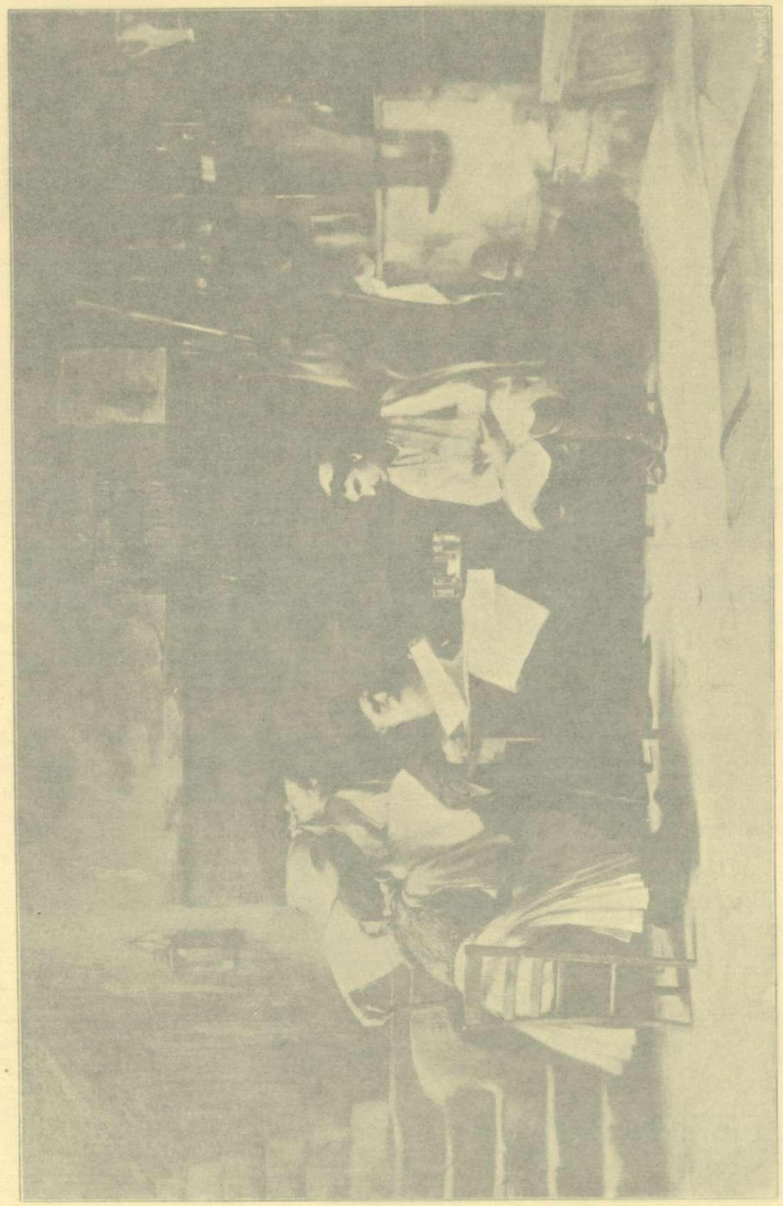

Άλλ' ή Κλοτίλδη δέν αντίτασσε: ούδεμίχν έκ τών αντιρρήσεων εκείνων, τχς όποιας ήδύνχτο νi κάμη" τουναντίον αποκόπτει αμέσως, άνευ οισταγμοΟ τίνος, εν μήλον έκ του Ελεεινού τούτου δένδρου, κχί τάσσεται ψυχή τε χαί σώματι ΰπδ τόν Δόκτορχ. Ή ίίλησις του Ζολά είνε έδώ ο μόνος λόγος αποκλειστικώς τής μεταγνώσεως τχύττ,ς."Αλλος λόγος δέν ύπήρχεν, ούτε ήδύνατο νά ύπαρξη τοιούτος.

Ήδυνχτό τι** νά πχρκδεχθή ακόμη τήν τελικήν αυτήν άπόφ*σ:ν, εάν ίκηρύσσετο αύτη νικηθείσα ήδη, ώς έκ του προς τΟν Λόκτορα έρωτος της, αίτια λίαν ευλογοφανής άλλως διά μίαν γυναίκα. Άλλ' όλως διόλου. Τί θα απεγίνετο τότε ή θεωρία του Ζολά ; Είνε εκείνη ήτις είνε προωρισμε'νη νά έπιφε'ρη τήν κρίσιν αυτήν εις τάς σκέψεις της Κλοτίλδης, είνε εκείνη ήτις μέλλει νά προκαλε'ση τήν θαυμασίαν ταύτην μετκβολήν. Και το πάν συμβαίνει όπως αυτός το ήθέλησεν. άλλά πάντοτε εννοείται προς βλάβην τής λογικής και της όρθοφροσύνης. Εφεξής, τά πάντα θά είνε έπιτετραμμε'να. θά είνε έπιτετραμμε'νον νά κάμωμεν τον άναγνώστην νά πιστεύση δτι εις άνθρωπος, τού οποίου ό έρως είχεν αποκρουσθη, κατώρθωσε ν' άγαπηθή, δίδων ν άνα-•'νώση εις το άντικείμενον του έρωτος του μίαν προκήρυξιν ενός γαλακτοπώλου ή ενός μεταπράτου. Ιδού έως πού δύναται νά φθάση μία πραγματική και έξοχος ιδιοφυία, όταν δέν άποβλέπη η προς το δόγμα της και μόνον.

Και είνι αύται αΐ θεωρίαι ακόμη, αίτινις καταστρέφουν το ηθικόν τού άνθρωπου. Ή κληρονομικότης αύτη ιίν« έν τείχος, εις το όποιον δύναται τις νά διάνοιξη όσα παράθυρα και άν θελη* ό Δόκτωρ είνε 'έν άπο τά παράθυρα ταύτα, θεωρεί τον εαυτόν του ώ; έςαιρετικώς άπηλλαγμένον της νευροπάθειας, ύφ' ής άπασα ή οικογένεια του ητο προσβεβλημένη, και έπεθύμει επομένως νά κληροδοτήση τήν ύγείαν του και εις τούς απογόνους του. ΤΙ Κλοτίλδη συμμερίζεται τήν γνώμην του, χαί επειδή άγαπώνται, συζευγνύονται. Και συζευγνύονται φυσικά όπως ΐκαμνον και εις τούς προΐστορικούς χρόνους. Ό Ζολά θεωρεί τούτο φυσικόν, ό Δόκτωρ Πασκάλ ωσαύτως, και επειδή ή Κλοτίλδη είνε οπαδός των τόρα, δέν διαμαρτύρεται ουδόλως. Τούτο φαίνεται κάπως παράδοξον. Και έν τούτοις δέν είνε πολύς χρόνος όπου έπίστευεν εις τήν θρησκείαν. Ούτε. το νεαρόν της ηλικίας της ούτε ή απειρία της δικαιολογοΰσι τούτο.

Κοράσια 8 ετών έχουσιν ήδη έμφύτως συναίσθησιν της αΐδοΰς. Μία κόρη 20 και ίπέκεινα ετών υπέχει ήδη εύθύνας διά πάν δ,τι κάμνει και επομένως- δέν δύναται νά θεωοηθή ώς θΰμχ. 'Εάν χποφχσίζη νά παρχδο&η. τό κάμνει ή ές' ιδιοσυγκρασίας ή ένικα έρωτος, ό οποίος εξευγενίζει τάς ορμάς τάς φυσικάς και παρουσιάζει αύτάς ώς μίαν πράξ'.ν αμοιβαίας υποταγής **και** καθήκοντος. Άλλ' ό ερως τότε πρέπει νά θεωρηθη επίσης ώς καθήκον νόμιμον. Μix γυνή άθρησκος, έάν δέν ύπανδρεύεται εις τήν 'Εκκλησίχν, δύναται δμως πάντοτε **νά** απαίτηση δπως ό έρως αυτής θεωρηθη νόμιμος μεταξύ τών ανθρώπων, τού ιερέως ή του κυρίου Δημάρχου. Ή Κλοτίλδη **έν** τούτοις, ήτις άγαπδ τόν Δόκτορα Πασκάλ, δέν απαιτεί τίποτε. Γάμος συναφθείς ενώπιον ενός Δημάρχου τη φαίνεται ανωφελής **και** περιττός. Και ενταύθα ακόμη δεν δυνάμεθα **νά** κατανοήσωμεν τήν σκέψιν του, διότι ό αληθής έρως αποβλέπει εις τούτο **και** μόνον, εις τό νά καταστήση δηλ. τόν συνδεσμον' αυτού στερεώτερον και διαρκέστερον. "Αλλως θά συμβή γενικώς δ,τι συνέβη εις τό περί ού ό λόγος μυθιστόρημα* χφού άπαξ διχσπχσθώσιν, τούτο θά είνε διά πχντός τό τέλος τού δεσμού τούτου^ Έάν είχον νυμφευθή έστω και ενώπιον τού Δημχρχου μόνον, θά έαενον νυμφευμένοι, θ' ανήκον πάντοτε άλλήλοις. κχί κεχωρισμένο: *ν ησχν άκόμη.Έπειδή όμως δεν ησχν νυμφευμένοι κχί επειδή *χω;·.σθτσα/ κατόπιν, εκείνος μέν εθεωρείτο άγαμος δπως και προτιρον. Δόκτωρ Πασκαλ, αύτη δέ Δ*[4] Κολτίλδη. νέα κόρη *ποπ«πλανη;/.ινη.Από τής εποχής της συμβιώσεως των επισυνέβησχν **εις χυτούς** φοβερά δυστυχήμχτα **κχί** σκηνχί άλν **θώς** σπχοχκτικχί. Ή Κλοτίλδη επιστρέφει **π. χ.** ημέραν τιν* δχκρυρροούσχ **κχί** έπτοημένη, **και** άπχντΧ κατόπιν **είς** τάς ερωτήσεις του τεθορυβημένου Δόκτορος.

«*Α ! χ. γυναίκες αύται ! Βχδίζουσα **εις τό** σκότος έπανέκλεισα **τό** χλεξίβροχόν μου και έσχον **τό** δυστύχημα **ν**'άπωθήσω έν **πχ:δ**·.ον. Τότε έπέπεσον όλχι εναντίον μου, **τί** δίν μοί εΐπαν ! . . . πράγμχτχ, πράγματα ! . . . **"Οτι** δέν θ' **αποκ**τήσω ποτέ τέκνχ* 8ιν ΐΐνε ταύτα διά γυναΐκχς όπως έγω : . . . άκόαη **άλλχ** πράνμχτχ, τά όποίχ δέν θά ήδυνάμην. **χλλ**'ούτε **και** θά έπεθύμουν π***τέ νά** επαναλάβω και τά όποια μάλιστχ δέν ένόησα». (Βρχβύτιρον θά απόκτηση τέκνον).

Στενχγμο'ι συνετάρασσον τό **στήθος της.** Εκείνος, **ωχρός** έχ τής συγκινήσεως, τήν έλχβεν ιίς τάς άγκάλας του, την έκάλυψε διά φιλημάτων κχί τήν πχρηγόρησεν.

«— Είνε σφάλμα μου, έξ αιτίας μου υποφέρεις. Άκουσον, θά ύπάγωμεν εΐς έν μέρος, μακράν άπ'έδώ όπου άνθρωπος δέν θά σε γνωρίζη και όλος **ό** κόσμος θά σέ χχιρετίζη μετά σεβχσμού* έκεΐ θά είσαι **ευτυχής».**

Έν μόνον πράγμχ δέν **τοις** έρχετχι **εις** τόν νούν, δηλ. **νά** νυμφευθώσιν. Ή μήτηρ τού Πχσκάλ **τοις ομιλεί** περί γάμου, άλλά δέν την άκούουσιν' ή νεχνική της αιδώς δέν τήν συμβουλεύει νά ζήτηση ίκανοποίησιν δι' αύτοΰ. Εκείνος δέ έξ άλλου δέν ελάμβανεν ύπ' δψιν ότι διά του γάμου ήδύνατο νά τήν προφύλαξη άπό τάς ύβρεις και νά εδραίωση τήν εύδχιμονίχν της. Διατί ; Δι' ένα λόγον άνευ υποστάσεως* διότι ό Ζολά δέν θέλει νά είνε ούτω.

Άλλά τότε ίσως νά θέλη νά μχς χποδείξη τάς τρχγικάς συνεπείχς. αΐτινες προκύπτουσιν έξ ενός έρωτος ελευθέρου ; "Ολως διόλου.Έάν ένυμφεύοντο κχνονικώς, τό δράμχ δέν θά ελάμβανε χώρχν, και ό συγγραφεύς έχει ανάγκην ενός τοιούτου. Ιδού ό λόγος.

Έρχεται κατόπιν **ή** χρεωκοπία τού Δόκτορος. Πρέπει νά χωρισθώσι. Και ό χωρισμός ούτος θά σύντριψη τήν ζωήν τ ω ν ö δόκτωρ θ' άποθάνη. Αισθάνονται αμφότεροι δτι τό πάν θά τελείωση τότε **και** δέν θέλουσιν ούτε ό είς ούτε ό άλλος νά συμβή τούτο, άλλ' ουδείς έκ τών δύο σκέπτεται νά προσδράμη είς τδ μόνον αύτδ μέσον, τό όποιον θ' άπεδείκνυε διά παντός ότι ανήκουν αμοιβαίως είς αλλήλους, και τδ όποιον θά καθίστα τόν χωρισμόν των στιγμιαίον μόνον και δέν νυμφεύονται. Μ

Ήσαν άθρησκοι και κατά συνέπειαν οέν είχον ανάγκην ιερέως* αυτά ακόμη εννοείται. Άλλά διατί δέν ηθέλησαν τόν δήααρχον ; Ή ερώτησις μένε: άνευ απαντήσεως.

Έντχύθχ εξελέγχει τις παρά τήν έλλειψιν παντός χίσθήμχτος ηθικού και παντελή έλλειψιν λογικότητος. Τό μυθιστόρημα οχι μόνον είνε άνήθικον, άλλ' ομοιάζει ωσαύτως πρδς άθλιόν τι πχράπηγμχ. συντ,ρμολογημένον διά σανίδων ουδόλως προσηρμοσμένων κχί τδ οποίον καταρρέει άφ' εαυτού μόλις έλθη είς έπαφήν μετά τής λογικής κχί της φρονήσεως. Εις τήν λίμνην αυτήν τών παρχλογισμών άπεπνίγη **ή ιδιο**φυία τού Ζολά.

Έν πράγμα μένει μόνον. Είνε τδ οηλητηριον, τό οποίον εισέρχεται ήσύχως είς τήν ψ-υχήν τού άνχγνώστου. Τά πνεύ— μχτχ τιθασεύονται, ίξοικειοϋντχ: πρδς τό κχκόν κχί δέν εξανίστανται πλέον κχτ' αύτοΰ. Τδ δηλητήριον διχρρέει χαί κχτχστρε'φει τήν απλότητα της ψυχής, τήν ήθικήν εύαισθησίχν κχί τό χίσθημα τής συνειδήσεως, τό όποιον διχκρίνιι τό καλόν του κακού.

Μετά τόν χωρισμόν ό δόκτωρ αποθνήσκει έκ λύπης. Ή Κλοτίλδη ασχολείται εις τήν άνατροφήν του τέκνου **της·** Άλλ' άδιάφορον εξακολουθεί και πάλιν, ακόμη και πιρισσότερον ίσως, νά κχλλι&ργη τάς ιδέας τού Δόκτορος, αίτιν**·ς** λχμβάνουσι μίχν ανάπτυξα άνήκουστον. 'Ηγάπχ τήν ζ**«ην,** κχί τήν άγχπχ και τόρα ακόμη, τήν εγκρίνει δχι διά *Τ^ί* καρτερικότητος κχί της ύποτχγής, άλλά διότι τήν έγκρινΐΐ.

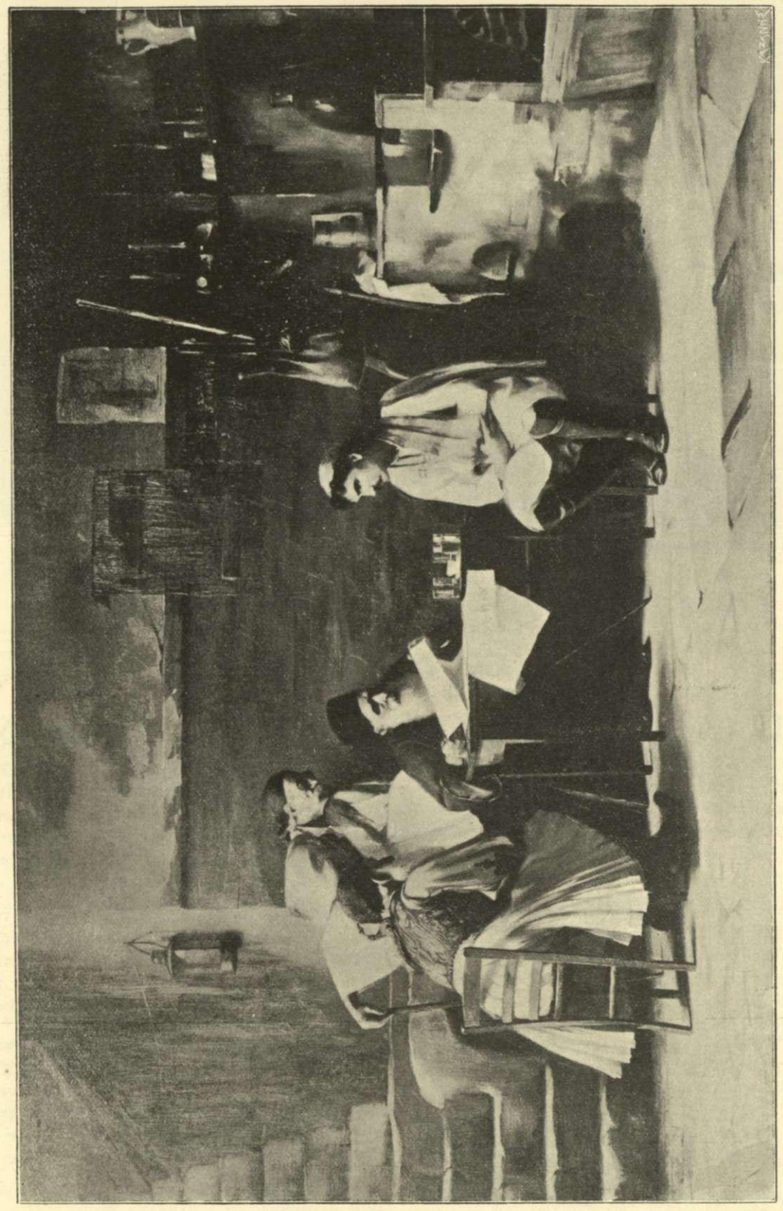

Θ. ΡΑΛΛΗ

ΔΥΣΑΡΕΣΤΑ ΝΕΑ

Και όσον περισσότερον σκέπτεται, όσον περισσότερον συλλογίζεται λικνίζουσα τό άνευ ονόματος τε'κνον αυτής έπί τών γονάτων της, τόσον περισσότερον τήν εγκρίνει. Ο κύκλος τών *Rougon-Maqunrt* έπερατώθη.

Άλλά τό τέλος αυτό είνε μία εκπληξις.Ίδού ενώπιον μας **18** τόμοι και εις όλους αυτούς, καθώς αυτός ό ΐδιος ό Ζολά λέγει, υπάρχει «τόσον βόρβορος, ρέουσι τόσα δάκρυα . . . ώστε δίερωτά τις εαυτόν άν δέν θά ήτο καλλίτερον νά έσάρωνε διά μιας κεραυνοβολίας τήν μυρμ.ηκιάν αυτήν τήν άθλίαν κα'ι διεφθαρμένων !» Και πράγματι όστις δήποτε και άν ανάγνωση τούς τόμους αυτούς, δέν δύναται ή νά κατάληξη έξ ανάγκης εις τό εξής συμπέρασμα, ότι ή ζωή είνε μία έκδήλωσις μηχανική, άπελπις κα'ι τυφλή, εις τήν οποίαν εκουσίως ή ακουσίως πρέπει νά λαμβάνη τις μέρος, διότι είνε αδύνατον νά τήν άποφύγη. Βλέπει τις εκεί περισσότερον βόρβορον παρά χλόην, περισσοτε'ραν σαπρίαν, φρενοπάθειαν κα'ι τάσιν πρός το έγκλημα, παρά ύγίειαν και άρετήν. Τούτο σας κάμνει νά φρικιάτε. Αυτό προκαλεί ναυτίασιν.

Πάν άλλο συμπέρασμα εΐνί άπκρ 7.δ = /.τον, κα'ι θά εθεωρείτο τούτο μάλιστα μία πρόκλησις πρός τούς κανόνας τής λογική; και τή; ορθοφροσύνης. Κα'ι γνωρίζετε τόρα πώς τελειώνει αληθώς ό κύκλος ούτος ; Τελειώνει δι' ενός ύμνου, μιάς δοξολογίας τής ζωής.

Έδώ καθίσταται ήδη γνωστόν ότι θά ήτο αυτόχρημα ματαιοπονία τό νά θε'λη τις ν' απόδειξη, ότι ό συγγραφεύς κατέληξεν εις 'έν συμπέρασμ.α όλως άντίθετον προς εκείνο, τό όποιον ώφειλε νά πρόκυψη έκ τού έργου του. *Habeat* 8»**6Ϊ .'** Ας μή έκπλήσσηται λοιπόν και άν αύτοι ακόμη οί παλαιοί οπαδοί του στρέφωνται εναντίον του. Είμεθα ύποχρεωμ.ένοι νά σκεπτώμεθα και νά λογικευώμεθα σύμφωνα πρός τούς κανόνας της λογικής. **Και επειδή** είμεθα υποχρεωμένοι **επίσης** νά ζήσωμεν. θέλομεν νά ένισχυοίμεθα **και να** ένθαρρυνώμεθα διά **νά** άκολουθήσωμεν τόν δρόμον μας. Οί διδάσκαλοι τού είδους τού **Ζολά** μάς δίδουσι τήν άποσύνθεσιν μόνον, τό χάος, τήν άποστροφήν πρός τήν ζωήν **και** *zry* απελπισίαν. '( ) λογιχισμ.ός των δέν γνωρίζει να μ.άς **απόδειξη** άλλο πράγμα. Σήμερον έχομεν **ανάγκην** νά δίδωμεν **αέρα εις** τούς ασφυκτιώντας, **ελπίδα εις** τούς άπέλπιδας κα'ι μικράν ήσυχίαν εί; τούς τυρβάζοντας. "Οθεν έχουν δίκαιον νά στρέφωνται πρός τό μέρος **εκείνο, οπόθεν** βλέπουσι προβάλλουσαν τήν **ελπίδα** και τήν γαλήνην, **οπόθεν** τούς εύλογοῦσ: διά τού σταυρού και όπου άκούουν νά λέγουν **εις** αυτούς όπως έ'λεγον **εις** τόν Λάζαρον : *Tolle grabatum tuum et embula.* **Και** έδώ **αρχίζει** νά γίνηται καταληπτή ή τελευταία εξέλιξις, **τής** όποιας αί **ακτίνες αρχίζουν** νά περιβάλλουν τόν κόσμον ολόκληρον.

Κατ' έμέ. οφείλει εκείθεν νά δΐέλθη **επίσης** ή ποίησις κα'ι τό μυθιστόρημα[1] θά προχωρήσω μ.άλιστα έτι μακρότερον" ή ποίησις κα'ι τό μ.υθιστόρημ.α οφείλουσι νά παρασκευάσωσ: την εξέλιξιν ταύτην κα'ι νά τήν ύποστηρίζωσι. Λεν δύνανται πλέον νά παραμένουν **εις** τήν άρχαίαν όδόν.Έπί **αγρού άγο**νου δέν φύονται παρά κακά μόνον χόρτα. Τό μ.υθιστόρημ.α οφείλει νά μ.άς ένθαρρύνη διά τήν ζωήν, **οφείλει** νά τήν εξευγενίζη κα'ι όχι νά μας κάμνη νά τήν αηδιάζωμεν κα'ι **να** μάς καθίστα ανικάνους διά νά ζώμεν.Όφείλει νά μας άναγγέλλη μίαν καλήν εΐδησιν και όχι μ.ίαν κακήν. Μοί είνε άδιάφορον άν εκείνο τό όποιον λέγω θ' **άρέση** η θ' απαρέση' μ.οί οαίνεται πάντοτε ότι αισθάνομαι έν έμαυτώ μίαν ανάγκην έ—ι—τακτικήν τής ανθρωπινής **ψυχής** ζητούσης μεταβολήν και μεταρρύθμισιν,

Η. ΣΙΕΓΚΙΕΒΙΤΣ

ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ - ΤΟ ΚΑΪΡΟΝ

/Έντος τον σιδηροδρόμου.—Έλ Καχίρα,' — «Νά ιδης τό Κάϊρον την νύκτα».—2ο μωσαϊκόν τού σταθμού.—Ό τελευταίος Φαραώ.—Ό λαβύρινθος τού Άμεναμάτ Γ'.— Οι θησαυροί τού Μούσκι.—Ή Μοκάτταμ τ!/ν νύκτα. — 7α τέσσαρα Ιστορικά τεμένη.— Ή στήλη τού πορψυρ'ιπου και το βακτηρ'ιδιον τού Κώγ.— Νυκτερινά! όπτασ'ια.—Ή προσευχή τού Μουεζίνη /.

Ο σιδηρόδρομ.ος έκυλίετο άπό πέντε περίπου **ωρών** μέ τήν χαρακτηριστικών **εκείνη ν** νωχέλειαν, τήν οποίαν προσλαμβάνουν **εις** τήν Ανατολήν και αύται **ακόμη** αί εκδηλώσεις τής φυσική; ταχύτητος, **και** ή λεπτή σκόνη τού Αιγυπτιακού **εδάφους** είσωρμ.α πυκνή πάντοτε άπό ό'λας τάς χαραγμάδας τών **ολίγων** παλαιών και σχεδόν ήκιστα **ανθρω**πίνων άμαςών. Τό πανόραμα, τό όποιον έξετυλίσσετο γύρω μας, δέν είχε πλέον τίποτε τό έλκυστικόν. "Ιί Αιγυπτιακή φύσις άν είναι πλούσια **εις** βλάστησιν. είναι δμ.ως και ολίγον μονότονος κα'ι ή Αιγυπτιακή έξοχη έχει τό άτύχημ.α νά μή δύναται νά συγκράτηση έπί πολύ τό βλέμμα. Πού και που μ.όνον μ.ία **ευρεία υγρά λωρίς** εοαίνετο διακόπτουσα τήν μονοτονίαν τού **εδάφους. Ό Νείλος** έκύλιε βραδέως και αυτό; τά **ύδατα** του δια μέσου τών στοίχων τών οοινίκων και τών συκομορεών και ό σιδηρόδρομ.**ός** μας ανέκοπτε τόν δρόμον του διά νά περάση τάς **γέφυρας.** *Ητον **αυτό** μ.ία επιβεβλημένη έκδήλωσις σεβασμού τού ανθρωπίνου κατασκευάσμ.ατος **προς** τόν ύπε'ργηρον ποταμ.**όν,** ό **όποιος προ** τεσσαράκοντα τεσσάρων αιώνων έλατρεύθη ώς **Θεός,** και ό **όποιος** κα'ι σήμ.ερον **ακόμη** δέν έχασεν ουσιαστικώς τίποτε άπό τήν λατρείαν του.

Δέν **εί**'χαμ.εν λοιπόν τίποτε νέον και έλκυστικόν νά ίδωμεν και οί τέσσαρες εις τό ίδιον διαμέρισμα συνταξειδεύοντες. ό γράφων τάς γραμ.μ.ά; αυτά;, ό ιθαγενής ευπατρίδης, και ή ωραία Άγγλίς χήρα μ.ετά τής μικράς της κόρης, εΐχαμεν σχεδόν άποκοιμ.ηθή, όταν ό ιθαγενής συνταξειδιώτης μέ εκίνησε βιαίως μέ τάς χείρας και μέ τούς πόδας.

— Έλ Καχίρα ! μοῦ είπε'

Αί δύο Αγγλίδες άπό τήν άλλην άκραν τού βαγονίου μέ ήρώτησαν

— Τί λέγει ;

— Εφάνη τό Κάϊρον !

Οί τρεις ς,ένοι ώρμήσαμ.εν πρό; τά παράθυρα. Ό συρμό; ώλίσθαινε τωρα μεταξύ διπλού στοίχου καλαμών, τάς όποιας έσειε μελαγχολικώς ό βραδινός άνεμ.ος. Ή σελήνη, ή όποια είχεν ανέλθει εις τό μ.εταςύ υψηλά εις τον ορίζοντα, έρριπτε τό μελαγχολικώτερον φως, τό όποιον είδον εις τήν ζωήν μου. Αριστερά ή έρημ.ος έξετείνετο νεκρά, σιωπηλή, επιβλητική, μ.υριάκις έπιβλητικωτέρα τής θαλάσσης, κχίδεξικ μ.ία πλατεία αργυρά ταινία εοαίνετο έργομένη άπό μακράν, πολύ μακράν διά νά χαθή οπίσω άπό μίαν πυκνήν συστάδα θάμ.νων.

Τέλος **εις** τό βάθος ύποκύκνοι οί ό'γκοι τών Πυραμίδων.

προσελάμβανον ύπό τό εκτάκτως ώχρόν σεληνιακόν φώς κατι φανταστικόν και το ονειρωδε:. καταρρέει πάντοτε εις την επισκέψιν της επομένης.

Δημώδες Αίγυπτιακόν ποίημ.**α** λέγει «Νά ίδής τό Άσσουάν τό πρωί, τήν έρημ.**ον** τό μ.εσημέρι, και τό Κάϊρον τήν νύκτα». Δέν είδον τό Άσσουάν πρωί, και είδον τήν έρημ.**ον** εις καλλιτέραν, νομίζω, ώραν. Όμ.ολογώ όμως ότι τήν **-ζω**την εκείνη **ν** έντύπωσιν τού Καίρου, ύπό τό φώς μιάς **εκτά**κτως ώχρας σελήνης, με μ.ίαν έλαφράν ομίχλην περιβάλλουσαν τήν πόλιν, μέ τον Νείλον περιπαθώς πάντοτε έναγκαλιζόμ.ενον **αυτήν,** μέ τήν ονειρώδη σιλουέτταν **τής** Μοκάταμ. υψηλά και τάς σκιάς τών Φαραώ άπό τα βάθη τών πυραμίδων, δέν θά τήν αισθανθώ άπαλειφομένην ποτέ άπό την μνήμην μου.

Λέγουν ότι δλαι αί χώρα; τής Ανατολής, **οί** φλογεροί τόποι τού **ήλιου,** προσλαμβάνουν **'έν** ίδιαίτερον θέλγητρον τήν νύκτα. Μυριάκις ίσχυρότερον είναι τό θέλγητρον **αυτό** τό νυκτερινόν **εις** τήν Αίγυπτιακήν πεδιάδα. Αί άναμ.νήσεις τής παλαιάς εύκλείας, ή μεγάλη ζωή ή **όποια** ήνθησεν **εις** τόν πρώτον εκείνον τόπον **τής** σοφίας **και** τής θεοκρατία;, **αί** σκιαί μιάς σειράς ένδοξου Φαραώ, ή έξάτμ,ισις τών θρύλων και τών παραδόσεων, συναρπάζουν **τήν** ψυχήν κα'ι τήν μεταφέρουν **εις** τον άπώτατον εκείνον κόσμον, άπό τόν οποίον μ.άς χωρίζουν αιώνες και μέ τον οποίον μας συνδέε: πάντοτε τό άδιόρατον νήμ-**α,** τό όποιον μέ τόσην έπιμ.ονήν σύρει κάποτε τήν ψυχήν μας πρός τά οπίσω.

Έπί τέλους ό συρμός έκυλίσθη ήρεμα ύπό σιδηρόφρακτον στοάν και έσταμ-άτησεν εις τόν σταθμόν, έ'να σταθμόν εύρωπαϊκώτχτον. κομμ.άτι Δύσεως εσφηνωμένον εις τό κέντρον εκείνο τής Ανατολή;.

Τό πλήθος τό ποικίλον τό όποιον άφήσαμεν **εις** τήν Άλεξάνδρειαν, μέ τήν ελπίδα ότι δέν θά τό ίδωμεν πλέον, μάς παρακολουθεί κα'ι έδώ. Αιγύπτιοι μέ τήν βαθυμ.έλαιναν *γκελεμπίαν* και τούς ζωηρούς οφθαλμούς, Σύροι νωχελεΐς και βραδυκίνητοι, Ευρωπαίοι υπάλληλοι ταχείς και πολυάσχολος Εβραίοι μέ τήν χαρακτηριστικήν τής φυλής των κατατομ.ήν, "Ελληνες κυριαρχούντες **εις** όλα, Πέρσαι έμποροι διατηρούντες και τώρα τήν σχέσιν ή όποια εις παλαιούς χρόνους συνέδεε τάς δύο πρώτας έν τώ πολιτισμώ χώρας. Άβησσυνοί άκόμ.η θεωρούντες ώς πρώτον σταθμ.όν έκτος τών ορίων του τόπου των τήν Αί'γυπτον, Αγγλοι περιφέροντες τήν κατακτητικήν των υπερηφάνειαν υπεράνω τού προστατευομένου δήθεν, πραγματικώς δμ.ως δουλ,ωθέντος λαού. Γάλλοι ολίγοι προσπαθούντες νά διατηρήσουν κάποιαν ύπεροχήν, τήν οποίαν άρύοντα; άπό τήν προσφώνησιν τού Ναπολέοντος **εις** τάς Πυραμίδας, Βεδουίνοι περιβεβλημένοι τήν χλαμύδα, τήν οποίαν διετήρησαν άπό τήν έκστρατείαν τού Μεγάλου Αλεξάνδρου, όλοι αύτο'ι συνωθούνται **εις** τόν σταθμ.όν αποτελούντες τό παράδοξον μωσαϊκόν, τό όποιον καταπλήττει και αιχμαλωτίζει εκείνους, οί όποιοι δεν το έπερίμεναν άπό τήν Αί'γυπτον.

Ό ιθαγενής συνταξειδιώτης μου μ'έπερίμ.ενεν **εις** τήν άποβάθραν τού σταθμού νά μέ άποχαιρετίση. Είμεθα οί φίλοι τών τεσσάρων **ωρών,** οί όποιοι έταλαιπωρήθημεν μαζί **εις** τό ταξείδιον διά μέσου του κονιορτοῦ και τού νέφους τών μυών. Ό μπέης — διότι ήτο μπέης — μού έδωκε τήν χείρα κατά τό Ευρωπαϊκόν σύστημα και έπειτα τήν έφερεν **εις** το μ.ε'τωπον κατά τήν συνήθειαν τών ιθαγενών. Κα'ι ό συνδυασμό; αυτός είναι ολόκληρος ή είκών τής συγχρόνου Αιγύπτου οργώσης πρός τήν πρόοδον κα'ι αποδεχόμενης ο,τ; δύναται νά παραλαβή άπό τήν Δύσιν. διατηρούσης όμως πιστώς ό.τι έκληρονόμ.ησεν άπό τό ένδοξον κα'ι περίλαμ,προν παρελθόν.

"Οσον διά τάς δύο Αγγλίδας αί όποίαι έταξείδευαν μαζί μας, δέν έπρόφθασα ν' αποπειραθώ κανένα ίπποτισμ,όν.

Μόλις ό συρμός έσταμάτησεν, ¿ υπάλληλος του Κουν. άνερριχήθη είς την θύραν της αμάξης μας, τά εισιτήρια παρουσιάσθησαν, και **αϊ** άποσκευαί μετεφέρθησαν είς τήν αμαξαν τοΰ Κούκ, ή όποια άνε'μενεν. Ό Κούκ, αληθινός Φαραώ τής Αιγύπτου τώρα, κύριος τής χώρας εις τάς άπωτάτας γωνίας είς τάς οποίας έχει εισχώρηση, δέν άφίνει είς τούς ταξειδιώτας του καμμίαν άπό τάς μικράς έκείνας ενοχλήσεις αί όποια: κάποτε αποτελούν και τό μόνον θέλγητρον τού ταξειδίου.

Άλλ' αί δύο Αγγλίδες κυρία; φαίνεται ότι με όλην τήν προστασίαν τού Κούκ τάς ήθελον τάς συγκινήσεις, αύτάς. **Και** δ:ά τούτο τήν στιγμήν καθ' ήν μέ τόν πϊλον είς τήν χείρα έπήγαινα ν' αποχαιρετίσω τήν παρήλικα μητέρα κα; την ώραίαν κόρην, ή όποια ήρχετο είς **τΛ**,ν Α'ίγυπτον νά διασκέδαση τήν λύπην της έκ προσφάτου διαζυγίου, αί δύο κυρίαι μού είπαν σχεδόν ταυτοχρόνως.

— Δέν πηγαίνομεν μέ τά γαϊδουράκια :

Εκατόν χιλιάδες γαϊδουράκια έχει τό Κάϊρον. Αυτά είναι τό προχειρότερον, τό μάλλον εύχάριστον. τό γραφικώτερον άλλως τε είδος τής συγκοινωνίας. Ό ηλεκτρισμός ο όποιο; κινεί τά τράμβαϋ δέν κατώρθωσε νά τά εκτόπιση. Κ-/, είς τόν σταθμόν τού σιδηροδρόμου περιμένουν πάντοτε τουλάχιστον εκατόν άπό αυτά, έτοιμα νά επιτύχουν τήν προτίμησιν τών ξένων.

Είς 'έν άπ' αυτά τή βοήθεια όλων μας άνήλθεν ή γηραιά Άγγλίς. Είς τό άλλο έπήδησεν ελαφρά ή διεζευγμένη λαίδυ Μαργαρίτα. Ή σπουδή της όμως δέν ήμπόδισε τόν όνηλάτην—ένα ώραίον μελαψόν όνηλάτην, τού οποίου τό βλέμμα έκυμαίνετο μεταξύ κτηνώδους ήλιθιότητος και διαβολικής πονηρίας—νά τής προσφέρη τάς έκδουλεύσεις. Τό βλέμμα μου μίαν στιγμήν τόν συνέλαβε περιφέροντα ολίγον άδιάκοιτον χείρα είς τήν κνήμην τής λαίδυ, ή οποία μίαν στιγμήν απεκαλύφθη κατά τήν άνάβασιν. Ή αύθάδεια αυτή δέν διέφυγε τήν προσοχήν τής μητρός, ή όποια απηύθυνε πρός τήν νέαν βλέμμα λέγον περίπου :

— Ιΐρόσεχε !

Άλλά και ή λαίδυ Μαργαρίτα απήντησε διά βλέμματος τό οποίον έλεγε περίπου :

— Δέν βαρύνεσθε ; Μήπως είναι άνθρωποι αυτοί:

Και έξεκινήσαμεν διά τήν πόλιν.

-Φ- Ηί·:.Γ

Λέγουν ότι ό Φαραώ Άμεναμάτ Γ' έκτισε κάποτε είς **τήν** παραλίαν τής λίμνης άνάκτορον, τό οποίον είχε τόσα πολλά δωμάτια και τόσον στενούς **κα**'ι ακανόνιστου: διαδρόμους, ώστε ό εισερχόμενος είς αυτό ήτο αδύνατον νά έξέλθη χωρίς οδηγό **ν.**

'Επανάληψις τού θρύλου αύτοϋ, έπανάληψις τού ιδικού μας μύθου, τού Λαβυρίνθου, είναι ολόκληρος ή πόλις τών Καλιφών, και ο αρχαίος αρχιτέκτων τοΰ Άμεναμάτ οαίνεται ότι έδωκε τό σχεδιον τής αιγυπτιακής πρωτευούσης.

Ό εισερχόμενος είς έ'να δρόμον, όσον ευρύς και ευθύς άν φαίνεται, δέν πρέπει νά είναι βέβαιος περί τής εξόδου **του.** Δυνατόν είς μίαν άπότομον καμπήν ή διεύθυνσις ν' άλλάξη τόσον, ώστε μετά μ·.ά; ώρας περιπλάνησιν ό ξένος νά εύρεθή είς τό σημεϊον άπό τό όποιον έξεκίνησεν, ενώ δύο **βήματα** δεξ'.κ τ, άρ-στερκ νά είναι τό σημεϊον τό όποιον ζητεί. Ε;; τό μεταξύ δρόμοι πλάγιοι, στενοί μέ υψηλά εκατέρωθεν οίκή**κχτα,** δρομίσκοι άπό τού; όποιου; μόλις είς άνθρωπος διέρχεται, στενωποί αποκλειόμενο: μετ' ολίγα βήματα, πάροδοι ολίγων μέτρων μήκους, συγχεόμεναι πρό; αυτά; πλάγια! οδοί, τάς όποιας δεν είδεν ί'σω; άπό εκατοντάδων ετών ό ήλιο; και είς τάς όποια; **ή** υγρασία σχηματίζει νέαν άτμόσφα:ραν, όλα: αύται αί γραμμα'ι διασταυροΰνται και τέμνονται **και** συνθλώνται και αναμιγνύονται και αποτελούν **τήν** λαβυοινθώδη Άνατολικήν πόλιν, είς **τήν** οποίαν ό επισκέπτης θαυμάζει και στενοχωρείται εναλλάξ, εί; **τήν** οποίαν **τήν** μίαν στιγμήν ανοίγει διάπλατα τούς **οφθαλμούς** άπό έκπληξιν, διά νά τούς κλείση **ευθύς** έπειτα άπό άπογοήτευσιν.

Τήν πόλιν **αυτήν τήν** μεγάλην κα'ι πολυάριθμον, τήν πόλιν τήν άρχαίαν, εί; τήν **οποίαν** υπάρχουν **ακόμη** καφάσια τοΰ 1 **7°" αιώνος και ανάκτορα** μπέηδων **και** πασσάδων **της εποχή;** του Μωχάμετ Άλη, τήν πόλιν τής **όποιας ό** πληθυσμός αγνοείται, διότι ουδέποτε κατώρθωσε νά εισχώρηση μέχρι τών περάτων **αυτής** ό υπάλληλος **τής απογραφή;,** διασχίζει πολυθόρυβον και κοσμοβριθες **τό** Μοϋσκι, **ό** κυρίως **εμπορικός** δρόμος, **είς** τόν οποίον συγκεντροΰται **ζωή και** κίνησις εμπορική εκατομμυρίων όλων λιρών κατ' έτος. κατανεμομε'νη εί; μικρά και σκοτεινά καταστήματα, είς τά **οποία** όμως περικλείεται ό **αμύθητος** πλούτος τών παραμυθιών τής Χαλιμάς.

Είς τάς χείρας έμπορων άπό τήν Περσίαν κα'ι **άπό** τήν Άραβίαν τήν εύδαίμονα, είς τά μικρά καταστήματα τών **ιθα**γενών μεταπωλητών συσσιυρεύονται θησαυροί εκατομμυρίων, τους οποίους **ουδέ** νά όνειρευθοΰν δύνανται **τά ιδικά** μας **εκτενή** κα'ι κατάφωτα κα'ι ελκυστικά κα'ι πολυτελή καταστήματα. **Οί** έμποροι τών πολυτίμων λίθων άνοίγουσι πρό τών οφθαλμών τοΰ έκπληκτου ξένου κιβώτιον πενιχρόν **και** σαρκοφαγωμένον. άπό τό οποίον έκχύνονται εί; κύμα γαλανόν αί τουρκουάζ τής Περσίας **και** τών αραβικών κόλπων, και λύουν 'έν ρυπαρόν μανδήλιον **διά** νά παρατάξουν πρό τοΰ **αγοραστού** θαυμάσιους, **αμέθυστους και οπάλια,** και εξάγουν είς φούχτας άπό τά θυλάκια τών άντεριών των τά ρουβίνια κα'ι τά διαμάντια.

Παρακάτω **ακόμη είς** 'έν δαιδαλώδες τετράγωνον, είς τό οποίον ουδέποτε εισχωρεί ό ήλιος, οί έμποροι τών ταπήτων εκθέτουν τά θαυμάσια αυτά προϊόντα **τής** περιζήτητου χειροτεχνίας, τούς ριγωτούς τάπητας τής Τύνιδος, τούς μαλακού; και βαθείς τής Περσίας, τά μικρά τετράγιυνα ταπητάκια τή; Ιίασόρας, τά οποία χρησιμοποιούν οί πλούσιοι ιθαγενείς διά νά γονατίζουν κατά τήν ώραν της προσευχής, τάς καρπέτα; τής Καραμανίας με τά κτυπητά χρώματα. Είς τά διάμεσα τοΰ τετραγώνου αύτοΰ μία μικρά σωρεία άθλιων παραπηγμάτων συγκεντρώνει όλα **τής** Ανατολής τάρώματα **και** πυκνοΰται ή ατμόσφαιρα άπό τήν βαρεΐαν άποπνοιαν μύρων, τά **όποια** καίονται ή διαχύνονται είς ύγράν κατάστασιν κα'ι νομίζει κανεί; ότι ευρίσκεται **εις** τόν τάφον τή; μυθολογική; εκείνη; Φατιμίτιδος ήγεμονίδος, ή όποια διήνυσε τήν ζωήν της είς τά βουνά, συνάγουσα τά άνθη **και** τά φυτά. μέ τά όποια θά έμύρωνε τήν αίωνίαν της κατοικίαν.

Τό Μοϋσκι είναι ίσως ό,τ; περιεργότερον, ό',τι έλκυστικώτερον έχε: νά [βη τι; εί; τό Κάϊρον. Τρεί; ώραι εντός τή; θορυβώδους και παραδόξου αυτής πόλεως δίδουσι τήν τελειοτέραν ίδέαν τής Αιγύπτου. Είναι όμως ά),ηθε; ότι δίδουν κα'ι ένα ίσχυρόν πονοκέοαλον.

-#-

Δεν έχει πραγματικώς πολλά πράγματα νά ϊδη ό ξένος είς τό Κάϊρον. Έκτος τής υποχρεωτικής επισκέψεως τών Πυραμίδων, ή όποια θά μα; απασχόληση προσεχώς, σχεδόν δέν μένει άλλο πλην τής Ακροπόλεως τοϋ Καίρου, τή; περίφημου Μοκάτταμ, και τών τεσσάρων ή πέντε ιστορικών μοσκέ. εί; τά οποία συνοψίζεται ολόκληρος ή ιστορία τή; πόλεω;.

Π Μοκάτταμ είναι **τό** μόνον ύψηλόν σημεϊον τό δεσπόζον τής ευρείας πόλεως **και** τής εύρυτέρας πεδιάδος, είς τήν οποίαν ουδέν άλλο ύψωμα ποικίλλει τήν μονοτονίαν του **εδάφους. Και** ε/ει ακριβώς διά ΤΟΎΤΟ κάτι τό έπιβλητικόν **ό** υπερέχων εκείνος όγκος **και** όρθοΟται ώ; απειλή τό δαντελλωτόν εκείνο ύψωμα, τοϋ οποίου **τα** τε·'χη διατρυπώνται ύπο ΤΊΝΩΝ παλαιών κανονιών, σχεδιαζόντων άβλαβη κίνδυνον κατά τής πόλεως.

Οπωςδήποτε όμως είναι άπείρω; γραφικόν **και** κποτυπώνει βαθυτάτην μελαγχολίαν είς τήν ψυχήν τό θέαμα τοΰ οοουρίου εκείνου, τό όποιον έκτίσθη κατά τον ΙΒ αιώνα, και φέρει **ακόμη** εί; πλείστα μέρη τήν σφραγίδα τοϋ Σουλτάνου Σαλαδίνου. Άργότερον **ακόμη** οί Μαμελοΰκοι σουλτάνο; έκλεισαν τό σεβαστόν εκείνο έρείπιον **και** έπειτα έχρησίμευσε τούτο ώς κατο-.κία είς τούς Τούρκους πασσάδες. Σήμερον ότε πλέον απομένει άπλή άνάμνησις τοΰ παρελθόντος, οί "Αγγλο: τό έθεώρησχν ύψωμα γης κατάλληλον διά νά στηλώσουν τόν κοντόν, ό όποιος κρατεί τήν σημαίαν των. Όπωςδήποτε ή Μοκάτταμ δέν έχε: σχεδόν τίποτε τό άξ:οπαρατήρητον **και** τό άραβικόν δ:στ:χον, τό όποιον λέγε: «ώ Καλίφη, ποΰ έζησες χρόν.α, και πού θά ζήσης **ακόμη** περ:σσότερα, αυτά τά γηρατειά είνα; ή δόξα σου», φαίνεται ότι περιλαμβάνει τήν άληθινήν φ:λοσοφίαν ό'χ: μόνον τοΰ Καίρου, άλλά και τών μνημείων του.

"Εξοχος Ομως είναι ή θέα τής **ακροπόλεως** άπό τήν έρημον. Είς τήν χρυσέρυθρον έκείνην έπιφάνειαν, τήν οποίαν φλογίζει τήν ήμέραν ό ήλ:ος συγχέων εί; χρώματα και **ανταύ**γειας κάθε θέαμα κα'ι ύποχρεώνων τούς οφθαλμούς νά κλείωνται, προβάλλει έξαφνα, άποτόμως, κατά τήν δύσιν τοΰ **ήλιου** ή δαντελλωτή σιλουέττα τής Μοκάτταμ, **επίμονος** άνάμνησις μιά; περασμένης ζωής, ή όποια **ακόμη με** την σκιάν τοΰ Φαραώ προστατεύει τήν Α'ίγυπτον περισσοτερον άφ' ό',τι τήν εξεγείρει ή σύγχρονος ζωή, είς τήν οποίαν θέλει νά ριφθή μέ όλας της τάς δυνάμεις.

Κα'ι έπειτα είναι **ακόμη** τά ιστορικά τζάμια τής πόλεως, έλκύοντα συντόμως τάς επισκέψεις, έξεγείροντα έτι βραχύν θαυμασμόν, ό όποιο; δυστυχώ; δέν είμπορεί νά οιατηρηθή πολύ. Είναι τό τέμενος τοϋ Χάσσαν. 'έν αύστηρόν και βαρύ προσευκτήριον, χωρίς μίαν κάν στήλην, σχεδόν όμοιον προς **αρχαίους** Βυζαντινούς ναούς. Είναι έπειτα τό τέμενος Χαλασίν, διάσημον διά τήν δ:ακόσμησίν του και δ:ά τά θαύματα του. τοϋ οποίου μίαν πορφυράν στήλην λείχουν άπό **πρωίας μέχρις εσπέρας** αί φθ:σ:καί **νεα**νίδες δ:ά ν' ανακτήσουν τήν ύγείαν των και τοΰ **οποίου** τά λεμόνια τής **αυλής** κατατρώγουν αί στείραι γυναίκες διά ν' αποκτήσουν τέκνα. Άλλ' είναι **και** τό τέμενος τοΰ Άμροΰ. και τό τέμενος τοΰ Μωχαμέδ **Άλη** και έπειτα τό τέμενος Έλ-Άχζάρ, τό μόνον ίσως τό όποιον **αξίζει** μίαν ίδιαιτέ**ραν περΐΥ**?αοήν. ^

Τήν νύκτα τό Κάϊρον προσλαμβάνε: μίαν άλλην ζωήν. Οί Αιγύπτιοι, λαός κατ' **εξοχήν** τού υπαίθρου, ^-χύνονται το εσπέρας είς τούς δρόμους, και αί εύρείαι οδοί τής Έσβεκίας και **τής** Ίσμαηλίας, άλλά κα'ι **αί** στενωποί κα'ι αί **αδιέξοδο:** τής Αραβικής πόλεως προσλαμβάνουν μίαν κίνησιν κα'ι μίαν ζωήν, τήν οποίαν είναι δύσκολον νά φαντασθή κανείς άν δέν τήν είδεν.

Χιλιάδες φώτων, μικρών **και** μεγάλων, ό θόρυβος τα-ν μουσικών και τών ασμάτων τών καφενείων και τών καφωδείων, οί μεμακρυσμένοι ήχοι τής *ταραμπουκας,* τό όποιον συνοδεύε: τό άσμα ενός ερωτευμένου, αί κραυγαί τών πωλητών οί όποιοι περιέρχονται τούς δρόμους, ή **ελαφρά** οσμή τοϋ χασίς ή οποία έξαπλοϋται σχεδόν μέχρι τών Εύριυπαϊκών συνοικιών, όλα **αυτά** προσδίδουν είς τό Κάϊρον τήν ό'ψιν πόλεως άπό έκείνας, α; όποϊαι επιγράφονται είς τάς «Χιλίας **και** μίαν νύκτας».

Τά καφωδεία γεμάτα μέχρ:ς ασφυξίας δέν θά τά ζωγραφήσω βεβαίως έδώ. Οί άναγνώσταί μου είς άλλο άρθρον θά μέ παρακολουθήσουν είς τούς παραδόξους αυτούς τόπου;, όπου μία παράδοξος άπόλαυσ:ς περιμένει τόν επισκέπτη·/ νά τόν λ:κνίση, νά τοϋ έξεγείρη τά νεΰρα, νά τού έξερεθίση τό σύστημα τών ορέξεων, νά τόν βύθιση είς μίαν ήδον:κήν ρέμβην κα: νά τόν κύλιση έπί τέλους είς πέλαγος αηδίας και άπογοητεύσεως.

Τό Κάϊρον άπό τής εβδόμης εσπερινής ώρας μέχρι τή;

ΤΟ ΤΕΜΕΝΟΣ ΣΟΥΛΤΑΝ ΧΑΣΑΝ

δευτέρας **τής** πρωίας **είναι** ή τελειότερα άλλα και ή ποικιλωτέρα είκών **τής** νυκτερινής κινήσεως. **Ό** επισκεπτόμενος τήν πόλιν αυτήν πρώτην φοράν είναι αδύνατον νά κοιμηθή τήν πρώτην νύκτα. Ή κεφαλή του προσπαθεί νά τακτοποίηση τάς εντυπώσεις, και ή διάνοια του σύρεται διαοκώς πρός τόν θόρυβον τόν **όποιον ακούει,** πρός τό μωσαϊκόν τό οποίον βλέπει, πρός τάς διαπεραστικάς όσμάς τού /ασίς, αί οποία; προσβάλλουσι τό όσφραντικόν του νεΰρον.

Εις αυτήν τήν κατάστασιν εύρέθην και έγώ όταν μόνος πλέον **εις** το ύψηλόν δωμάτιον τού ξενοδοχείου προσεπάθησα νά ρίψω εν σπουδή μερικάς σημειώσεις εις τό τετράδιόν μου. Τό χέρι μου έκράτει άναποφάσιστον τήν μολυβδίδα και τό χαρτί έμενεν άγραφον **εμπρός** μου. **Εις** μίαν κατάστασιν έκστάσεως προ τού **ουρανού,** τού όποιου τά άστρα μού εααίνοντο οφθαλμοί περίεργοι, ακόμη αδικαιολογήτως περίεργοι, αφού εις έκείνην τήν χώραν είδον δεκαεπτά δυναστειών Φαραώ και εννέα φυλάς κατακτήτριας έ'πειτα, έμεινα έκεϊ ακίνητος, ανίκανος νά σκεφθώ, ανίκανος νά αναλύσω, όταν άπό μακράν ήκούσθη εκτάκτως γλυκεία και εκτάκτως κατανυκτική ή φωνή τού μουεζίνη άπό τόν μιναρέ.

Στον ουρανοί} τά ζαφειρένια πλάτια
πονχει ό Άλλά/ τά αστραφτερά παλάτια
πετή ή πρωινή μου προοενχή.

Εξημέρωνε ν. "Οταν έκλειον τά μάτια μου, ό ήλιος έθώπευεν, αιώνιος και πιστός εραστής, τήν κορυφήν **τής** Πυραμίδος τού Χέοπος. Και νά συλλογίζεται κανείς ότι **αυτό** κάμνει τεσσαράκοντα αιώνας τώρα !

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΕΛ-ΑΧΖΑΡ

*Τό φώς.—ΜαΰηταΙ και διδάσκαλοι. — *Η φήμη τής διδασκαλίας μέχρι τής Βαααόρας.— Περασμένα μεγαλεία.— Ό εξωμότης απόγονος του ΜωάμειΊ.*

Λέγουν δτι ό ξένος ό όποιος θά φθάση εις τό Ηαλλαδόλιδον τής "Ισπανίας **ακούει** μίαν έρώτησιν στερεότυπον :

— Εϊδετε τά γλυπτά ξύλα τού Μουσείου :

Κα'ι όταν — φυσικώτατα — απάντηση ότι τά είδε, τού απευθύνεται μία άλλη έρώτησις :

— Εϊδετε και τήν Παναγίαν ;

Συνήθως **οί** ξένοι απαντούν ότι και **αυτήν** τήν είδον. Λιότι άπό τής στιγμής κατά τήν **οποίαν** θά πατήσουν τό έδαφος τής πόλεως εκείνης **άλλο** δέν άκούουν γύρω των παρά συστάσεις και προτροπάς νά ί'δουν τον ύπέροχον θησαυρόν τών γλυπτών ξύλων, τών ξύλινων δηλαδή γλυπτικών έργων, **και** τήν περίφημον Παναγίαν ή όποια αποτελεί **τό** καύχημα τής πόλεως εκείνης.

Ό επισκεπτόμενος τά Κάϊρον φυσικώτατα μίαν σύστασιν θ άκούση'

Όταν ϊδη τάς Πυραμίδας, δέν έχει τίποτε άλλο νά ϊδη. Οί όγκοι εκείνοι οί βαρείς κα'ι επιβλητικοί, **προ** τών όποιων έπέρασαν έν σεβασμώ οί αιώνες κα'ι **οί** κατακτηταί, τά δύο αυτά κυριώτατα όργανα τής φθοράς, δεν άφίνουν καμμι'αν εντύπωσιν **εις** τήν ψυχήν κα'ι κατορθώνουν κάτι χειρότερον ακόμη. Νά σβύσουν κάθε πόθον νά ϊδη κανείς τίποτε άλλο **εις** τό Κάϊρον. Οι τριγωνικοί τάφοι, οί όποιοι υψώνουν πρός τόν ούρανόν τήν κορυφήν των ώς άπειλήν και πρόκλησιν πρός τήν αιωνιότητα, είναι τόσον κατώτεροι πάσης προσδοκίας, ήτις νά έστηρίχθη έπ' **αυτών,** ώστε ό θεατής αισθάνεται ενδομυχον φόβον μήπως ή ιδία άπογοήτευσις τόν **αναμένει** πανταχού. "Επειτα άπό τήν έπίσκεψιν τών Πυραμίδων ήκουσα Γαλλίδα κυρίαν, ή **οποία** έλεγε :

— Άπό τάς Αθήνας **ηθέλησα** νά φύγω **ευθύς** μετά τήν έπίσκεψιν του Παρθενώνος διά νά κλείσω εις τήν ψυχήν μου την έντύπωσιν έκ τού αριστουργήματος **αυτού.** Άπό τό Κάϊρον θέλω νά φύγω **ευθύς μετά** τήν έπίσκεψιν τών Πυραμίδων διά νά μή υποστώ **και** άλλην άπογοήτευσιν.

Καί όμως έχει **ακόμη** ένα μ.υστικόν πλούτον έλξεων ή πόλις τών Καλιφών δι' εκείνους ο; όποιοι επάνω **εις** τά άψυχα ερείπια θεμ.ελιώνουν τόν ρεμβασμόν **και** τήν άνάστασιν ενός νεκρού παρελθόντος.

Λιότι πραγματικώς πουθενά ίσως ή ψυχή δέν νοσταλγεί τόσον τό ώραίον παρελθόν όσον **εις** τήν χωράν αυτήν, τήν οποίαν διατρέχουν **ακόμη** αί σκιαί δεκατριών δυναστειών **Φαραώ** και **επάνω εις** τήν οποίαν απλώνεται άκόμ.η παραδόξων θεών ή προστατευτική σκιά **και** τήν οποίαν διασχίζει ό πελώριος **και** ευεργετικός **υγρός** ό'φις, ό Νείλος" τό πνεύμα του έπισκέπτου πουθενά ίσως δέν αισθάνεται τόσην χαράν, τόσον πόθον νά λύση τά δεσμά του **προς** τό σώμ.α **και** νά διάσχιση τούς αιώνας **προς τό** φανταστικόν παρελθόν, όσον ενώπιον τής απόψεως τήν οποίαν απλώνει **εις** τούς **οφθαλμούς** τού θεατού, **ή** πόλις **αυτή** άπό τό ύψος τής Μοκάτταμ., τής όχυράς ακροπόλεως, ήτις στηρίζεται **άφ'** ενός εις τήν μυριάνθρωπον πόλιν κα'ι **άφ'** έτερου **εις** τήν τελευταίαν πτυχήν τής Λιβυκής έρημου.

Λιά ν' ανακαλυφθούν όμως οί θησαυροί τού Καίρου, χρειάζεται ή ισχυρά παρατηρητικότης, τήν οποίαν αποκτά ό άνθρωπος διά τού πόθου τής μελέτης, κα'ι ή επιμονή ή όποια διακρίνει τόν σοφόν άπό τόν κοινόν περιηγητήν.

Τό Κάϊρον δέν είναι τό Κάϊρον τό όποιον φαίνεται, τό Κάϊρον τής επιφανείας, τής 'Εσβεκίας, τής Ίσμαηλίας, τής διπλής δενδροστοιχίας τών Πυραμ.ίδων, τό Κάϊρον τού μελοδράματος.

Δέν είναι άκόμ.η τό Κάϊρον **μέ** τά τρία ή τέσσαρα ιστορικά τεμένη, **τά** όποια ανιστόρητοι **οδηγοί** επιδεικνύουν **εις** τούς άποροΰντας ζένους, ή **μέ** τήν Μοκάτταμ τήν ελάχιστα **έ**'χουσαν νά επίδειξη άκρόπολιν, **ή μέ** τό μ.ουσείον τής Γκίζης. διά τό όποιον χρειάζονται βαθύταται αρχαιολογικά* γνώσεις.

Τό πραγμ.ατικόν Κάϊρον είναι **ακόμη εις** τάς δαιδαλώδεις στενωπούς τού Μουσκιού χωμ.ένον και **εις** τά μικρά και χαριτωμένα τεμ.ένη κα'ι **εις** τούς δαντελλωτούς μιναρέδες, και παντού Οπου υπάρχει τό Μυστήριον κα'ι ή Ανατολή και τό άρχαίον κα'ι τό ήμίφως και ό θρύλος **και** τό μ.ελαγχολικόν άσμα **και** τό φανταστικόν παραμ.ύθι κα'ι ή θρηνωδης ψαλμ.ωδία.

Άπ' **αυτής** τής **αρχής** άναχωρών έσταμ.άτησα μ.ίαν ήμέραν περίεργος προσκυνητής ενώπιον ενός εκτεταμένου κτιρίου, τό όποιον είχε τήν όψιν παλαιού τεμένους, **εις** τό όποιον προσετέθησαν αύθαδώς νέα τείχη κα'ι έπί τών πλευρών τού όποιου έστηρίχθησαν ασεβείς οικία!.

— Είναι τό τέμ.ενος 'Ελ-Άχζάρ, μου είπεν ό συνοδεύων **με** Σύρος φίλος μου.

Τό είχα **ακούσει** τό όνομ.α **αυτό** προφερόμενον παντού **μέ** θαυμ.ασμ.όν και **μέ** εύλάβειαν κα'ι είχα μάθει ότι ήτο **και** αυτό μ.ία άπό τάς μετριόφρονας φωλεάς, όπου διατηρείται **και** διαιωνίζεται ή αιγυπτιακή σοφία, μικρός διάδοχος γενναίου κα'ι μ.εγάλου άλλοτε προγόνου.

— Τè τέμενος 'Ελ-Άχζάρ είναι τώρα τό μόνον υπάρχον αίγυπτιακόν Πανεπιστήμ.ιον, άλλά **προ** πάντων ή μεγάλη Θεολογική σχολή τού Μωαμεθανισμού, προσέθεσεν ό έκ Συρίας φίλος μου.

Και μέ αύτάς τάς πρώτας πληροφορίας κατειλημμένο: ήδη άπό τό αόριστον συναίσθημ.α τού σεβασμ,οΰ τό όποιον επιβάλλει τό θείον **εις** οιανδήποτε θρησκείαν **και** άν έρμ.ηνεύηται, είσήλθον **εις** τό τέμενος τής θρησκείας κα'ι τής σοφίας, **εις** τόν τόπον **αυτόν** άπό τόν όποιον λαμ.βάνουν τό χρίσμ.α οί νεώτεροι Μωαμεθανοί κληρικοί, όπως αίσθάνωνται έν εαυ**τοις** τήν δύναμιν και τόν πόθον νά μ.ιμ.ηθούν τους μεγάλου: αποστόλους τού Κορανίου **και** τούς **υψηλούς** διαλεκτικούς τού]Λ και ΙΕ' **προ** πάντων αιώνος.

"Επειτα άπό ένα διάδρομ.ον σχεδόν σκοτεινόν εύρέθημεν εις μ.ίαν μεγάλην αύλήν θολωτήν, γύρω τής οποίας τους θόλους ύπεβάσταζον κιτρινισμένοι άπό τήν πάροδον τών χρονών κίονες.

Γοαφικώτερον θέαμα άπό **εκείνο** τό **οποίον** παρουσιάζει ή αυλή **αυτή εις** τόν έπισκεπτην σπανίως θά ϊδη κανείς κα'ι όμ.ολογώ ότι ή έντυπωσις τήν **οποίαν** άφίνει **εις** τήν ψυχην **είναι** εντυπωσις ευχάριστος άλλά και σοβαρά συγχρόνως, μ.ία διείσδυσις μυστικοπάθειας μ.αζ'ι **μέ** τέρψιν.

Διακόσιοι ϊσως σπουδασταί διηρημ.ένοι **εις** μικρούς όμ.ίλους ήκροώντο πεοισσοτέρους τών τριάκοντα διδασκάλων, οί όποιοι έδίδασκον **μέ** φωνήν Άονότονον, ξηράν. άπαγγέλλοντες στίχους τού Κορανίου. **Οί μ**.αθηταί άλλοι προσεκτικώς παρακολουθούντες τόν διδάσκαλον και κύπτοντες επάνω ε:: τάς μ.ικράς πινακίδας των, άλλοι μασώντες τεμάχια καρπουζίου, τά όποια έκεί**νην** τήν στιγμήν είχε μ.οιράση πωλητής βέβηλος καταπατήσας και **αυτός** ό'πως **και** ήμ.**είς** τόν **ιερόν** χώρον, είχον όλοι κάτι τό θρησκόληπτον **εις** τό βλέμμα κα'ι **τό** έκστατικόν εις τάς κινήσεις, προ πάντων όμως τό **αφελές** κα'ι ήρεμον τό χαρακτηρίζον τούς άπό πεποιθήσεως άφιερωμ.ένους **εις τά** θεία.

ΤΕΜΕΝΟΣ ΕΛ-ΑΧΖΑΡ — ΘΕΟΛΟΓΙΚΉ ΙΧΟΛΗ

Μεταξύ τών καθηγητών εις προ πάντων εϊλκυσε τήν προσοχήν μ.ου. "Ήτο γηραιός ίμάμης φέρων πράσινον ιερατικόν περίζωμα τού σαρικίου τό άποδεικνύον τήν συγγένειαν μέ τόν προφήτην, και ή λευκή του γενειάς, αναχωρούσα άπό πλινθόχρουν πρόσωπον, τού προσέδιδε πολύ τό έπιβλητικόν κα'ι τόν **εξύψωνε** μίαν στιγμήν **εις** τήν φαντασίαν μέχρι τών πατριαρχών τής Γραφής. Κατα τας πληροφορίας τάς **όποιας** συνέλεξα, ό κληρικός εκείνος ήτο διάσημος δογματικός και ποιητής και οί μ.αθηταί του έςεκίνουν άπό τήν Βασόραν **ακόμη** διά νά τόν ακούσουν.

— Έλ Άχζάρ σημ-αίνει τό φώς τό αϊώνιον, μού είπεν ο συνοδός μ.ου.

Καίπραγμ-ατικώς τό τέμ.ενος εκείνο, τού **οποίου** ή καταγωγή χάνεται εις τό σκότος τών αιώνων, ύπήρςεν ό φάρος του Μωαμεθανισμού εις τάς έποχάς τή; δόξης του. Ό ιδρυτής του ό Καλίοης Όμέρ τό συνε'στησεν ώς πρώτην ίερατικήν σχολήν κα'ι διδάσκαλοι έν αύτώ υπήρξαν οί διασημότεροι θεολόγοι τού δόγμ.ατος.

Μία ωραία παράδοσις αναφέρε; ότι εις απόγονος τού Μωάμ.εθ. έρασθε'ις χριστιανής κόρης, άπεπτυσε τήν θρησκείαν του και ήσπάσθη τον χριστιανισμό·/. Μή δυνάμενο: όμως μ.ετά τήν έξωμ.οσίαν νά ζήση εις τήν εύδαίμ,ονα Αραβία·/, εί: τήν οποίαν ήτο εγκατεστημένος πριν, έξεκίνησε πεζή και επήρε τήν έρημ.ον κα'ι έφευγε μέ τήν γυναικά του πρός άγνωστους τόπους, εις τούς όποιους ήλπιζε νά εύρη τήν λήθην τού έγκλήμ.ατός του και τήν εύτυχίαν τήν οποίαν έζήτει.

Μία·/ ήμερα·/ είσελθών εί; πόλιν άγνωστον έσταματησεν εις μ.ίαν κρήνην νά δροσισθή.' Εκεϊ πλησίον μ.ία φωνή έδίδασκε μ.αθητά; αόρατους τάς μεγάλας αληθείας τής λατρείας τού Θεού. Ό αποστάτης μετά τής συζύγου του άκολουθήσαντες τήν φωνήν είσήλθον εις τό τέμενος και τόσον κατενύγησαν άπό τήν έν αύτώ διδασκαλίαν, ώστε όχι μ.όνον ό απόγονος τού Μωάμ.εθ επανήλθεν εις τήν θρησκείαν τήν οποίαν είχεν εγκατάλειψη, άλλά κα'ι ή σύζυγος του ήσπάσθη αυτήν.

Αυτά λέγει ή παράδοσις περί τού ιστορικού τεμένους, θέλουσα νά δείξη τήν ίσχύν και τήν έπιρροήν τών φωτισμένων κληρικών, οί οποίοι έδίδαξαν εις τό τέμενος αυτό.

Τώρα πλέον αί έποχα'ι δέν είναι αί αύται και τό τέμ.ενος Έλ-Άχζάρ δέν ασκεί τήν ύπέροχον έπίδρασιν, τήν οποίαν ήσκει άλλ.οτε και εις αυτόν άκόμ.η τόν Μωαμεθανικόν κόσμ.ον.

"Οπως δήποτε όμως είναι 'έν άπό τά περιεργότερα κα'ι τά έλκυστικώτερα, άλλ' άκόμ.η και άπό τά ποιητικώτερα πράγμ.ατα, τά όποια ήμ.πορεί νά ϊδη κανείς εις τήν πόλιν τών Καλιφών.

Γ. Β. ΤίΟΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΗΜ. Ή «^Ανατολή» αρχίζει από τον φνλλαδΐον τούτον ti/ν όημοαίεναιν σειρά; εντνπυ'ισεοιν εξ ΑΙγίπτον τον κ. Τσοκοπούλον. Ο κ. Τσοχόπονλος διαμείνας επί τέσσαρα ειη εις Αϊγνπτον κα'ι διατρείας αυτήν από τον ενός άκρον είς το άλλο, εσχε τόν καιρόν νά οπονδάη/ι κατт βά&ος τή·· χώραν ταντην, απεκόμισε δ' εχειϋεν σειράν αρϋρ'ον, είς τά όποια το ενδιαφέρον άμιλλαται προς τήν χάριν τον νφονς και τήν άκρίβειαν των πληροφοριών.

ΑΤΤΙΚΑ ΙΑ

Δημητρίφ Ihxi/.n.

Συνέλεξε μικράν δέσμην ϊων έκ μεγάλου Ιαπωνικού ανθοδοχείου, τό όποιον **εκείτο** πλησίον της επί κομψού τραπεζίου, και μοί την έτεινε δι ήρεμου κινήσεως του γλαφυρού της βραχίονος.

— Λάβετε αι'τά . . . εΐπεν, έν ψ έφωτίζοντο ή/ιέρως τά βαθύχροα ΐα των μεγάλων της οφθαλμών . . . αξίζουν πλειότερον **από** τους ανθρώπους ! . . .

Τη ν προοέβλεψα ουγκεκινημένος, και έν φ εκ/υνα νά λάβω ιήν άνθοδέσμην, πυνήνωοα εις εν τρέμον φίλημα μυρωμένα πέταλα και δακτύλους τορευτοΰς. . . . .

Τα γλυκύτατα χείλη, εις τά όποια συγχωρείται νά λέγωσι τόσον ωραίας βλασφημίας. Ποία Υα, ποία φανταστικά άνθη τον **απολεσθέντος** Παραδείσου μας, θά έξίσουν τήν στιγμήν nrïijv **δι** έμέ. τήν εύγένειαν της χρυσής κεφαλής σου, ποίον άρωμα έξαίσιον θά έμέθυε τήν πτωχήν μου ϋπαρξιν δπως αύ ; . . .

Ταλαίπωρα δμοος Γα της μίχράς ανθοδέσμης **μιυ,** διατί νά διαρκέσητε τόσον ολίγον ! . . .

Εϊνε τά ΐα ! . . .

"Ανθη άβρότατα τών αισθητικών και ιών ονειροπόλων, άνθη τών μελαγχολικών πετάλων και τής μικράς χρυσής καρδίας, τέκνα ερώτων τών κυανών ουρανών μετά τής πορ**7**ύρας τών ωραίων δύσειον, συμβυλίζοντα πένθη άλυπα και ελπίδας πέραν τάφων . . .

"Ια διέχυσεν επί τής Αττικής ό πατήρ **ήλιος,** Ηα εις τά λεπτόγειά της γιόματα, ϊα **εις** τους διαφανείς αιθέρας τών **λ**.ιποθύμων της δύσεων, κιά Τα **εις** τάς εύγράμμους κλιτύας τών βουνών της.

Οι βωμοί τών άπο&αμμένων θεών έρράνθησαν με τά λεπτά των πέταλα, οι νέοι Αθηναίοι εις τάς έορτάς τών μεγάλων ανθεστηρίων θ' άπέθεααν ευώδεις δέσμας **εις** τά παράθυρα τών άγαπωμένων, λευκά στήθη **ira** έμυρώθησαν υπό τής δειλής πνοής των και μικραι ξηραί άνθοδέσμαι, μνημόσυνα ερώτων και μαρτύρια Ιερά άνα/ινήσεοον, -θά έφυλάχθηααν εύλαβώς, άναλύουσαι εις ρεμβασμούς τάς ιμυχάς τών ωραίων έφηβων, και πληρούσαι δακρύων τά μελανά βλέμματα έκλειψααών παρθένων τής Αττικής.

Οι ποιηταί έπι ίόληπτοι έμέθυσαν **εις** το συνεσταλμένοι· των άρωμα, και έσπειραν το δνομά των **εις** τά αθάνατα έ'ργα των, έμύρωσαν δΓ Ιών κα\ αυτό τό προσφιλές άστυ και **το** έβάπτισαν **Ιοστέφανον.**

- φ -

Κατά τους χρόνους τής δουλείας και τής βαρβαρότητος άπέθανον καί τά ευγενή άνθη.

ΑΙ μητρικοί εκτάσεις έμειναν κατηφείς καί ορφανοί, μόνον δέ εις τον αμόλυντοι· αιθέρα υπεράνω τών αρμονικών μαρμάρων, δπου έπλανώντο εισέτι al δονήσεις τού αθανάτου Ελληνικού πνεύματος, τά κυανά στερεώματα και αί **ελεύ**θεροι ράχεις τών ορέων, συνηνούντο πάλιν **εις** γάμους νοσταλγών ερώτων **εις** τά γλυκύτατα ιάνθινα χρώματα τών παρελθουσών ή/ιερών.

Παρήλθον χρόνοι μακροί ζόφου καί άλναεων, χρόνοι σκιάς και σιωπής, καθ' άς ό άσημος εγγονός έκλινε την κεφαλήν έπι τών πατρικών μαρμάρων, θυηνών τάς έλευθέρας ημέρας καί τάς δόξας τών φυγαδευθεισών εποχών.

Έπι μάκρους αιώνας καί τά πατρώα ΐα δεν προέβαλλαν τάς **κάλυκας** των εις τάς θωπείας τού θαλπερού ηλίου καί τάς προκλήσεις τών γαλανών ουρανών.

Ό τρόμος τής δουλείας τά έκράτει υπνώττοντα **εις** τά βάθη τών υπογείων κυττάρων.

Έλαμψεν δμως και πάλιν φαιδρός ό ήλιος, αϊ ριπαί τού Σαρωνικού έφίλησαν ελεύθερα πάλιν τά ιερά μάρμαρα, καί έσεισαν εις φρικιασμους μάκρους τήν χλόην τών Αττικών πεδιάδα»·.

Τότε άνέφριξαν έκ συγκινήσεως καί τα ύπνώττοντα άνθη, καί όταν βαθμηδόν το άρχαΐον άσιυ ήνωρθώθη ώς άλλοτε λευκόμάρμαρον, και νέαι Άθηναΐαι εχουσαι δλην τήν χάριν τών νεκρών Ταναγραίων προγόνων των ανέκυψαν πάλιν εις τής ημέρας τί> φώς, τότε προέβαλαν και αυτά τάς δειλάς κεφάλας των, καί έχυσαν πέριξ τού φίλου κόσμου τήν εύγένειαν τού λεπτού των αρώματος.

"Ηδη ό άήρ τών προαστείων καί τών πολυαυχνάστο**)ν οδών** φέρει κατά μεγάλος διαλείπουσας πνοάς τά μύρα τα>ν, κομψοί δέομαι θνήσκουσιν δπως καί πάλαι εις αττικά στήθη, ειδύλλια **ερώτων** πλέκονται εις τά λεπτά των πέταλα, κιά μικραι ξηροί άν&οδέομα , μνημόσυνα θανόντων ερώτων και μαρτύρια νοσταλγώ»· αναμνήσεων, ι/ υλάοοονται εύλαβώς πάλαν, άναλύουσαι εις ρεμβασμούς τάς **ψυχάς** τοιν Ιο ήβων, και έπαναφέρουσαι τάρχαϊο δάκρυα εις τά μέλανα βλέμματα τών απογόνων θυγατέρα»· τών Αθηνών . . .

Και μένει τό ΐον, τό άνθος τό εύώνυμον, έμβλημα τής χώρας τών κυανών ουρανών καί τών μαρμάρων τών λευκών καί **τών** δύαεο»· το»· πορirυρογρύσων. "Ια **ερώτων** και ία θανάτων, ΐα κοσμούντα έρώιιενα στήθη και πλάκας τάφων, συμβολίζοντα ελπίδας πέραν υπάρξεως, ή φυλάσσοντα εις τάς άπεξηραμμένας δέσμας τιον άναμνήοεις παρελ**θόντων** πραγμάτων καί ειδύλλιο»· νεκρών. . . . .

Και όταν ελθ>) καί δί έμέ ή ύστατη ι'όρα, καί τά **βλέφαρα** μου κλείσωσιν εις τό κυανούν του ουρανού μας φώς, ΐα θέλω . . .

"Ια πενθών άλύπων καί ελπίδων πέραν τάφων, **εις** τήν μικράν γωνίαν δπου τό όνομα μου θ' άφεθή νά λησμονηθή, δπως καί τόσων άλλων προ έμού προσφιλών νεκρό"»·, δσους έγνώρισα, και δσους έφαντάσθην μόνον κατά τήν πάροδον τών χρόνων, /ιέ τών όποιων τάς **ώχρας** αναμνήσεις ύφανα περί έμέ τον ώραίον κόσμον όπου ηνξήθην κα) (ονειροπόλησα, δπου εΐδον τό θέρος μου νά έκλύηται εις όνειρα φρούδα καί ιδανικά φανταστικά !

Καλύψατε με ΐα τά δρια τής πράσινης λήθης, καί οι κυανοί ουρανοί με τού ήλιου τά ύστατα φιλήματα θά ύφάνωσι πάλιν κατά τους εσπερινούς γάμους τά ίάνθινά **το»·** χρώματα, και θά **α** υλλορροήσιοσι τάς νεφέλας τών φανταστικών ανθοδεσμών . . .

Ή ψυχή τιον άθλων θά μυρώνη τάς ψυχάς τών **εφήμε**ρων, καί τό λιπόθυμόν των άρα>/ια θά χύνεται εις τον αιθέρα κατά τάς γλυκείας ώρας τών ύσγίνων δύσεων, όταν θά περιβάλλεται τον ίοβαφή μανδύαν του ό πολ.ιός Υμηττός, και υπεράνω τών νεκρών Σαρωνίκών υδάτων ή δόξα πορφυρόχρυσος θά θιοπεύη καί θά φίλη τους προσφιλείς βωμούς της . ..

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΑΝΆΓΡΑΣ

Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ ΜΑΣ Θ. ΡΑΛΛΗΣ

Ο ευγενής **καλλιτέχνης,** τού δποίου τά έκ Παρισίων άποσταλ.έντα **ήμΤν** καί έν τώ παρόντι τεύγει τής «Ανατολής» δημοσιευόμενα εργα ευλόγως θά προκαλέοωσιν ένθουσιώδεις θαυμασμού buq ο»·ήσεις, είνε προ πολλού ό μοναδικός άντιπρόσο>πος τής Ελληνικής Τέχνης έν Παρισίοις, δπου ταχέως διεκρίθη δια τιjν όλως αυτοτελή καί άτομικήν τεχνουργίαν του, καί τιjν **υπέροχοι·** αυτού καλλιτεχνικήν ίδιοφυΐαν. Γεννηθείς έν Κωνσταντινουπόλει έξ έγκριτου Ελληνικής οικογενείας, άπεπεράτωσε τάς σπουδάς **αυτού** έν Αγγλία. Εις Παρισίους δέ, δπου μετέβη καϊ άποκατεστάθη κατά τό έτος **IST**5, χατώρθωσεν εντός **ολίγου** χρόνου νά διακριθή, και περκ/ανή νά καταλάβη θέσιν μεταξύ τών **σύγχρο**νο»· έν Γαλλία καλλιτεχνών. Μαθητεύσας έν τώ έργαστηρίφ τού περιφανούς **ζωγράφου** καί γλύπτου **Gerinne,** ήρχισεν άπό τού 1875 έκθετων έ'ργα ζωγραφικής, τινά τών όποιο»· έπέστεψαν **αμέσως** τήν καλλετεχνικήν φήμην του. Ό Ράλ.λης, όσον ουδείς ίσως άλλος, (πλην τού μεγάλου Γύζη), "Ελλην καλλιτέχνης, αποκαλύπτει τά μυστήρια τού ακραιφνούς κάλ-

λους και του λευκού φωτός τής νεοελληνικής ζωής. Πιστός ζωγράφος τού Ελληνικού βίου, βλέπων με όφθαλμόν **αλη**θώς 'Ελληνικον τήν φύσιν καί τήν ζωήν, απεικόνισε ταϋτην με είλικρίνειαν άπαράμιλ.λον **εις** πλ,ηθύν ί'ργων, εν 'καί μόνον έκ το»· οποίων θά ήρκει δπως έξυψώση αυτόν υπεράνω τού κοινού ζωγραφικού επιπέδου. **Το** τέκνον τό εξόριστοι· τού κυανού ουρανού του κατώρθωσε νά αποτύπωση έν τοις εργοις του όλόκλ,ηρον τήν γαλανήν πατρίδα του, με όλον της **το** πλημμυρούν και ζωογόνον φώς, καί είνε κυρίως αύτη ή έκλαμπρύνουσα τον καλλετέχνην δύναμις, δστις έν Παρισίοις καί έν τώ μέσω τής πληθώρας τόσων καλλιτεχνών κατώρθωσε νά **επίδειξη** ίσχυράν, 'Ελληνικήν, καί **δλ**.οος ιδίαν καλλιτεχνικήν ατομικότητα.

«La ***maestria de M. Ralli, c'est la lumière», απο***φαίνεται λίαν δικαίως περί αυτού τεχνοκρίτης τις έν διαγωνισμό), καθ' δν έθριάμβευσεν ή ζωγραφική αυτού ιδιοφυΐα, διότι ό Ράλλης, καίτοι διαρκώς ζών έν τη ξένη, έχει τήν νοσταλγίαν τού ύπερλάμπρου καί έξωραϊστικώς τά πάντα μεταμορφούντος Ελληνικού φωτός, καί ο'ι πίνακες του διά τούτο εϊνε πάντες θαυμαστοί, διότι άντανακλώσι τό φώς τούτο. 'Ενώ ή σύγχρονος νεοελληνική τέχνη, έκτος **ολιγάριθ**μων εξαιρέσεων, ακιατραφεί ώς τά πολλά υπό τό βάρος και

τήν έπίδρασιν τεχνοτροπία»· ξένων πρός τό κυανούν τού ελληνικού ουρανού, πρός τά ήθη καί τάς παραδόσεις τού **εθνι**κού ημών βίου, ή τέχνη τού κ. Ράλλη αναπηδά έκ τών εικόνων του γνησίως ελληνική και ανόθευτος, μετά τής αυτής πάντοτε δυνάμεως και θριαμβευτικής επιτυχίας. "Απαντα τά έργα αυτού, διακρινόμενα διά τό έναρμόνιον καί απαλών τών χρο>ματιομών, διά τήν τελειότητα τού σχεδίου καί τό άμίμητον τής εκφράσεως, έ'χουσι τήν έμπνει<σιν αυτών έκ τής νεοελληνικής ζωής, καί **ιδίως** τής θρησκευτικής, ήν έσπούδασε κατά **βάθος** περιηγούμενος κώμας τής Ελλάδος, χωρία καί Μοναστήρια, καί ιδίοις τά Μοναστήρια τού"Αθω.Εκείθεν απεκόμισε σειράν εικόνων, αΐτινες έθαυμάαθησαν εις διαφόρους Εύρο)παϊκάς εκθέσεις, ώς **δ Εικονογράφος, Μία όηταοία,** ϊργα εκτεθέντα μετά μεγάλης επιτυχίας κατά τήν ΊΙαγκύσμιον τών ΐίαριοίων 'Εκθεσιν τού 1889. Επίσης τά **"Αγια Λείψανα, ή "Αφεαις, ή Θαυματουργός ΕΙκών,** εξετέθησαν μετά τής αυτής επιτυχίας **εις** μεταγενέστερος έν Παρισίοις εκθέσεις.

Περιήγησις αυτού άνά τί/ν Παλαιστίνην έσημείωσε σειράν εικόνων έπισφραγίζουσαν τήν περί τήν τέγνην λεπτεπίλεπτο)· έμπειρίαν του, καί προοιωνίζούσαν ένδοξους ακόμη επιτυχίας εις τήν δαφνοστεφή σταδιοδρομία)· τού διαπρεπούς Καλλιτέχνου. Άρκεΐ νά οημειώαωμεν έξ αυτών **Τό περίατυλον τον Παναγίου Τάφου, Εις τον τοΐχον τοϋ Σολομώντος,** τήν **Εύχήν** κτλ. Αι μάλλον περιλι'ύητοι έκ τών λοιπών εικόνα»· του είνε ή **Μεγάλη Παρασκευή, τό Άντίδωρον, αί Κακοί είδήοεις, Μετά τήν κηδείαν, Προσευχή πρό τής μεταλήψεως, τά Βάϊα,** αγορασθέντα ύπό τού Κεδίβου, **ή Χριατιανιι Εστίας** καί τά δημοσιευόμενα σήμερον έν τή 'Ανατολ.ή», **οι Φυγάδες, ή Άνάγνωσις τοϋ "Αστεως, ή 'Ανάπαυσις, τό Φλερτ** κτλ. Έκ τών πολυαρίθμων δ' **επίσης** προσωπογραφιών του σημειούμεν τήν ίδικήν του πρώτον, συμπαθέστατη)· κεφαλήν εις βάθος έρυθρον, τήν προσωπογραφία)· τής Πριγκιπίσσης **Ηΐ18ββΐη,** τού Κεδίβου Τεφήκ, τού Πρίγκιπος Σαίδ - Χαλίμ κτλ.

Τή προτάσει τού Υπουργού τών Εξωτερικών τής Γαλλίας, ό κ. Ράλλης ώνομάσθη Ιππότης τής Λεγεώνος τών Τιμών διά ψηφίσματος τής 22 Δεκεμβρίου τού 1900. Άνεκηρύχθη έκτος συναγωνισμού κατά τού 1890, και **εξελέγη** μέλος τής Ελλανοδίκου Επιτροπείας κατά τήν τελευταία)· έν Παρισίοις Παγκόσμιον "Εκθεσιν τού 1900.

Μ. Ι. ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ

ΤΟ ΝΕΟΝ ΜΕΓΑΡΟΝ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ε. ΝΙΚΟΛΟΥΔΗΣ

Εἰτω προ **τίνων** ἡμερῶν διενεργηθέντι ἀρχιτεκτονικά) διαγωνιομώ, εις δν ἐ'λαβον μέρους 18 εν δλω ἀρχιτέκτονες, ἔτυχε του βραβείου προηεύσασα ἡ σύνθεαις του εν τη μεγάλη σχολή τών Ωραίων Τεχνών τών Παρισίων λίαν εὐδοκίμως σπουδάζοντος κ. Ἀλεξ. Ε. Νικολούδη, δοτις και κατά τό παρελθόν ἐ'τος ἠρίστευσεν εν τό διεθνεῖ διαγωνιομώ προς ἐ'γερσιν Δικαστικού μεγάρου εν Αθήναις λαβών και τότε τό Α' βραβεῖον.

Κατά την κρίσιν της Ελλανοδίκου Επιτροπείας, ἡ μελέτη αὔτη του κ. Νικολούδη, εξόχως επιτυχής, παρουσιάζει διά την εσωτερικήν διάταξιν και τό ἁρμονικόν και **επι**βάλλον τών προσόψεων ἀρτιαπάτην και μεγαλοπρεπή σύνθεσιν. Τό νέον Μέγαρον του Υπουργείου τών Οικονομικών, κατά τό ἀριστεῦσαν τούτο σχέδιον, ε'σται τριώροφον και καταλαμβάνει επιφάνειαν τόσην, δαος εἶνε δ χώρος του 'Εθνικού Τυπογραφείου εν τή ὁδώ Σταδίου, ενθα θά ἀνεγερῦή. Ἐν αὐτώ συμπεριλαμβάνονται και αἱ δύο 'Εφορεῖαι' Αττικής και Αθηνών, τό Γενικόν Λογιστήριον και τά πέντε Ὑποταμεῖα.

Ἐν τή συνθέσει καταδηλούνται τρεις γενικαι γραμμάί διαιρέσεως: α') ἡ τών Ταμείο)ν, β') ἡ τών Γραφείων και γ') ἡ του διαμερίσματος τοῦ Υπουργού. Ἀπό τής κατανομής τών τριών τούτων γενικωτέρων γραμμών, ἤτοι τοῦ τμήματος τοῦ διατελούντος εν ἀμέσω και ἐνδελεχεῖ σχέσει προς τους πολίτας, τοῦ τμήματος τοῦ καθωρισμένου ειδικώς διά τό προσωπικόν τού Υπουργείου, και τοῦ τμήματος τοῦ **ανα**γομένου εις τό πρόσωπον τοῦ * Υπουργού ορμηθείς δ Καλλιτέχνης, προέβη εις τήν ἐξεύρεσιν ευκρινών αξόνων, οἵτινες καθιστώσι τήν δλην οἰκονομίαν τής συνθέσεα)ς κλασσικήν, πάσα δ' ἡ διαίρεσις ελίσσεται **ομαλή** και αρμονική καθ' δλας αυτής τάς γραμμάς.

Ἀπό τής οδού Σταδίου, ενθα τέτακται ἡ κυρία πρόαοψις τού οικοδομήματος, ευρεία μαρμάρινη κλῖμαξ και τρεις μεγαλοπρεπείς πυλώνες ὁδηγούσι προς τό τμήμα τών ταμείων, και φέρουσι προς δλα τά διαμερίσματα τοῦ Μεγάρου και προς δλους αὐτοῦ τους ορόφους. Ευθύς τώ εἰσιόντι διανοίγεται ευρύ προστώον, εκατέρωθεν τοῦ όποιου κείνται τά δύο Ταμεία, τό τών **Ειοηράξεων** και τό τού **Χαρτοσήμου,** μεθ' δ ἀφ' ενός μεν ένθεν και ένθεν μαρμάρινοι κλίμακες ὑψούνται προς τους λοιπούς ορόφους, ἄλλη δ' ὀλιγόβαθμος αὔτη προς μέγαν πρόδομον, τον κεντρικόν πρόδομον τών Ταμείων εὐρυν και μεγαλοπρεπή, από τοῦ όποιου ἀναπετάννυνται τά τρία ἕτερα Ταμεία, τό τών επαρχιακών πληρωμών, τό τών Συντάξεων και τό Κεντρικόν, μετά τών αιθουσών τών πληρωμών. Ἡ συγκέντρα)σις ἀπάντιον τών Ταμείων επί τό αυτό, ἡ αυτοτέλεια εν ιοῖς καθ' ἕκαστα τούτων και τό συναπτόν και ἁρμονικόν εν τώ συνόλω, ούτως ώστε και προς εαυτά και προς τους πολίτας και προς τό δλον τών υπηρεσιών τού ' Υπουργείου νά επικοινωνώσι και νά λειτουργώσιν ευχερώς και μεθοδικώς, ἡ δε κυκλοφορία τοῦ πλήθους νά εἶνε ακώλυτος καί ομαλή, απετέλεσαν τό πλήρες και τό τέλειον εν τή ταξινομήσει αυτών και τή γενική διατάξει.

Ἡ ασφάλεια τών Ταμείων καί Ιδίως του Κεντρικού εἶνε πληρέστατη. Τό Ταμεῖον τούτο τοποθετείται εν τώ ἄξονι τοῦ Οικοδομήματος καί περιβάλλεται υπό περιδρόμου (chemin de ronde), διά τήν ἐ'φοδον τής φρουράς. Τό δω/ιάτιον ενώ εἶνε εντετειχισμένον τό Θησαυροφυλάκιον εἶνε εκτισμένον διά διπλών τοίχων, ὧν ἡ κατασκευή γενήσεται διά καθέτως διεσταυρωμένων σιδηρών ράβδων τοσούτον πυκνώς, ώστε νά μη εἶνε εφικτή ἡ διέλευσις ανθρωπίνου σώματος, τά δε διάκενα θέλουαι κτισθή διά θηραϊκής γής και σκληρών λίθων. Μεταξύ τών δύο τούτων τοιχίων ἀφίεται κενόν πληρωθαόμενον δι' ὁλ,ισθηρών αντικειμένων, χύδην και μή εντετειχισμένων, ούτως ώστε συντελούμενης τυχόν διατρήσεα)ς τοῦ ενός τών τοίχων ταύτα καταπίπτοντα, νά παρεντίθενται ως πρόσκομμα είς τήν διάτρησιν καί τού δευτέρου τοίχου. Δοκιμά'Ι γενόμενοι απέδειξαν δτι διά νά διατρηθώσι καί ο'ι δύο τοίχοι ἀπητήθη εργασία 7 ωρών καί 35" χωρίς νά κατορθωθή καί ἡ διάρρηξις τοῦ Θησαυροφυλακίου. Καί ἀπό τοῦ πυρός εξασφαλίζονται ταύτα ώς καί τό δλον οικοδόμημα, ἀλλά καί εν ἡμέραις στάσεων καί αναρχίας κατά τών διαρπαγών υπό τών υχλ,οκρατικών στοιχείων ελήφθη πρόνοια, εμβαπτιζομένου τοῦ Θησαυροφυλακίου εν διαστήματι 4 λεπτών τής ὁ'ίρας εντός τοῦ ὑδατος.

Τήν δευτέραν γενικί/ν γραμμήν διαιρέσεως ἀποτελοῦαι μεθ' δλων τών λοιπών υπηρεσιών τά αρχεία, ὧν ἡ διάταξις παρίσταται λίαν επιτυχής. Ταύτα ώς ἀπαρτίζοντα οιονεί τους πνεύμονας τής δλ,ης λειτουργίας τού Ιδρύματος εχονται αμέσως πρός πάσας αυτού τάς υπηρεσίας τοσούτον εὐμεθόδως καί τοσούτον προσφυούς, ἀίστε και τήν ιδίαν αυτών αὐτοτέλειαν νά ένέχωσι, καί προς τό σύνολον νά ἁπτωνται αμέσως καί προαφόρως. Τά αρχεία κατέχοντα τό κέντρον τοῦ κτιρίου ἀρχονται ἀπό τών υπογείων αὐτοῦ και ὑψούνται μέχρι τής στέγης, διασχίζοντα δε πάντας τούς ορόφους καταλαμβάνουσι τά δάπεδα αυτών ουχί καθ' δλον τούτων τό πλάτος, ἀλ,λά κατά τά $^{4}/_{5}$ τοῦ υπολοίπου $^{1}/_{3}$ διανοιγομένου εν κενό ἀπό τής στέγης μέχρι τοῦ βάθους τών υπογείων. Σιδηραῖ κλιμακίδες, ανελκυστήρες καί ὁλισθητήρες ((/lissiers) τίθενται προς ταχεῖαν εξυπηρέτησιν αυτών.

Πάσαι αἱ λοιπαί ὑπηρεσίαι ταξινομούμενοι ωσαύτως λίαν μεθοδικώς, ενέχουσαι δ' ἁμα καί τήν αὐτοτέλειαν αυτών, καί τό συναπτόν και ἁρμονικόν εν τώ συνόλω, τίθενται εν τοις λοιποῖς δυσίν δρόφοις, ους καταλαμβάνουαιν εξ ολοκλήρου πλην μέρους αυτών επί τής προσόψεως τής οδού Πανεπιστημίου, δπερ καθιεροῖ'ται διά τό Γενικόν Λογιστήριον με ἰδιαιτέραν δλως εἴσοδον.

Ἡ τρίτη γραμ/ή αποτελεί τήν ὑπουργικήν πτέρυγα. Ἀπό τής οδού Πανεπιστημίου, εφ' ης ἡ ετέρα τών μεγαλοπρεπών προσόψεων τού οικοδομήματος καί διά καγκλιδωτής αὐλείου πολυτελούς θύρας, διανοιγομένης εἰς τιμητικήν Αὐλήν, ἀγόμεθα πρό τής μαρμάρινης κλίμακος καί τής ειδικής εισόδου τού Υπουργού, μέχρι τής ὁποιας διειαδύεται τό ὄχημα αὐτοῦ. Εκατέρωθεν τής αυλής ταύτης δύο ετεραι εἴσοδοι κατέναντι ἀλλήλιον κείμενοι εἶνε προωρισμέναι διά τούς Πρέσβεις καί 'Επισή/ιονς ξένους καί διά τούς συνυπουργούς. Προστώον καί πρόδομος επίσης μεγαλοπρεπής προκύπτει, καί κλίμακες μαρμάρινοι ὁδηγούσιν εἰς τά διαμερίσματα τού Υπουργού, τά κείμενα εἰς τό ὕψος τοῦ πρώτου ορόφου επί τής προσόψεως τής ὁδοῦ Πανεπιστημίου καί ἅτινα αποτελούνται εκ

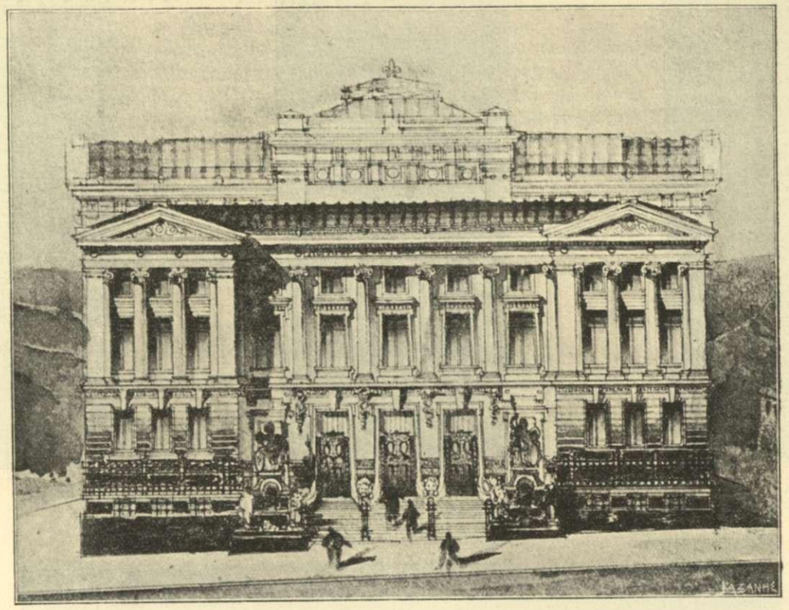

ΠΡΟΣΟΨΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ

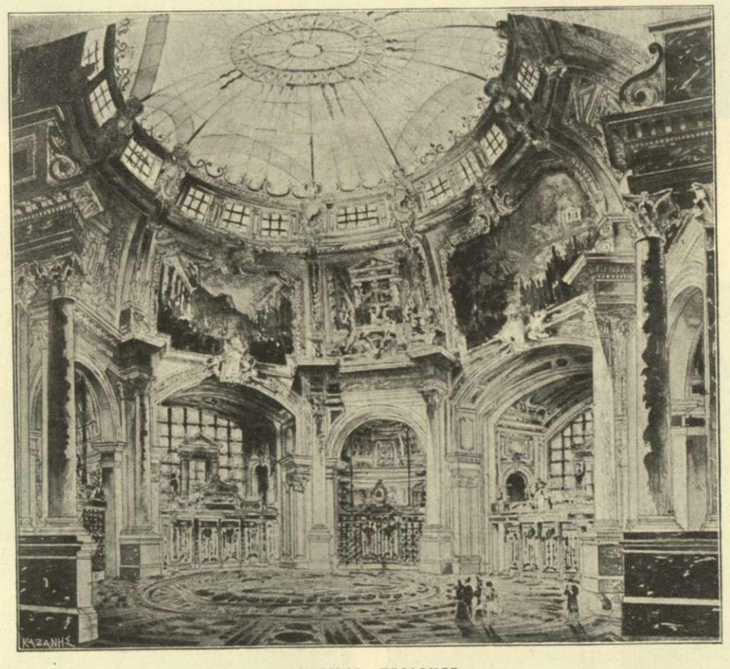

ΚΕΝΤΡΙΚΟΣ ΠΡΟΔΟΜΟΣ

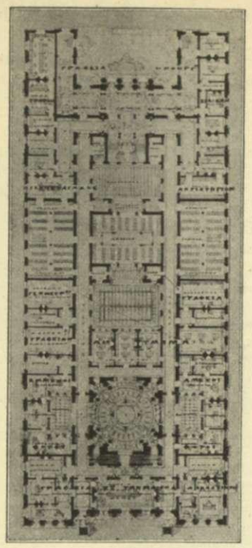

ΚΑΤΟΨΙΣ Α' ΟΡΟΦΟΥ

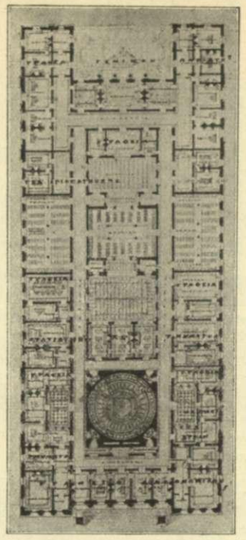

ΚΑΤΟΨΙΣ Β' ΟΡΟΦΟΥ

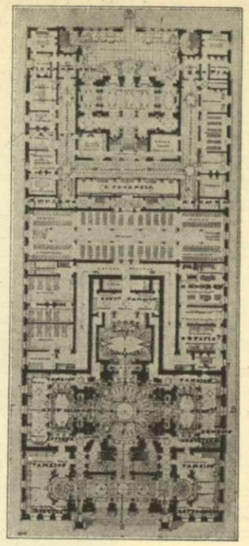

ΚΑΤΟΨΙΣ ΙΣΟΓΕΙΟΥ

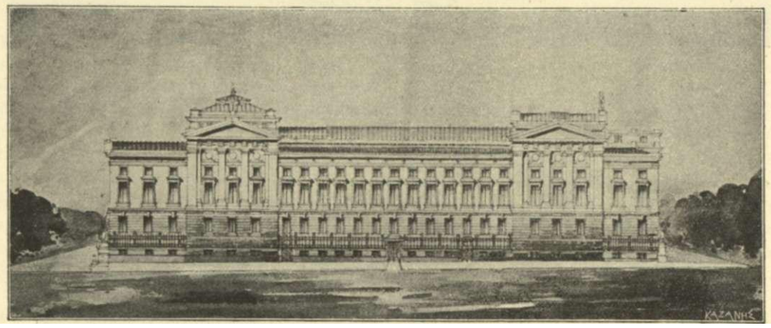

ΠΡΟΣΟΨΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΑΡΣΑΚΗ

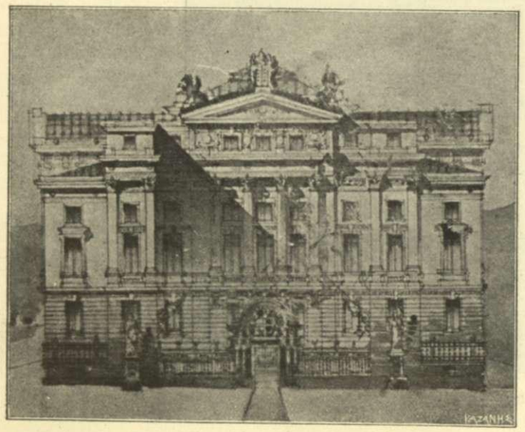

ΠΡΟΣΟΨΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

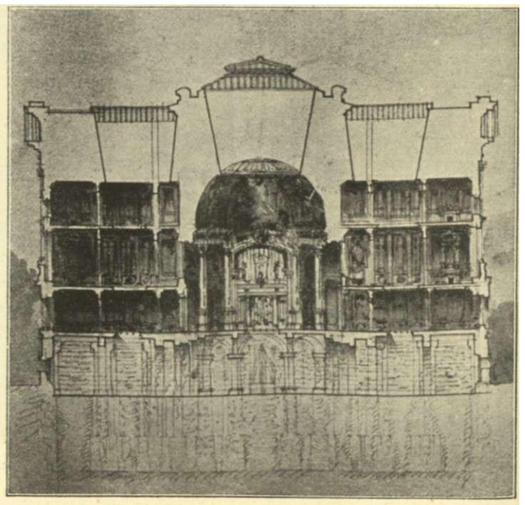

ΕΓΚΑΡΣΙΑ ΚΑΘΕΤΟΣ ΤΟΜΗ

τοιων αιθουσών, της του Γραφείου του ' Υπουργού, της τών άκροάσεοίν και της τών Υπουργικών διασκέψεων. Ταύτα εν τώ συνόλω αυτών προεικονίζουσιν εν τή καθόλου άπόψει τον ώς ίνέχοντα ΐδιόν τινα άρχιτέκτονικόν χαρακτήρα, όστις διατυπονται επίσης και επί τής προσόψεως ταύτης, χαρακτήρα τοιούτον αυνάδοντα μάλλον προς ίδιον τού Υπουργού μέγαρον, διότι το τμήμα τούτο τού Οικοδομήματος, καίτοι, ώς εν τ// ίύσει κρατεί, δεν αποτελεί τήν κατοικίαν τού Υπουργού, καθό όμως τόπος έ'νθα λαμβάνονσι χώραν επισήμων έντενξεις, και υψηλών επισκέψεις, και διασκέψεις υπουργών, δέον νά περικλείη τον ιδιάζοντα τούτον τύπον, και νά προβάλλ}] μάλλον Ιπιμεμελημένον ώς πρός τε ιόν διάκοσμον και τό νπέροχον εν γένει, Αλλ' εν ταύτώ νά ανναποτελή μέρος τού όλου, και πρός τήν δλην γενικήν τού μεγάρου Άρχιτεκτονικήν διατύπωσιν νά εχηται εν ***αρμονία:***

Αί Έφορεΐαι Αττικής και Αθηνών μετά τών 5 υποταμείων τίθενται εν τώ ίσογαίω και επι τών έκατέρα>θεν πλαγίων προσόψεων, εφ' ών φέρονται και ai ΐδιαι αυτών είσοδοι, άποτελ.ούααι ούτως ανεξάρτητα τμήματα, και έν τούτω αυνεχόμεναι πρός τήν όλην λειτουργίαν τού Μεγάρου άποτελούσι μετά τών λοιπών συλλύ]ββην υπηρεσιών τήν άρτιωτάτην παντός τού Υπουργείου άναπαράστασιν.

Τό Μέγαρον θά φωτ'ιζηται δι ηλεκτρικού φωτός, ή δε θέρμανοίς του θά γίνηται διά θερμαγώγών. Πάντα τά μηχανήματα ταύτα τοποθετούνται εν τώ κέντρω τού κτιρίου ¿ν τοις ύπογείοις ***αυτού.***

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ ΚΑΙ ΑΘΗΝΩΝ

Ευρισκόμεθα είς περίοδον αληθούς καλλιτεχνικού **οργασμού**. Αί δῦο καλλιτεχνικοί εκθέσεις του Παρνασσού και τών **"Αθηνών,** εις τάς οποίας άντεπροσιυπεῦθησαν πάντες σχεδόν οί παρ'**ήμῖν** ζωγράφοι **και** γλῦπται, καταδεικνῦουσι τήν ευγενή τάσιν του σύγχρονοι» καλλιτεχνικού πνεύματος **προς** τό αληθές **και** τό Καλόν, και τήν πραγμάτωσιν τών **υψηλών** τής Τέχνης ιδανικών.

Ε?ς τήν εύρῦχωρον και μεγαλοπρεπή αΐθουσαν του «Παρνασσού» οί ζωγράφοι μας κ. κ. Τακιοβίδης, Λύτρας, Μαθιόπουλος, Βολανάκης, Προσαλέντης, ΟΟωναΐος, Λεμπέσης, Γιαλοῦσης, Οικονόμου, Παρθένης, 'Αριστευς, Γιαννακόπουλος, Δημητρίου, Κρίνος Λουκάς, Ρίζος, Φρυδάς, Φωκάς, **αί** ζωγράφοι κυρίαι και δεσποινίδες Λασκαρίδου, Φλωρά, Φρειδερίκου, Παρίση, και οί ξένοι Carrier Belleuse, George Jaquet, A. Lallemand, Leconte de Nouy, L. Weecks, **Emile** Uhi, Franz Roubaud, και εις ΐδιαιτέραν μικράν αΐθουσαν ό **έν** Λονδίνω κάτοικων κ. Ανδρούτσος εκθέτων περί τάς 5° υδατογραφίας, και οί γλῦπται μας κ. κ. Θωμάς Θωμόπουλος, Δημητριάδης, Κωνσταντινίδης, Κρίνος Πέτρος, έκθέτουσιν **έ**'ργα, τινά τών οποίων **(ώς τα** έ'ργα τών Ίακωβίδου, Λῦτρα κλπ.) άποδεικνῦουσιν ώριμον καί ύπέροχον καλλιτεχνική ν ΐδιοφυΐαν, **άλλα τα** πλείστα τοῦτοη·, ίνα μή εΐπωμεν πάντα σχεδόν **τα** λοιπά, δεν δύνανται δυστυχώς **να** κριθώσιν άξια πολλού λόγου, στερούμενα ιδίου ύφους, ῦπομιμνήσκοντα ξένας τεχνοτροπίας, άμοιρα πάσης πλαστικής ή ζωγραφικής έμπειροτεχνίας, με συγκεχυμένους ή πενιχρούς χρωματισμούς, άνευ Ισχυρού σχεδίου, άνευ τολμηρός καί έπιβαλλοῦσης συνθέσεως.

Εις τήν επίσης ευρεΐαν, άλλ' ατυχώς στερουμένην καταλλήλου φωτός, αΐθουσαν του Δημαρχείου **ή** Καλλιτεχνική "Εκθεσις τών «Αθηνών», εκτίθενται επίσης **ικανά** **έ**'ργα εγκρίτων τής Τέχνης μυστών.

Οί ζωγράφοι μας κ. κ. Ροΐλός, Μποκατσιάμπης, Λαιιπάκης, Κοντόπουλος, Μηλιάδης, Χατζής, Γεραλής, ΓίαλΤνας, Δημητρίου, 'Αριστεῦς, Βικάτος, Βολανάκης, Γιαλοῦσης, Κοντιάδΐ]ς, Κουμελής, Λεμπέσης, Οικονόμου· αί δεσποινίδες Κοντοποῦλου, Σκοῦφου' οί ξένοι ζωγράφοι Mezzanotte, Maggi, „Ι γλῦπται μας κ. κ. Βρούτος, Θιομόπουλος, Κωνστκντινίδης, Λάιος, Μπονάνος, Φιλιππότης, Ξενάκης, Παρλιάρος, έκθέτουσιν **έ**'ργα μικρά, **έ**'ργα μεγάλα, σκίτσα, ελαιογραφίας, αγάλματα καί προτομάς μαρμαρίνας, γυψίνας, **πΐ**)λίνας. Εΐνε πάντα **έ**'ργα μόχθου καί σπονδής επιμελούς, μεταξύ δ' αυτών δεσπόζουσαν κατέχει θέσιν ό μέγας πίναξ τών Φαρσάλων τοί' κ. Ροϊλού, έ'να κομμάτι ζωής πολεμικής, μέ φυσιογνωμίας γνωστάς, όστις αιχμαλωτίζει κυριολεκτικώς και απορροφά τον έπισκέπτην, ανακαλών ημέρας αποφράδας μέ όλον τό ρίγος τών πένθιμων καί μελαγχολικών άναμνήσειυν,

Ή καλλιτεχνία μας εΐνε πλήρης μέλλοντος και ελπίδων.

ΤΙ καλλιτεχνία μας δέν υπάρχει κανείς λόγος νά μή προοδεῦση ακόμη, καί νά μή φθάση εκεί όπου χωρίς άλλο επιδιώκει νά φθάση. Καί φαίνεται ότι δέν θά βραδῦνη.

Ή μεταξύ τών καλλιτεχνών μας άμιλλα εΐνε καταφανής. 'Αλλά . . . καί κάτι άλλο, τό όποιον έ'πρεπεν ή μάλλον έπεβάλλετο νά μή εμφανίσιμη ποτε, δυστυχώς όχι μόνον ενεφανίσθη, αλλά καί επισήμως εκεί όπου έπ'οῦδενί λόγω έπετρέπετο, προ πολλού έγκαθιδρῦθη.

Ή διχόνοια. "Αλλοι επιμένουν εΐς άλλο όνομα δριμύτερον.

Ή διχόνοια διέσπασε τοΐ'ς καλλιτέχνας μας.

Ή τέχνη άντί να μας παρουσιασΟή έν τώ άρμονικώ καί έπιβλητικώ συνόλω της, διηρέθη είς τρία.

Πρώτη έμφάνισις είς τό Άκταΐον.

Δευτέρα εις τόν Παρνασσόν.

Τρίτη εις τό Λημαρχεΐον.

Απαιτείται πολλΐ] στοργή καί πολλή καλή θέλησις, όπως κατορθωθή η συνοχή τών τριών τής Τέχνης εμφανίσεων. Πόσοι όμως εΐνε εκείνοι, οί όποιοι παρηκολοῦθησαν καί τάς τρεις εκθέσεις;

"Ας μάς έπιτραπή νά φρονώμεν: πολύ ολίγοι.

Είμεθα πολύ νέοι ακόμη διά τήν τέχνην.

Αί συχναί εμφανίσεις της άντί νά μάς διεγείρωσι τό ενδιαφέρον, μάς κουράζουσι τουναντίον, καί κατ' αυτόν τόν τρόπον επιτυγχάνεται τό άντίστροφον του επιδιωκομένου.

Διότι πρέπει νά λεχθή ότι ουδεμία τών τριών εκθέσεων παρουσίασεν δ,τι επιτρέπεται νά περιμένωσιν οί εκλεκτοί τοῦ Καλού θαυμαστοί, καθώς δέν πρέπει νά λεχθή τί όφείλουσιν οί καλλιτέχναι μας να θυσιάσωσι χάριν τής Τέχνης, τήν οποίαν ευσυνειδήτως καί μέ στοργήν πολλά διά τό μέλλον δπισχνουμένην θεραπεῦουσι.

Ή «Ανατολή», τηρούσα πιστώς τό πρόγραμμα της, και ουδεμιάς φειδομένη Ουσίας, θ* αφιέρωση τό προσεχές 9°ν τεῦχός της εις τήν καλλιτεχνικήν δημοσίευσιν πολλών εκ τών εκλεκτότερων εικόνων τών δῦο εκθέσεων του Παρνασσού καί τών Αθηνών, ίνα οῦτω καταστή πραγματικωτέρα καί υπό πολλάς επόψεις επωφελής ή ανά τό Πανελλήνιον διάδοσις τής συγχρόνου καλλιτεχνικής μας κινήσεως.

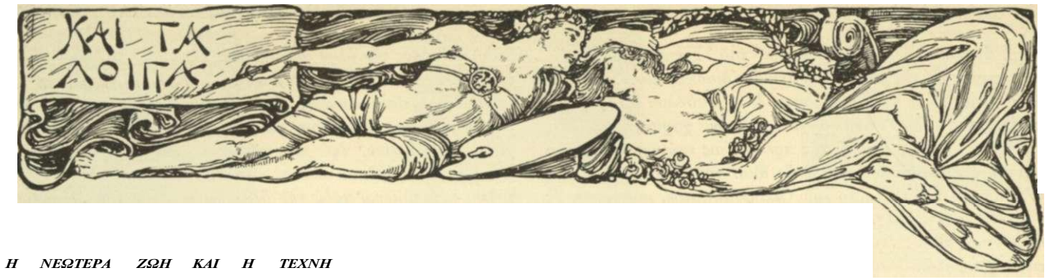

Η ΝΕΩΤΕΡΑ ΖΩΗ ΚΑΙ Η ΤΕΧΝΗ

Εγωιστικούς άπληστος και συμφεροντολογική ή χαρακτηρίζονσα τήν έποχήν μας τάσις, έποχήν καθ' ήν αδύνατον να κατανοηι)β ή τέχνη, λέγει ό Αλβέρτος Λάμμ είς το σύγγραμμα του «Ea vie moderne et l'art moderile)), δημοσιευθέν εσχάτως είς τήν γερμανικήν έπιθεώρησιν *uGesellscliaj t»* τής *Δρέσδης.*

Ό συγγραφεύς σφοδρώς παραπονείται κατά τής τοιαύτης τάσεως, φρονών οτι δεν πρέπει νά άναμένηται ουδεμία μεταβολή άπα τον παρόντα αιώνα, άδιστάκτως δέ πιστεύων οτι λαός, όστις θά έπεθνμει ν' απαλλαγή τής επικρατούσης χαρακτηριστικής συγχρόνου βαρβαρότητος ϋά ήτο τό αυτό ώς νά έ >πενδε πρός τήν καταστροφήν τον. 'Αλλ' ερωτάται τότε : Ή τέχνη εΐνε επιθανάτιος ;

Ουδόλως.

' Ενώ ή νεωτέρα ζωή, συνεπής προς τάς διδομένης αυτή ωθήσεις, διατελεί έν εξελίξει, οδηγούσα είς τάς κορνφάς και ϋψούσα ώς σημαίαν τά μετριώτερα τών ατόμων, άσφαλίζονσα τήν έπιτυχίαν του θριαμβεύοντας κτήνους, δημιουγείται διανοητική τις δύναμις, δλως διακεκριμένη άπα τής νεωτέρας αυτής ζωής, εντελώς κεχωρισμένη άπα αυτής εκ λόγων αντιπάθειας, αηδίας ή φρίκης.

Ή δύναμις, αί'ιτη συγκροτούμενη εκ τον ηθικού απανθίσματος τών κοινωνικών τάξεων, εΐνε ό φύλ.αξ και λ.ντρωτής τής νέας τέχνης, και είς ταύτην πι&ανώτατα ανήκει το μέλλον.

Ή τέχνη εχει καθωρισμένην άποστολήν. Είς ταύτην εναπόκειται νά έγκολπωθή τήν ζωήν, νά εξερεύνηση τά βάθη, προπαρασκενάση τάς αληθείας, καί έργασθή οπως αντελήφθησαν εν Γερμανία αι μεγάλαι καλλιτεχνικοί ψυχαί του Γκαίτε, Μπαΐελιν και Νίτσε.

Ή τέχνη εΐνε τό άδυτον μιας πνευματικής οικογενείας, ενός περιωρισμένου κύκλου υπέροχων φύσεων, και οχι έ'ρμαιον ταραχώδονς πολιτικής συμμορίας.

Τοιαύτη ή θέσις του συγγραφέως, όστις υπεραμύνεται νενρωδώς τής τέχνης, καλών τούς ολίγονς εκλεκτούς είς ευγενή ονναισισμον κατά τής πεζής βαρβάρον πλειονότητος, ή όποια ώς έκ τών συμφεροντολογικών της τάσεων αδυνατεί νά κατανόηση τήν μόνην ευγενή καί άξι'αν τον άνθρωπου κλ.ηρονομίαν τών μεταγενεστέρων.

ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

Γενικώς πιστεύεται οτι τό περισπούδαστον περί γυναικείας χειραφετήσεως ζήτημα εΐνε απόρροια τών νεωτεριστικών τάσεων τής εποχής μας και ότι δεν είχε τήν Ίστορίαν τον, καθό χρονολογού/ενον μόνον προ δεκάδων ετών.

"Ηδη όμως ή επικρατούσα πεποίθησις διαψεύδεται, έστω και μερικώς, κατά τήν διαβεβαίωσιν τον "Αγγλου άρχειοδίφον Harriett Mac Πquliam, ό όποιος γράφων εσχάτως είς τήν «Westminster Review» περί τον ανωτέρω ζητήματος αναλύει τά σχετικά έργα τών ***Agrippa de Nettesheim, sir Thomas Elyot, Lucrecia Gonzaga, Lucrecia Marmello, Poulain de la Barre, Dorothy Packington.*** *συγγραφέων του 16°" καί 17™ αιώνος όλων σήμερον εντελώς αγνώστων, αλλά τών όποιων τά άπολ.ογητικά εργα επί τής εποχής των μεγάλ.ως έξετιμήθησαν, πραγματενόμενα τό ζήτημα τής αποκαταστάσεως τής γυναικός είς τάς κοινωνικάς θέσεις κατ ΐαην πρός τόν άνδρα μοΐραν.*

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΝ ΡΩΣΣΙΑ

Άνεγνωρίσθη υπό του ρωσικού νόμον ή ίσότης τών δύο φύλων. Πάσης τάξεως γννή ελευθερως δύναται νά διάθεση τήν περιουσίαν της καί νά τήν διαχειρισθή κατά βούλ.ησιν και άνεξελέγκτως. Ό γάμος επιβάλλει είς τονς αυξενγνωμένονς τά αυτά καθήκοντα και τάς ιδίας ενθνναις. Γννή ιδιοκτήτρια, κόρη ή χήρα εχει ψήφον είς τάς συνελεύσεις του ***Zemstvo,*** *δΐνεται δ' απουσιάζοντος ή αποθανόντος τον συζύγου ν' άναμιχθή είς τάς συσκέψεις τον κοινωτικοϋ συμβονλ.ίον. Ως προς την έκπαίδευαιν, εξαιρέσει τών ανωτέρων σπονδών, ή 'Ρωσ'ις εχει ταύτα καί ό άνήρ πλεονεκτήματα. Ή μεταξύ εργατών και εργατίδων εχθρική αντιζηλία άπαντα είς μικροτέραν μοΐραν ή άλλαχοϋ, διότι ι/ έκ τής εργασίας αμοιβή εΐνε σχεδόν ίση, μάλιστα υπάρχει πραγματική αννα-δέ).φωσις μεταξύ εργατών και έργατίδων, υπαλλήλων τών δύο φύλων, φοιτητών και φοιτητριών. ' Εν τούτοις ή αχωγή διαφέρει, προ παντός ή τών νεανίδοίν, αναλόγως τής καταγωγής και τών χρηματικών πόρων. Είς τους ευγενείς ή έκπαίδευαις τής κόρης εΐνε λίαν έπιμεμελημένη. Ή ευγενής νεανις εχει όλους τονς διακεκριμένους καθηγητάς ε!; τί/Ϊ κατ' οίκον διδασκαλΐαν της, ή εκπαιδεύεται είς είδικόν ίνστιτοΰτον παρεμφερές πρός τάς σχολάς του ζΣαίν-Σύρ» τής Κ"5 δέ - Μαιντενόν. Αί θυγατέρες τών αστών άκολονθοναι τά μαθήματα τών γυμνασίων, άνώτεραι δέ. σπουδα'ι εΐνε προσιταί είς αντάς είς τά πανεπιστήμια, δπον σπονδάζοναιν ίατρικήν.*

Μερικαί ρωσίδες επιδίδονται είς τήν φιλολογίαν, γράφονσι μνθιστορήματα, ώς ή Σοφία Σμιρνόφ, ή Ραχήλ Οΐπηβ, ή Τατιανή Χιταέπκεν, ή Κούπενερκ, ή διενθύνονσι περιοδικά ώς ή Μαρία Τσέμπρικωφ, ή μεταφράζονσι τούς μεγάλους συγγραφείς Γάλλους, "Αγγλους, Γερμανούς, ώς ή Άννα Μπάρικωφ.

ΑΡΧΑΙΟΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

Διατί αί πρώται κοινωνίαι συνεκροτήθησαν και όνεπτύχθηααν είς άννδρα εδάφη ;

Ίδον ό όρισιός τον κοινωνιολ.ογικον θεωρήματος, τον όποιου τήν απόδειξιν επεγείρησεν άποτελεσματικώς ό "Αγγλος κοινωνιολόγος ***Hilgard*** *εξετάζων από γεωργικής απόψεως καί άποδεικνύων οτι αί πρώται κοινωνίαι και κατά συνέπειαν οί αρχέγονοι πολιτισμοί έγκαθιδρύθηααν σχεδόν πάντες εκεί οπον ή τεχνική άρδενσις έπεβάλλετο είς τον άνθρωπον, έπιξητονντα τήν παραγωγήν τών φυσικών προϊόντων.*

Ό συγγραφεύς καταδεικνύει διατί οί αρχέγονοι λαοί, προϊαίτατα λαμβάνοντες ύπ' όψει τό πλεονέκτημα τής αρδεύσεως, άντί νά έγκατασταθώαν είς χώρας δασώδεις οπον θά ήσαν ήναγκασμένοι νά παλαίσουν καί πρός τό άγονον τον εδάφους καί εναντίον εχθροί όπισθεν ίσως ενός έκάστον δένδρου ένεδρεύοντος, προετίμησαν νά επιδοθούν είς καλλιεργητικός εργασίας, τών όποιων τά κανοποιητικά αποτελέσματα ηδύναντο να προδιαγνώσονν. Αί έργασίαι ανται μάλιστα κατέδειξαν τήν ανάγκην τής συμπράξεως τών ενεργειών, δηλ. τήν δημιουργίαν και τόν δρυανισμόν τών κοινωνιών, αί όποΐαι διά τής εργασίας ενημεροναι θά προεκάλονν τήν έπίθεσιν τόν κατοίκων τών δασών, ορδών βαρβάρον πολεμικών καί κατακτητικών κατά τήν ίστορίαν πλ,είατων εκ τών αρχαίων κρατών.

ΤΟ ΔΙΑΖΥΓΙΟΝ ΕΝ ΙΣΠΑΝΙΑ

Έκτενεατάτην μελ.έτην επί τον περί διαζυγίου νόμου καί τών ατοπημάτων τον άφιερεί ό ισπανός συγγραφεύς Ε. Γονζάλ.ες Μπλάγκο εις τήν Ίσπανικήν έπιθεώρησιν «Espana Moderna» τής Μαδρίτης.

Ό συγγραφενς δεν εΐνε οπαδός τον διαζυγίου, φρονεί δε οτι πρέπει να μένωμεν ευχαριστημένοι με τόν χωρισμόν καί νά μή άντιγράφωμεν τήν μωρίαν τών άλλων εθνών. Κατ' αυτόν τό άδιάλντον τον γάμου οφείλει νά παραμένη ώς τό υπέρτατον έλατήριον κοινωνικού έμφντον έν Ισπανία, στηρίζει δε τήν θέαν ***(thèse)*** *τής μελέτης του επί παρατηρήσεων ιστορικών, θρησκευτικών, δικονομικών, οικονομικών, θεμέλιων τό επιχείρημα του επί εκατοντάδων γνωμών, μεταξύ τών όποιων τίνες δνστνχώς στερούνται τής κατ ' εξοχήν αυθεντίας.*

ΥΠΗΡΞΕ ΠΟΤΕ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΓΙΓΑΣ ;

Ό Γάλλος φυσιοδίφης Μαρκελλΐνος Μπούλ εξετάζων τό ζήτημα «περί τών άλλοτε γιγαντωδών πλασμάτων» τής άργεγάνον περιόδου μέχρι τής τεταρτοθέτου ***εποχής,*** *καταδεικνύει, αντιθέτως πρός τήν κατά τό μάλλον ή ήττον επικρατούσαν Ίδέαν, οτι ό άνθρωπος, καί κατ' αυτήν ακόμη τήν αρχήν τής τεταρτοθέτον εποχής, πιθανήν χρονολογίαν τής εμφανίσεως του τουλάχιστον είς τάς ημετέρας χώρας, ουδέποτε υπήρξε πλάσμα γιγαντώδες. Οι αρχαιότεροι ανθρώπινοι σκελετοί δέν μαρτυρούν ανάστημα νψηλότερον τον τών συγχρόνων ανθρώπων. Ασθενής τάς δυνάμεις ό ημέτερος πρόγονος διάγει έν άρχή βίον άδλ.ιον, αλλ' εχει διά νά παλαιοί] κατά τών στοιχείων καί τών περιστοιχιζόντων αυτόν θηρίων θανμάσιον ό'πλον, τήν διάνοιάν τον, δυνάμει τής όποιας δέν έβράδννε νά έξέλθη νικητής έκ τής κατά τής κτηνώδονς δυνάμεως ταύτης πάλης.*

Τά πρώτα ΰπό τον άρχεγόνον άνθρώπον έφενρεθέντα αγχέμαχα λίθινα καί όστεΐνα όπλα καταδεικνύονν τήν σωματικήν άδνναμίαν τον απέναντι τών γιγαντωδών θηρίων, ατινα συνήντα είς εκαστον βήμα του, καί τά όποια τω διημφισβήτουν τροφήν καί κατοικΐαν.

Η ΔΙΑΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΒΟΥΔΔΙΣΜΟΥ

Κατά τήν γερμανικήν έπιθεώρησιν «Freie Wort', σημαντικός επί τής εποχής μας έπετέ).εσε προσόδους ό βονδδισμός έν Ινδία καί τή δυτικί Ευρώπη. Ή δρασις τής θρησκείας τον Έρημίτον τών Σακιά iQakia) χρονολογείται άπό τον τελενταΐον τέταρτον τον 19™ αιώνος διά τής κατά τό 1891 ιδρύσεως τής Έταιρήας τον M&ΠΑ ***Boddhi*** *= Μεγάλον Βονδδα έν Κολόμβο) (πρωτενούση τής νήσου Κεϋλάνης τον Ίνδοστάν), εταιρείας έχούσης όργανον δημοσιογραφικόν Εκδιδόμενον άγγλ.ιστί, άδιακόπως δε ένασχολούμενον περί τής προπαγάνδας είτε διά τής δημοσιεύσεως ιερών βιβλίων, είτε διά τής άπό σκηνής διδασκαλίας, ώς έν Καλκούττη, τού βίον τον Βοϋδδα, ή θρησκεία τον όποιον αποκτά οπαδούς οχι μόνον έν Ανατολή άλλα καί έν Αγγλία, οπον εις πατρίκιος τον βασιλείου δημοσία εσχάτως ήσπάσθη τόν βονδδιαμόν. Έν Λίβερπουλ,)) οί βονδδισταί εχονν ΐδιον ναόν : έν Ιαπωνία βονδδική αποστολή έπιτνγχάνει τελεσφόρως είς τάς προσηλυτιστικάς ενεργείας της χάρις είς τήν δίς τον μηνός Εκδιδομένην άγγλιστί έπιθεώρησιν The* ***tight*** *of Darma, ήτοι τό Φως της Δάρμας, προβλέπεται δε οτι αί σύνοδοι τών άνατολιστών, αί όποΐαι θά συγκροτηθούν έν* ***Hanoi*** *και* ***KΙΟτΟ,*** *θά σνντελέσονν μεγάλως είς τήν τελεαφόρον δρασιν τής προπαγάνδας.*

ΑΙ ΣΧΟΛΑΙ ΤΗΣ ΑΠΑΓΓΕΑΙΑΣ ΕΝ ΡΩΜΗ

Περί τών έν Ρώμη σχολ,ών τής απαγγελίας έλ,άχιατα εΐνε γνωστά ακριβώς καί ταύτα έκ τίνος ανγγράμματος Σενέκα τον ρήτορος γεννηθέντος έν Κορδούη καί διδάξαντος τήν ρητορικήν έν Ρώμη περί τό 61 μέχρι τον 32 π. Χ.

Ή απαγγελία, κατά τήν έννοιαν τών Λατίνων, εΐνε ή ρητορική άασημαις, ή μελ.έτη καί οί τρόποι τής τέχνης τον ρήτορος, δηλ. ή τέχνη τον χειρίζεσθαι τόν λ.όγον, όστις μεγάλην είχε σημασίαν παρ' άρχαίοις.

Αί ρητορικαί ανται σχολ.αί έγκατεστάθηααν είς τήν Ρώμην περί τό τέ).ος τής Δημοκρατίας καί κατά τήν αρχήν τής βασιλ.είας του Αυγούστου, κατά τό πρότυπον τών Έλ).ηνικών. Οί "Ελληνες έδίδασκον τήν τέχνην τον όμιλεΐν κατά προτίμησιν θεωρητικώς, άλ,λ' οί Ρωμαίοι ένηαχολ.οϋντο είς τό πρακτικόν μέρος. Μαθηταί καί διδάσκαλοι ήμιλλώντο είς αντοσχεδίονς λόγονς, καί τά περιφανέστερα πρόσωπα, ώς αντός ό αυτοκράτωρ, παρίσταντο εις αυτούς τούς αγώνας τής εύγλωττίας, συνισταμένους είς άντιλογίας, ών τά θέματα ελαμβάνοντο ώς επί τό πλείστον έκ του οικογενειακού βίου. Ό Σενέκας περιέσωσεν έκ τής λήθης αποσπάσματα τινα αυτών τών ρητορικών αβψιαχών.

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΩΝ ΒΙΒΑΙΩΝ

Ή τεραστία πρόοδος τής βιομηχανίας τον βιβλίου βαίνει όλονέν καταπληκτικώς αυξανομένη εις τρόπον ώστε νά μή θεωρήται πλ.έον ύπερβολ.ή ή φράαις: «κάθε στιγμή εκδίδεται καί εν βιβλίον εις τι μέρος τον κόσμον ».

Είς μόνην τήν Βόρειον Άμερικήν νπολ.ογΐζονν ανήκοντα αριθμόν βιβλίων άνερχόμενον εις τό 700 έκατομ., αναλογούντα δ' ώς έπεται είς τονς κατοίκονς καί τά δημόσια ιδρύματα. Είς τάς οικογενείας 420 έκατομ., είς τούς επιστήμονας, διηγόρονς, αννγραφεις, έφενρετάς 150 εκατ., είς τούς έκδότας καί βιβλ.ιοπώ).ας 60 εκατ., είς δημοσίας βιβλιοθήκας 50 εκατ., εις βιβλιοθήκας λ.νκείων καί γνμνασίων 12 εκατ., είς σπονδαστάς 8 εκατ.,

'Επί τη βάσει τον ανωτέρω αριθμού νπολ.ογΐζονν τά ποσόν τών βιβλ.ίων καθ' όλον τόν κόσμον, ώς έπεται :

Ήνωμέναι Πολιτεΐαι . .	*700*	*έκατ.*
Δυτική Ευρώπη. .	*1800*	»
"Αλλ.α μέρη τού κόσμου .	*240*	»

ήτοι έν συνόλω 3 διεκατομμύρια 200 εκατομμύρια βιβ/.ίων. 'Αλλ.' ό τεράστιος αντός αριθμός δέν εΐνε μόνιμος, διότι αί εκδόσεις διαδέχονται άλλήλας καταπληκτικώς, λαμβανομένον νπ' Οψει οτι ή Γερμανία εκδίδει 25 χιλ. βιβλίων ετησίως, ή Γαλ/.ία 13 χιλ., ή Ίταλ.ία 10 χιλ., ή 'Αγγλία 7 κτλ. Εκδίδονται λ.οιπόν κατ' έ/.άχιστον 75 χιλ. κατ' έτος είς όλον τόν κόσμον. 'Υπολ.ογιζομένον δέ ότι εκαστον βιβλ.ίον τνπώνει κατά μέσον όρον χΟ.ια άντΐτνπα, τό ανωτέρω ποσόν τών 3 διεκατομ. 200 έκατομ. αυξάνεται ετησίως κατά 75 νέα εκατομμύρια.

'Επί τή ευκαιρία ταύτη παραθέτομεν πίνακα τον αριθμού τών βιβλίων τών μεγαλ.ειτέρων βιβλιοθηκών τον κόσμον

Εθνική Βιβλ.ιοθήκη Γα/.λίας .	*3*	*έκατομ.*
Βρετ. Μονσείον τον Λονδίνου	*2*	»
Αύτοκρατ. Βiβ).. Πετρονπόλεως	*1.500*	*χιλ.*
	1	*έκατομμ*
	700	*χιλ.*
	600	»
Μονάχον.	*550*	»
	550	»
	500	»
Κοπενάχης	*500*	»
	500	»

0 ΦΛΑΜΜΑΡΙΩΝ ΠΕΡΙ ΜΑΡΤΙΝΙΚΑΣ

Ό περιφανής Γάλλος αστρονόμος και φνσιοδίφης Κάμιλλος Φλ,αμμαριών, εξετάζων τά προκαλέσαντα τήν καταστροφήν τής Μαρτινίκας αίτια, εκφράζει τήν γνώμην οτι ή εκρηξις τον ορονς Πελέ προήλθεν, ώς ολαι αί ηφαίστειοι εκρηξεις, έκ τής έν τφ βάθει τον κρατήρος υφισταμένης υπερβολικής πιέσεως τών υδρατμών, προσθέτει δέ οτι « θά ελθη Ίσως ή ήμερα, καθ' ήν ή επιστήμη, ήτις ήδη άπεκάλνψε τά αίτια, θά κατορθώση νά προδιαγνώσκη εγκαίρως τάς δονήσεις ταύτας τον εδάφους πρός αποφυγήν τών έπακολονθονντων τρομερών δυστυχημάτων. 'Αλλά μέχρι τούδε δ,τι έγράφη, άναφερόμενον είς την πρόβλεψιν τών ηφαιστείων εκρηξεων καί κυρίως επί τών σεληνιακών περιοδικοτήτων, μοί φαίνεται λίαν άμφίβολον». "Οσον άφορα το μέλλον τής Μαρτινίκας, φρονεί οτι δέν απειλείται άπό νέαν καταστροφήν, έν τούτοις ι ομΐζει φρόνιμον του λοιπόν τήν έλλογήν πρός κατοικΐαν άλλων μερών ιδίως πρός Βορράν ή Ανατολάς πρός το μέρος τής αγγλικής αποικίας τών Αντιλλών ***Trinité,*** *όπερ εΐνε προτιμότεροι νπό εποψιν αποφυγής τών κνκλώνων.*

Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Ποία θά εΐνε ή θρησκεία τον μέλλοντος;

Ζήτημα δυσεπίλντον έπί τον παρόντος απολύτως, δ'σον καί περίπλοκον έν τφ άκριβεϊ καθορισμώ τών γενικωτέρων τον λεπτομερεών, πραγματεύεται 5 "Αγγλος συγγραφενς Η. 0- \VcIIs εν τή υπό τον τΐτλον «ΑηϋοίραΗοη» τελενταία πραγματεία τον.

«Ουδεμία, λέγει, εκ τών υφισταμένων θρησκειών δύναται νά λύση τό μέγα τοντο πρόβλημα τον μέλλοντος, οπερ σκοπόν έχει νά καταστήση τούς άνθρώπονς καί εκάστην νέαν γενεάν τονς κρατίστονς τον σκοπουμένου παράγοντας, είς τρόπον ώστε άπό γεννήσεως είς γέννησιν ή ζωή κατά προϊόντα λόγον νά εΐνε άπηλλαγμένη παιτος δ,τι γίνεται έμποδών είς τήν έξέλιξΐν της, τών κατ' έπιβολήν λατρειών, τών προ τής ισχύος γοννκλισιών, τών άνενφημιών τής δόξης καί γενικώς παντός δ,τι επιβάλλεται είς αντήν, ένώ συγχρόνως ο'ικτρώς συγκρούεται πρός τήν απόλυτον λογικήν, τήν φνσιολογίαν καί τάς νεωτέρας τού πολιτισμού απαιτήσεις».

ΕΙΣ ΑΒΒΑΣ ΝΕΩΤΕΡΙΣΤΗΣ

Ό άββάς ***Hébert*** *εις τινα μελέτην του διαλογικήν έκδοθεΐσαν νπό τόν τΐτλον «Souvenirs dAssise» απαντών είς τό ερώτημα: « Δύναται τις νά παραμείνη] καθολικός χωρίς ονδέν νά θναιάαη άπα τήν λ.ογικήν τον καί μ' εντελή διατήρηοιν τών νεωτέρων εξαγομένων τής φιλοσοφίας καί τής κριτικής;» αποφαίνεται αρνητικώς εκφράζων άπερφφράατως καί είλικρινώς τήν γνώμην τον. Ή παρρησία δμως αντη τον νεωτεριστοϋ άββα τώ έστοίχισεν ακριβά, διότι αμέσως άφηρέθη άπ' αντον, τή διαταγή τού Αρχιεπισκόπου τών Παρισίων, ή διενθνναις τής έν Παρισίοις «Σχολής τον Φενελών», δπον έπί δλόκληρον είκοσαετίαν έδίδαακε τήν φιλοσοφίαν. 'Επί τή άρνήαει τον δέ, δπως αναίρεση τό δημοαίενμά τον, έσηρύχθη έκπτωτος; δλ,ων τών εκκλησιαστικών τον δικαιωμάτων.*

ΒΙΚΤΟΡΙΑ ΔΟΡΙΝΗ

ΕΛΕΝΗ ΔΟΡΙΝΗ

Μέ πλήρη αχεδόν αΐΟονοαν εγεινε πρό ήμερων ή εναρξις τών συναυλιών της Μουσικής Εταιρείας δια των υδελφών Δορίνη, παριαταμένου του ωραιότερου και εκλεκτότερου Αθηναϊκού κόσμου. Το πρόγραμμα των αδελφών Δορίνη άπηρτίζετο ολόκληρο* εκ ρωσικών ασμάτων του Τσαϊκόβσκη, Γκλίνκα, Μονούσκα και δύο Ελληνικών, της «Αγνωστου», και ωραίας τινός «Νυκτωδίας» τοϋ Λαμπελέτ. Αι αδελφοί Δορίνη, δύο αστέρες, οΐτινες ϋά ήδύναντο Ίσως να διαλ,άμψωσι περιαασότερον εν τω ϋεάτρφ ή εις κλειστή* αΐθουαων συναυλιών, εψαλ,αν με πολλή* χάριν και γλ.ναύτητα έπισπάσασαι θερμά και επανειλημμένα χειροκροτήματα. Ή έκγύμνااις της ορχήστρας διευθυνομένης υπό τοϋ κ. Κρέμσερ ήτο τελεία, και μετά λαμπρός επιτυχίας εξετελέαθησαν νπ' αυτής ή εισαγωγή τής Β' πράξεως της Φρυνης του Saint - S&ëïlS, τό Menuet fleuri του Γκάνν, και ή σερενάτα τον Γ'Περνέ. Έν γένει εξαιρετική επιτυχία περιποιοϋσα πλήρη τιμήν εις την Μουσική* Εταιοείαν.

Κόρη τοϋ αειμνήστου διευθυντού του φιλ.ολογικον περιοδικού έ' Ιλισαός» και σεμνού ποιητοϋ Κούρτελ.η, τάς ευγενείς οικογενειακός παραδόσεις τον όποιον).ίαν επιτυχώς μέλλει να συνέχιση ή Δ'ί Λιμλία Κονρτελη, καλλιτέγνις και άβρά ποιήτρια οννδυάζουσα ψυχής εύγένειαν και κάλ.λος μορφής, ενεφανίσθη τό πρώτον εις τό* φιλ.ολογικον κόμον δια τής έσχάτοις εκδοθείσης υπό τό* τίτλ,ο* « Χρυσάνθεμα * ποιητικής συλλογής της.

Ή «Ανατολή · ευχαρίστως δράττεται τής παρούσης ευκαιρίας οπως από τω* στη/.ών της γνωρίση εις τό κοινόν τή* εύέλ.πιδα νεαράν ποιήτρια*, τής οποίας τό μικρότερο* προσό*, εΐνε ή χαριτωμένη αφέλεια τής εμπνεύσεως, ή άπαλότης του στίχου και ή τρυφερότης τών εκφραζόμενων αίοϋημάτα>ν.

Δια τή* Δ'ιά Κούρτελη έά* /.εχϋ/') ΐίτι οϋ* τφ χρόνοι διαπρεπή θα κατα/.άβ// ϋέοιν εν τφ συγχρόνφ Παρνασσιο, δεν εΐνε ουδόλως αβέβαιοι, ώς τούτο εξάγεται εκ τίνων τελευταίων τη; ανεκδότων εισέτι ποιημάτων, έξ ων και τό κατωτέρω δημοσιευόμενον.

ΑΛΑΒΑΣΤΡΟ

Τό βύζο τό αλαβάστρινο
ΠοΟ μύρα πλήθια κλειοΰσε,
Πετρα κακή τό σύντριψεν
Έκεΐ πού μόνο έζοϋσε.

Ό,τι βαθειά έφύλαγε,
ΈχύΟηκε τριγύρω,
Κι' άπ' τα συντρίμμια όποιος διαβί)
Νοιώθει σαν άγιο μύρο.

Και τήν ψυχήν έσύντριψε
Τοϋ βάρδου μαύρη μοίρα,
Κι' άπ' τά συντρίμμια χύθηκαν
Τρισαγιασμένα μύρα.

Κάθε του στίχο; σύντριμμα,
Κάβε ρυθμό; του μύρο.
Κι' όποιος ακούει τή ρίμα του,
Κάτι άγιο νοιώθει γύρω.

ΚΑΡΛΟΤΤΑ ΒΙΤΧ

Αφίχϋη ή περίφημος αοιδός καλλ.ιτέχνις Καρλόττα Βίτχ. Ή Δαν'ις καλλιτέχνις θα δώσΐ] έν τω θεάτριο τών «Βαριετέ* δύο παραστάσεις κατά τή* 19 και 20 Νοεμβρίου. Ή Καρλόττα Β'Ιτχ εί*ε ή ήγαπημένη τής Δανίας αοιδός, οπου κατ αρχάς διέπρεφεν ώς όρχηστρις τοϋ Βασιλ.ικοϋ θεάτρου, ενθα έδρεψε δάφνας και θριάμβους υπό τό όνομα ι) μικρά Λότ-τ ο Ό Γάλλος ακαδημαϊκός Ιούλιος ΚλαρετΊ γράφει περί τής Καρλόττας Β'Ιτχ ΐίιι, ξανϋή, Ι) ελκτικωτάτη, πλ.ήρης κομψότητος, ζωηρότατη, μ'ε οφθαλμούς ευφνέστατους, εΐνε «πνεύμα παρισινής εις σώμα όρχηατρίδος τής Τανάγρας .

Έμφανισθεΐσα κατά πρώτον έν Παρισίοις κατά τήν τελ.ευταίαν Παγκόσμιο* "Εκθεσιν, κατέθελξε και κατεμάγευσε διά τής άβράς γοητείας και περικόμψου της χάριτος, ήτις άλλως δεν σπανίζει εις τάς Δανίδας. Ώς μίμος δραματική μαζι με τά άλλα της χαρίσματα, ϋά παρουσιασθώ εις Αθήνας ή Δαν'ις καλ.ιτέχνις, συνοδευομένη υπό θιάσου αποτελουμένου εκ τοϋ Παρισινού ϋεάτρου τών Καπουκίνων.

ΒΕΡΘΑ ΕΔΕΡ

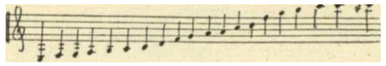

Αφικνεΐται εντός ολίγον ή περιώνυμος αοιδός Βέρθα "Εδερ, ή ϋέλγουσα και έκπλήττουσα διά τής δυνάμεως τής φωνής της, ηχηρότερα και μελφδικωτέρα τής όποιας δίν ήκούσθη, κατά τήν κρατοϋσα* περί αυτής έ* Εύρώπΐ] φήμην, από τών χρόνων τοϋ μεγάλ.ου Ροσαίνη. Ή "Εδερ γεννηθεΐσα έν Όλ/.ανδία έτελειοποιήθη εν ' Ιταλία μαϋητεύσασα έν τή σχολή τοϋ περίφημου Μιρκώζ, ενός τών άριστων διδασκάλων τοϋ «bel canto». Τό πρόγραμμα τής Βέρθας "Εδερ εΐνε πλουσιώτατον εις κλασσικότητα έργων άρκεΐ νά σημειώση) τις τό* «Λοτόν» τοϋ Schumann, έκ τοϋ Όρφέως τοϋ Gluck τό άσμα «Τ! ϋά γείνω χωρίς τήν Ευρυδίκη*, τοϋ Händel «.Verdi prati», τον Gl'ieq «Σ'ε αγαπώ-, τοϋ Bra.lim.S *Ε1ς τήν Ληδόνα» κτλ. κτλ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Σφοράν φιλολογικήν έπίθεσιν υπέστησαν εσχάτως οί Ρώσοι φιλόλογοι έκ μέρους τών Γερμανών κριτικών, έκ τών οποίων ό Χάνς Φίσχερ. εις τήν «Christliche Welt» της Λειψίας γράφων, θεωρεί τον Δοστογιέβσκ; ώς έπιληπτικόν, τον Τολστόι ώς έσχατόγηρον, τον οε Γκόρκι μέμφεται ιός προελθόντα έκ τών κατωτέρων εργατικών στρωμάτων. Ή υλιστική έπίδρασις του Νίτσε, λέγει, εινε απείρως ήττον επικίνδυνος τών τολστοϊκών θεωριών, αΐτινες υπό τό εύαγγελικόν των πρόσχημα, διαφθείρουν και μεταβάλλουν το αληθές πνεϋμα τής χριστιανικής ηθικής.

Ό Μάξ Νορδάου εις τήν «Novosti» δεν εΐνε άλιγώτερον δριμύς. Κατ' αυτόν, ό Γκόρκι εΐνε πτωχός συγγραφεύς διακρινόμενος μόνον εΐς τήν περιγραφήν εικόνων παρακμής. Η επιτυχία του Τολστόι στηρίζεται έπι ενός παραδόξου, του επομένου. Η έποχη μας εΐνε εποχή του υλισμού και τής αμφιβολίας. Έάν λοιπόν ό Τολστόι θαυμάζηται άπό μερικούς, τοϋτο προέρχεται έκ του ό'τι προσπαθεί ν' αφύπνιση τάς παιδικάς πεποιθήσεις, αλλ' ό'λαι αΐ προσπάθεια; του εΐνε μάταια·.. Ή αντιδραστική μερίς τήν οποίαν αντιπροσωπεύει οϋδεμίαν έπιτυχίαν Ιχει νά περιμένη.

Ή αγγλική λογοκρισία, ήτις άπηγόρευσε τήν «Μόνναν Βόνναν», τό ίδεαλιστικόν δράμα τοϋ τέως μυστικιστοϋ Μ. Μαίτερλιγκ, πιοέβη εις τήν άπαγόρευσιν καί τής «Βηθλεέμ», είδους μυστηρίου μετέχοντος δράματος και ορατόριου τών L. Hausman καί J. Moorat δια λόγους θργ,σκευτικούς. Έν τούτοις τό Ιργον θα παρασταθή δι ' Ιδιαιτέρων προσκλήσεων.

Εΐς τό τελευταΐον τεύχος τής έν Μαδρίτγ, εκδιδομένης φιλολογικής επιθεωρήσεως «Espana Moderna» γράφων ό κριτικός E. Gómez de Braquero αναφέρει μεταξύ τών άλλων ίσπανιστ: γραφέντων φιλολογικών νεωτερισμών τά «Χρονικά τοϋ βουλεβάρτου—Crónicas del Bolevar» — τοϋ συμπατριώτου του Μανουήλ Οϋγκάρτε, τα όποια εΐνε σκηνα; είλημμέναι έκ τής Παρισινής ζωής.

Έπ'ι τή ευκαιρία ταύτγ, Ό Ισπανός κριτικός εκφράζει τήν βεβαιότητα ό'τι ή έν Ισπανία γαλλική έπίδρασις κατά τους διαρρεύσαντας δύο αιώνας δεν επέφερε μεγάλην ωφέλειαν, και διά τοϋτο, φρονεί, καλόν θα ήτο όπως ή ισπανική φιλολογία επανάκτηση τήν πρώην άκμαιότητά της, ώς έκαμαν οί Ιταλοί, ο'; Γερμανοί, οί Ρώσοι, οί "Αγγλοι.

Περισπούδαστον αληθώς τό ζήτημα τοϋ Ίσπανοϋ κριτικού, τοσούτω μάλλον καθ' Οσον μας υπενθυμίζει τήν αυτήν ακριβώς θέσιν, εις ήν ευρίσκεται ή σύγχρονος φιλολογία μας, ή όποια, εξαιρέσει ολίγων πνευματικών προϊόντων, κανονίζει τήν παραγωγήν καί τό

ύφος της συμφωνως προς την ημερησιαν οιαταξιν της συγχρόνου γαλλικής ή άλλης φιλολογικής κινήσεως.

Αληθή πανηγυρικον υπέρ του Γερμανοί συγγραφέως τής «Τιμής» και των «Σοδόμων» έγραψεν εσχάτως είς τήν αγγλικήν επιθεώρησιν «Fortnigthly Revievv» ό "Αγγλος κριτικός W. S. Lilly αναλύων τό νέον δράμα του Σούδερμαν «Ζήτιυ ή ζιυή», καί διατεινόμενος ό'τι τό έργον τοίτο δεν είνε κατώτερον του καλλιτέοου δράματος του Εϋριπίδου, διότι έχει ώς θέμα τήν ϋπεροχήν του νομού **έν τώ** ηθικω κόσμω. **Άλλα τό** ενθουσιαστικό·/ έγκώμιον του Lilly συγκρούεται μεγάλως πρός τήν γνώμην των περιφανέστερων Γερμανών κριτικών, οί όποιοι πρό πολλού έκήρυξαν άμείλικτον πόλεμον κατά του συμπατριώτου των δραματουργού, θεωρούντες αυτόν ώς ηθικόν έπαναστάτην καί παρατόλμως μέχρι θρασύτητος έκκεντρικόν εις τα θέματα τών δραματικών του έργο/ν, δια των όποίο/ν επιζητείται, κατ' αυτούς, ή θεμελίωσις μιάς αλλόκοτου όσον καί παραλόγου ηθικής αρχής, ούδεμίαν δυναμένης να έχη έιαρμογήν καί σχέσιν πρός τάς συνθήκας τοί συγχρόνου κοινωνικοί βίου.

Ό Enrique Gaspar, μία δόξα τοί ισπανικού θεάτρου, άπέθανεν εσχάτως έν Μαδρίτη είς ήλικίαν 60 ετών. Έκ τών πολλών δραματικών του έργων, τα όποϊα έγαλούχησαν όλόκληρον γενεάν, ή «Γλώσσα» καί οι «Τίμιοι άνθρωποι» έσχον τήν μεγαλειτέραν έπιτυχίαν, κριθέντα ώς αριστουργήματα δραματικής οικονομίας καί ηθικοί μεγαλείου. "

Εις τήν Χέαν Ύόρκην εκδίδονται 80 εφημερίδες είς διαφόρους ξένας γλώσσας όργανα τών παρεπιδημοόντων αποίκων, Γερμανών, Εβραίων, Ιταλών, Γάλλων, Βοημών, Αράβων, "Ισπανών, Ούγγρων, Σουηδών, Ελβετών, Ελλήνων, Αρμενίων, Πολωνών, Κροατών, Ιαπώνων, Ιρλανδών, Σκώτων, Φιλανδών καί Κινέζων.

Ο ιαπωνικός τύπος εκδίδεται λιθογραφικώς με δαπανάς δυσαναλόγους πρός τόν ελάχιστον αριθμόν τών αναγνωστών του.

Ίδιαίτερον καί λίαν συστατικόν του ξένου τύπου είνε ή εξαίρετος νομιμοφροσύνη, τήν οποίαν τηρεί απέναντι τής άμεοικανικής κυβερνήσεως. 'Απόδειξις ή ευγενής στάσις τής ισπανικής εφημερίδος κατά τήν έποχήν τοί Ίσπανοαμεριικανικοί πολέμου.

Ό καθηγητής "Ερρίκος Thode τής 'Α'ίλόελβέργης προετοιμάζει μέγα σύγγραμμα έκ πολλών τόμων έπί τοί Μιχαήλ Αγγέλου. Ο πρώτος τόμος θα έκόοθή περί τάς αρχάς τοί χειμώνος παοά τώ Grote έν Βερολίνω.

Ό Γεώργιος Μπραντές γράφων εις τόν «Handelslidning» τής πόλεως Goteborg εκφράζει μελαγχολικιότατα τήν λύπην του δια τήν τύχην τών φιλολογικών συγγραμμάτων τοί παρελθόντος. Ή βιβλιοθήκη τών Πτολεμαίων περιελάμβανε 700 χλ. τόμους καταστραφέντας υπό τοί Καίσαρος κατά τήν άλωσιν τής 'Αλεξανδοείας. Ή τής Περγάμου συνισταμένη έκ 200 χιλ. διαφόρων βιβλίων δωρηθέντων εις τήν Κλεοπάτραν υπό τοί Αντωνίου, έκάη μετά τοί ναοϋ τοί Σεράπιος χάρις εις τόν φανατισμόν τοί Επισκόπου Θεοφίλου έπί τής βασιλείας τοί Θεοδώρου. Γνωρίζομεν τους τίτλους 350 ελληνικών τραγωδιών καί έχομεν τό κείμενον μόνον 33 ! Τών "Ελλήνων λυρικών καί ιδίως τής ποιήτριας Κορίννης, ήτις πεντάκις ένίκησε τόν Πίνδαρον κατά τους ολυμπιακούς αγώνας, έναπολείπονται αποσπάσματα τινα ασήμαντα. Μεγάλοι ποιηταί τοί αιώνος τοί Αυγούστου άναφέρουσι τους ποιητάς Γάλλον καί Βάριον ώς διδάσκαλους των. Δυστυχώς ουδέν ποιητικόν έργον των περιεσώθη. 'Εάν τό σύγγραμμα τοί Τακίτου διεσώθη, τοίτο οφείλεται είς τήν ματαιοδοξίαν του ομωνύμου αϋτοκράτορος, όστις, διακηρύττων εαυτόν άπόγονον τοί μεγάλου ιστορικοί, διέταξε τήν είς πολλά αντίτυπα αντιγραφήν τοί συγγράμματος του. Καί Ομως έν καί μόνον άντίγραφον υφίσταται άνευρεθέν περί τόν 15°" αιώνα ε'ίς τι μοναστήριον τής Γερμανίας. Όμοίαν καταστρεπτικήν τύχην υπέστη καί ή φιλολογία του μεσαίωνος, έκ τής οποίας έν μόνον άντίγραφον υπάρχει τών Beowulf, Valdere καί Edda. Κατά τό 1810 ανεκάλυψαν τυχαίιυς έν Βερολίνω τό κείμενον 61 ασμάτων καί ηθολογιών τοί μεσαίωνος. Τό άσμα τοί Ρολάνδου άνευρέθη περί τό 1837 μετά οκτώ ολόκληρους αιώνας λήθης. Κατά πάσαν δέ πιθανότητα 90 εργα τοί Σαίξπηρ θα έξηφανίζοντο αν ό Heminge και ό Condell δεν έλάμβανον τήν φρόνιμον πρόνοιαν να τα συνενώσουν καί να τα εκδώσουν επτά έτη μετά τόν θάνατον τοί ποιητοί.

Κατ' έτος δημοσιεύονται είς Ολον τόν κόσμον 8 - 10 χιλ. μυθιστορήματα, έκ τών οποίων 450- 160 ανήκουν εις τήν Ίαπωνίαν, 200 περίπου ε'ις τήν Ίνδίαν. 12 εις τήν Λίγυπτον καί τήν Συρίαν. 'Η Ιταλία καί ή "Ισπανία δημοσιεύουν εκάστη 500-600, ή δέ Γαλλία καί Σκανδιναυία ανά 600 καί ή Ρωσία 800 - 1000. Τό άνώτατον ό'ριον ανήκει είς τήν 'Αγγλίαν καί Γερμανίαν, έξ ων ή πρώτη έξέδωκε κατά τό 1001 1513 μυθιστορήματα καί ή δευτέρα 2 χιλ. Είς τούς αριθμούς αυτούς προστίθενται καί α'ι ανατυπώσεις, ε'ις τάς όποιας ποωτοστατοίν α'ι Αγγλία καί Γερμανία, ή μέν με τούς Οϋάλτερ Σκώτ, Δίκενς, Thaekeray, ή δέ μέ τούς Χάουφμαν, Χάους, Γκριμ, καί ή Σκανδιναυία μέ τόν "Ανοερσέν της. Ουδεμία βιβλιοθήκη δύναται να περιλάβη τα έν μιά δεκαετία εκδιδόμενα βιβλία. Ή Γερμανία, α'ι Ήνωμέναι Πολιτεία!, ή Ρωσία, ή Ινδία έδιπλασίασαν τήν βιβλικήν παραγωγήν των έν διαστήματι 20 ετών, ή δε Ιαπωνία τήν εκατονταπλασίασεν από τοί 1880. 'Εν Αγγλία καί Γαλλία ό αριθμός τών βιβλίων κατά μέσον ό'ρον δεν μετεβλήθη. Εκδίδονται δε σχεδόν μόνον πρωτότυπα μυθιστορήματα. Αι επιτυχείς μεταφράσεις είνε σπάνιαι, έν δε μόνον παράδειγμα μεγάλης διαδόσειος υπάρχει· ή εκδοσις **τοί Quo Vadis ?** του Πολωνοί συγγραφέως Σιέγγεβιτς. Ό Ζολά είνε γνωστός εις ό'λον τόν κόσμον μάλλον δια τιον άρθρων τών εφημερίδων καί τών περιοδικών ή δια τών μεταφράσεων. Μετά τόν Ζολά έρχεται ό Τολστόι.

Τό "ιστορικόν ώς καί τό κοινιυνικόν μυθιστόρημα ήρχισαν να αποκτούν φήμην. Είς τήν 'Αμερικήν απαιτούν από τόν μυθιστοριογράφων τήν περιγραφή·/ τοπικών θεμάτων, ιδίως αμερικανικών. Εις τήν Γαλλίαν αι μελέται τών διαφόρων καθημερινών γεγονότων αποτελούν τάσφαλέστερα εχέγγυα τής επιτυχίας τοί μυθιστορήματος, ώς «Les Oberlé» τοί Μπαζέν, «l'Etape» τοί Μπουρζέ, «L'Epave» τοί Έστωμιέ, «Le Désastre» τοί Παύλου καί Βίκτωρος Μαργκερίτ, «L'enfant d'Austerlitz» τοί Πιώλ 'Αδάμ, «Le sang français» τοί Ιουλίου Κλαρετί. Εις τήν Γερμανίαν κατά προτίμησιν καλλιεργείται τό θέατρον, είς δέ την Ρωσίαν τό διήγημα κατά τό μάλλον ή ήττον εκτενές.

Ύπό τήν προεδρίαν του γνωστοί κριτικοί Αιμιλίου Φαγκε Ίδρύθη έν Παρισίοις «Δραματική ελεγκτική εταιρεία» έκ δημοσιογράφων, κριτικών καί ηθοποιών, σκοπόν έχουσα τήν έξέτασιν τών θεατρικών έργων, τα όποια θα ύπάγωνται ύπό τήν δικαιοδοσίαν της. Δια τοί τρόπου τούτου θα προλαμβάνηται τοί λοιποί πασα ατυχής έκ μέρους οιουδήποτε διευθυντού θεάτρου απόπειρα, ώς καί πάσα έλλειψις άβρότητος πρός τό περιφρονηθέν κατά τα τελευταία έτη κοινόν.

Τρεις δραματικοί συγγραφείς ένησχολήθησαν μέχρι τοίδε είς τήν δραματοποίησιν τής εις τήν «Θείαν Κωμωδίαν» τοί Δάντου αναφερομένης "ιστορίας τής Φραντζέσκας δ' 'Αρίμινι, οι "Αγγλοι Κράουφορδ καί Φίλιππς καί ό Ιταλός Δ' 'Αννούντζιο».

Περί **τών δύο** τελευταίων ό Γάλλος κριτικός Wysewa γράφων εσχάτως περατοί τήν κριτικήν ανάλυσίν του δια τών επομένων γραμμών :

«Ούτεοί ήρωες τοί Φίλλιπς ούτε τοί δ' 'Αννούντζιο είνε ό Παίλος καί ή Φραντζέσκα τής *Θείας Κωμωοίας*. Υά ονόματα τών ανωτέρω συγγραφέων έπιβάλλουσιν εις τόν κρίνοντα αυστηρότητα μεγαλην ώς πρός τήν τελειότητα τών ηρώων, τελειότητα την οποίαν ουδείς συγγραφεύς θα ηδύνατο να τοις προσδώσν), καί την οποίαν βεβαίως δεν προσέδωκαν οι Φίλλιπς καί δ' 'Ανούντζιο.

Ή «Φραντζέσκα δ' 'Αρίμινι» τοί δ' 'Αννούντζιο εξεδόθη έν Παρισίοις πολυτελώς μετ' επικαλύμματος δίχρωμου τύπου τοί 15°·' αιώνος.

Ή Αγγλία εξακολουθεί εκδίδουσα γραμματόσημα δια τάς αποικίας της, υπερβαίνουσας τάς εξήκοντα. Ό μεγαλείτερος αριθμός τών γραμματοσήμων δεν διακρίνεται καί τόσον έπί καλλιτεχνία έκτος ολίγων Ινδικών καί τοί Νατάλ.

Τό μεγαλείτερον έκ τών τριών πχρατεθειμένων είνε νεωτάτου τύπου καί αξίας μιας λίρας.

Εν Αθήναις Τυ.-τογραφεϊον "Εστία,, Κ. Μάϊσνερ και Ν. Καργαδουρη --3420.

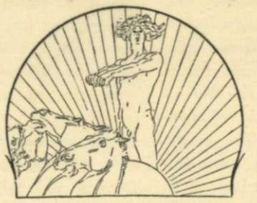

Η „ΑΝΑΤΟΛΗ"

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΑΡΡΗΚΤΩΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΔΕΣΜΩΝ ΣΥΝΔΕΟΜΕΝΟΥΣ ΜΕΤ' ΑΥΤΗΣ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ Κ. Κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΣ ΤΗΣ * * * * * * *

ΕΥΧΕΤΑΙ

ΟΠΩΣ ΔΙΕΛΘΟΥΝ ΥΓΙΕΣ ΚΑΙ ΕΥΔΑΙΜΟΝ ΣΥΝ ΤΗι ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΕΙ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΙΔΕΩΔΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΠΟΘΩΝ ΕΠ' ΑΓΑΘΩι ΤΗΣ ΦΙΛΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ * * * * * * *

ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ

1903

Η "ΑΝΑΤΟΛΗ"

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΔΙΑ ΤΩΝ ΑΡΡΗΚΤΩΝ
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΔΕΣΜΩΝ ΣΥΝΔΕΟΜΕ
ΝΟΥΣ ΜΕΤ' ΑΥΤΗΣ ΑΠΑΝΤΑΧΟΥ ΤΟΥ
ΚΟΣΜΟΥ Κ. Κ. ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΑΣ ΚΑΙ
ΑΝΑΛΙΩΣΤΑΣ ΤΗΣ * * * * * * *

ΕΥΧΕΤΑΙ

ΟΠΩΣ ΔΙΕΛΘΟΥΝ ΥΛΙΕΣ ΚΑΙ ΕΥΔΑΙ
ΜΟΝ ΣΥΝ ΤΗι ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΣΕΙ
ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΙΔΕΩΔΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑ
ΤΙΚΩΝ ΠΟΘΩΝ ΕΠ' ΑΛΑΘΩι ΤΗΣ
ΦΙΛΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ * * * * * * *

ΤΟ ΝΕΟΝ ΕΤΟΣ

1903